

ΑΡΧΑΙΑ ΖΩΝΗ IVa

Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ

Μ. ΓΑΛΑΝΗ-ΚΡΙΚΟΥ, Μ. ΤΑΣΑΚΛΑΚΗ, Π. ΤΣΕΛΕΚΑΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΘΡΑΚΗ

Με στόχο την ανάπτυξη με σεβασμό
στον άνθρωπο και το περιβάλλον

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ISBN: 978-618-5264-03-1

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού – Εφορεία Αρχαιοτήτων Έβρου
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης

ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2015

ΑΡΧΑΙΑ ΖΩΝΗ IVa
Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΖΩΝΗ IVa

Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ

Μ. ΓΑΛΑΝΗ-ΚΡΙΚΟΥ, Μ. ΤΑΣΑΚΛΑΚΗ, Π. ΤΣΕΛΕΚΑΣ

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού – Εφορεία Αρχαιοτήτων Έβρου
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης

ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2015

© Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού – Εφορεία Αρχαιοτήτων Έβρου
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης

Γενική Επιμέλεια Σειράς «Αρχαία Ζώνη»:

Πολυξένη Τσατσοπούλου-Καλούδη,
Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Έβρου

Αρχαία Ζώνη IVa – Η Νομισματοκοπία της Ζώνης

Κείμενα:

Μίνα Γαλάνη-Κρίκου,
Αρχαιολόγος-Νομισματολόγος
Μαρίνα Τασακλάκη,
Αρχαιολόγος-Νομισματολόγος

Παναγιώτης Τσέλεκας,
Δρ Αρχαιολόγος-Νομισματολόγος

Φωτογραφίες:

Αθανάσιος Καρτσόγλου, Μαρίνα Τασακλάκη

Τυπογραφική επιμέλεια - Διορθώσεις:

Τζένη Κατσαρή-Βαφειάδη

Δημιουργικό:

Βαρβάρα Γιαγτζόγλου

Εξώφυλλο:

Μαρίνα Παρασχάκη

Επεξεργασία Φωτογραφιών:

Λένα Καλτσίδου, Σωτήρης Μπελτές

Μοντάζ, Διαχωρισμοί, Εκτύπωση, Παραγωγή:

Αθηναΐς Ο.Ε.
Θάνος Βαφειάδης, Product Manager
τηλ. 25310 72486

ISBN: 978-618-5264-03-1

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος **7**

1. Η Ζώνη *παρά τό Σέρρειον Ἀκρωτήριον* **8**

2. Ανασκόπηση της Έρευνας για τη Νομισματοκοπία της Ζώνης **11**

3. Εικονογραφικοί τύποι **13**

4. Εθνικό **17**

5. Υποδιαιρέσεις **20**

6. Γεωγραφική Εξάπλωση των Νομισμάτων της Ζώνης **24**

7. Νομισματικοί Θησαυροί **26**

8. Χρονολόγηση **28**

9. Κατάλογος **30**

Ευρετήριο θέσεων εύρεσης νομισμάτων **68** Χάρτης **70**

Πίνακες **71**

Περίληψη **90** Summary **91**

Συντομογραφίες – Βιβλιογραφία **92**

Από την αρχή της ενασχόλησής μου με την ανασκαφή στην αρχαία Ζώνη, στις πρώτες κιόλας επισκέψεις μου στο Νομισματικό Μουσείο, μέσα σ' ένα ιδιαίτερα συναδελφικό και φιλικό κλίμα, ενημερώθηκα με έκπληξη από την τότε Διευθύντρια του Μουσείου, Έφορο Αρχαιοτήτων, Μάντω Οικονομίδου-Καραμεσίνη για το ιδιαίτερο ενδιαφέρον αυτών των νομισμάτων.

Η ίδια το είχε ήδη αντιληφθεί από καιρό, όταν έπιασε στα χέρια της τα λιγοστά στην αρχή νομίσματα που μετέφερε εκεί ο πρώτος ανασκαφέας της Ζώνης, Έφορος Αρχαιοτήτων Ανδρέας Κ. Βαβρίτσας. Σχεδόν ταυτόχρονα είχα την τύχη να γνωρίσω τη συνάδελφο Μίνα Γαλάνη-Κρίκου, αρχαιολόγο-νομισματολόγο του Νομισματικού Μουσείου, η οποία, με προτροπή της Μάντως Οικονομίδου-Καραμεσίνη, είχε αναλάβει να μελετήσει τον συνεχώς αυξανόμενο όγκο του υλικού αυτού και είχε, ήδη, αρχίσει να μυείται στη γοητεία του. Απλή συνάδελφος στην αρχή, αποδείχθηκε πολύτιμη συνεργάτης και ανεκτίμητη φίλη στη συνέχεια, και την ευχαριστώ από καρδιάς γι' αυτό, καθώς και για τις πολώρες και ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες και εποικοδομητικές συζητήσεις μας και την περισσή συνέπεια και αποτελεσματικότητα με την οποία έχει σκύψει επάνω «στη Ζώνη μας», όπως λέει συνεχώς.

Αρκετά χρόνια αργότερα και καθώς ο εξαιρετικά μεγάλος όγκος αλλά και οι απαιτήσεις του νομισματικού υλικού ξεπέρασαν τις προσδοκίες μας, κρίθηκε απαραίτητη η παρουσία και νέων συνεργατών.

Αρχικά ο Παναγιώτης Τσέλεκας, εξαίρετος και καταξιωμένος αρχαιολόγος-νομισματολόγος του Νομισματικού Μουσείου, σήμερα λέκτορας Κλασικής Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και στη συνέχεια η Μαρίνα Τασακλάκη, συνάδελφος αρχαιολόγος σήμερα στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Ροδόπης, που ήδη έχει εντρυφήσει από καιρό με ιδιαίτερο ζήλο και μεθοδικότητα στη «σπουδή» των αρχαίων ελληνικών νομισμάτων, δέχτηκαν με ενθουσιασμό και μεγάλο ενδιαφέρον την πρόταση για την ένταξή τους στην ομάδα μελέτης.

Αρχισε, έτσι, τα τελευταία χρόνια μια εξαιρετική συνεργασία που, με εναρκτήριο λάκτισμα τα νομίσματα του Ιερού του Απόλλωνα, προχώρησε στον προγραμματισμό της μελέτης του συνόλου του νομισματικού υλικού της αρχαίας Ζώνης.

Η μελέτη των νομισμάτων του Ιερού του Απόλλωνα ενσωματώθηκε, όπως ήταν φυσικό, στον πρώτο τόμο της σειράς της πολύτομης έκδοσης για τη Ζώνη, που αφορά στο Ιερό του Απόλλωνα.

Η νομισματοκοπία της Ζώνης αποτελεί το πρώτο μέρος του τέταρτου τόμου της ίδιας σειράς, ενώ θα ακολουθήσει και άλλος που θα περιλαμβάνει τη μελέτη και παρουσίαση του συνόλου των νομισμάτων που βρέθηκαν στη Ζώνη.

Πιστεύω η μελέτη αυτή, με τη σπανιότητα και τη μοναδικότητα του υλικού της να βοηθήσει στην ακόμη καλύτερη κατανόηση της ιστορίας της αρχαίας Ζώνης, της σημαντικότητας αυτής αρχαίας πόλης των παραλίων του βορείου Αιγαίου.

Πολυξένη Τσατσοπούλου-Καλούδη
Προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Έβρου
Δεκέμβριος 2015

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Από το 1966 μέχρι σήμερα η ανασκαφική έρευνα στον αρχαιολογικό χώρο της Ζώνης έφερε στο φως ένα σύνολο 6.800 περίπου νομισμάτων τα οποία χρονολογούνται από τον 5^ο αι. π.Χ. μέχρι τον 6^ο αι. μ.Χ.

Από τα αρχαία ελληνικά, ένας σημαντικός αριθμός 1.800 περίπου τεμαχίων είναι χάλκινες εκδόσεις του νομισματοκοπείου της Ζώνης.

Στον παρόντα τόμο *Αρχαία Ζώνη IVa* εξετάζεται αποκλειστικά η συνολική παραγωγή του τοπικού αυτού νομισματοκοπείου, ενώ έχει προγραμματισθεί, σε δεύτερη φάση, η παρουσίαση των υπολοίπων νομισμάτων σε επόμενο τόμο της ίδιας σειράς.

Ευχαριστίες από τους συγγραφείς του παρόντος τόμου απευθύνονται σε όλους όσους με κάθε τρόπο συνέβαλαν στην υλοποίηση αυτού του έργου.

Στην Πολυξένη Τσατσοπούλου-Καλούδη, Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Εβρου και υπεύθυνη των ανασκαφών στη Ζώνη, για την πρόθυμη παραχώρηση του υλικού για μελέτη.

Στη Χρύσα Καραδήμα, Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ροδόπης, για ποικίλες διευκολύνσεις στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κομοτηνής κατά τη διάρκεια της μελέτης.

Στον Ιωάννη Λαϊνίδη, συντηρητή της πρώην ΙΘ΄ ΕΠΚΑ και στην Ευαγγελία Λαϊνίδου, συντηρήτρια της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ροδόπης, καθώς και στην Αλεξία Χριστοφόρου, συντηρήτρια στο έργο «Επέκταση περιοχής ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου Ζώνης και της ευρύτερης περιοχής» ΕΣΠΑ 2007-2013. Στο φυλακτικό προσωπικό του Αρχαιολογικού Μουσείου Κομοτηνής και ιδιαίτερα στον αρχιφύλακα Κωνσταντίνο Γριζουλάκη και τον αρχαιοφύλακα Γεώργιο Νάκο.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζει η πρώτη υπογράφουσα Μίνα Γαλάνη-Κρίκου στη συνάδελφο Πολυξένη Τσατσοπούλου-Καλούδη για τη μακρά γόνιμη και άμογη συνεργασία τεσσάρων περίπου δεκαετιών.

Μίνα Γαλάνη-Κρίκου
Μαρίνα Τασακλάκη
Παναγιώτης Τσέλεκας

1. Η ΖΩΝΗ ΠΑΡΑ ΤΟ ΣΕΡΡΕΙΟΝ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΝ

Η Ζώνη ήταν η σημαντικότερη και ακμαιότερη από τις αποικίες της Σαμοθράκης. Βρίσκεται στη Σαμοθρακική Περαία, η οποία ορίζεται ως η στενή παραλιακή λωρίδα ανάμεσα στο όρος Ίσμαρος στα δυτικά, τα Ζωναία όρη στο βορρά και τον ποταμό Έβρο στα ανατολικά. Πρόκειται για μία περιοχή, κατοικημένη ήδη από τον 10^ο αι. π.Χ. από Θράκες Κίκονες και στη συνέχεια, από τα τέλη του 7^{ου} αι. π.Χ. από έλληνες αποίκους της Μ. Ασίας. Στα μέσα του 6^{ου} αι. π.Χ. έλληνες από τη Σαμοθράκη ιδρύουν οικισμούς κατά μήκος αυτής της παραλίας. Στα έργα των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων έχουν καταγραφεί συνολικά έξι θέσεις: Μεσημβρία, Δρυς, Ζώνη, Σάλη, Τέμπυρα και Χαράκωμα¹. Η παλαιότερη αναφορά στην πόλη βρίσκεται στον Εκαταίο, ο οποίος τη χαρακτηρίζει ως πόλη Κικόνων². Ο Ηρόδοτος τη μνημονεύει μεταξύ του ακρωτηρίου Σερρείου στα δυτικά και της Σάλης στα ανατολικά³. Ο Σκύλακας την αναφέρει, όπως και τη Δρυν, ως ένα από τα εμπορία της Σαμοθράκης στην Περαία⁴.

Ο αρχαιολογικός χώρος βρίσκεται 20 χιλιόμετρα δυτικά της Αλεξανδρούπολης. Η αρχαία πόλη εκτεινόταν στις νότιες πλαγιές ενός χαμηλού λόφου, στις παρυφές των Ζωναίων και έφθανε μέχρι τη θάλασσα. Περιβαλλόταν από τείχη ενισχυμένα κατά διαστήματα με τετράπλευρους πύργους. Ένα εσωτερικό τείχος –«διατείχισμα»– χώριζε την πόλη από Β προς Ν σε δύο τμήματα, από τα οποία το δυτικό είχε έκταση 73,3 στρέμματα, ενώ το ανατολικό 49,3 στρέμματα⁵. Οι ανασκαφές στο δυτικό τμήμα της πόλης έχουν αποκαλύψει οικοδομικά τετράγωνα που καθορίζονταν από ένα πλέγμα κάθετων και οριζόντιων οδών. Έχουν έρθει στο φως ιδιωτικές οικίες, επαγγελματικοί/εργαστηριακοί χώροι, τμήματα αποχετευτικού δικτύου και φρεάτια για την ύδρευση της πόλης⁶.

Ξεχωριστού ενδιαφέροντος, ωστόσο, θεωρείται η αποκάλυψη δύο ιερών, αφιερωμένων το ένα

1. Τσατσοπούλου-Καλούδη 2001, σελ. 7-8· Τσατσοπούλου, Brixhe κ.ά. 2015, σελ. 39-67.

2. Στέφανος Βυζάντιος στο λ. *Ζώνη, πόλις Κικόνων*. Έκαταϊος, *Ευρώπη*.

3. Ηρόδοτος, 7. 59.

4. Σκύλαξ, 64.

5. Τσατσοπούλου-Καλούδη 2001, σελ. 11-15· Λουκοπούλου – Ζουρντζή – Παρισάκη – Ψωμά 2005, σελ. 508-509.

6. Τσατσοπούλου-Καλούδη 2001, σελ. 15-19.

στη Δήμητρα και το άλλο στον Απόλλωνα. Στο πρώτο, μικρότερο σε έκταση, αποκαλύφθηκε θησαυρός διακοσίων περίπου αναθηματικών χρυσών, επίχρυσων, επάργυρων και χάλκινων πλακιδίων που φέρουν λατρευτικές παραστάσεις⁷. Το δεύτερο είναι και το σπουδαιότερο γνωστό δημόσιο οικοδόμημα της Ζώνης, όντας και το μοναδικό ταυτισμένο αρχαϊκό Ιερό του Απόλλωνα σε όλη την περιοχή της Θράκης. Πρόκειται για ένα οικοδομικό συγκρότημα με έναν πρόστυλο ή εν παραστάσει ναό, ένα βωμό και ένα σύνολο βοηθητικών κτισμάτων, που όλα μαζί οριοθετούν τις πλευρές ενός ορθογώνιου πλακοστρωμένου αύλειου χώρου. Η ταύτιση του Ιερού τεκμηριώνεται από την εύρεση στο σηκό του ναού τριακοσίων περίπου ενεπίγραφων οστράκων κεραμικής, στα οποία αναγράφεται το όνομα του θεού⁸.

Το νεκροταφείο βρισκόταν έξω από τα δυτικά τείχη. Οι ταφές κάλυπταν ένα ευρύ φάσμα τελετουργικών πρακτικών που αντανακλούν όλη την κοινωνική διαστρωμάτωση των κατοίκων της πόλης. Έχουν εντοπιστεί ταφικοί περίβολοι, μνημεία, πήλινες και λίθινες σαρκοφάγοι, κεραμοσκεπείς, κιβωτιόσχημοι και λακκοειδείς τάφοι. Τα πλούσια κινητά ευρήματα που έχουν έρθει στο φως, όπως αγγεία, ειδώλια, χρυσά κοσμήματα, κ.λπ., είναι ενδεικτικά της ευημερίας των κατοίκων της Ζώνης⁹.

Οι Ζωναίοι εκμεταλλεύτηκαν στο έπακρο τις δυνατότητες που είχε η περιοχή, ενώ παράλληλα, είχαν τον έλεγχο του οδικού άξονα ανατολής–δύσης καθώς και της πρόσβασης στη θρακική ενδοχώρα. Η ακμή της Ζώνης χρονολογείται τον 5^ο και 4^ο αι. π.Χ. Η πόλη συμπεριλαμβάνεται στους αθηναϊκούς καταλόγους του συμμαχικού φόρου το 422/1 π.Χ., με το ποσό των δύο ταλάντων. Η ξεχωριστή αναφορά της από τη Σαμοθράκη υποδηλώνει ότι εκείνη την περίοδο η Ζώνη ήταν όχι μόνο ανεξάρτητη, αλλά επιπλέον –καθώς ο φόρος που της αναλογούσε ήταν ο μεγαλύτερος μεταξύ των πόλεων της περιοχής– πρέπει να ήταν και η πλουσιότερη πόλη της Σαμοθρακικής Περαίας¹⁰. Η ακμή της πόλης θα πρέπει να οφείλεται στην ένταξή της στο δίκτυο εμπορικών δραστηριοτήτων, όπου σημαντικό ρόλο έχουν η Αθήνα και το βασίλειο των Οδρυσών. Τα ονόματα πολιτών της Ζώνης έχουν αναγραφεί σε επιγραφή από τους Δελφούς και σε ψήφισμα της Σαμοθράκης που χρονολογούνται στα τέλη του 4^{ου} και στις αρχές του 3^{ου} αι. π.Χ. αντίστοιχα. Η πολιτική του Φιλίππου έφερε μια πρόσκαιρη ακμή στις πόλεις της Περαίας. Η αρχή της παρακμής της πόλης, πιθανόν χρονολογείται στα τέλη του 4^{ου} αι. π.Χ. μετά την επικράτηση των επιγόνων Μακεδόνων βασιλέων στη Θράκη, και τη διαμόρφωση νέου καθεστώτος στις πολιτικοοικονομικές σχέσεις στην περιοχή. Στις αρχές του 3^{ου} αι. π.Χ. η πόλη εγκαταλείφθηκε¹¹. Η παρακμή αυτή θεωρήθηκε ότι επιβεβαιώνεται από την επιγραφική μαρτυρία με την περίπτωση της μετοίκησης της οικογένειας επιφανούς Ζωναίου στη γειτονική Θάσο¹². Έχει προταθεί ότι η εγκατάλειψη της πόλης μπορεί να σχετίζεται με τις καταστροφές που

7. Τσατσοπούλου-Καλούδη 2001, σελ. 19-20.

8. Τσατσοπούλου-Καλούδη 2001, σελ. 20· Βλ. αναλυτικά, Τσατσοπούλου-Brixhe κ.ά. 2015, σελ. 209 κ.εξ.

9. Τσατσοπούλου-Καλούδη 2001, σελ. 24-25 και 32-33. Ηλιοπούλου 2015.

10. Λουκοπούλου – Ζουρνατζή – Παρισάκη – Ψωμά 2005, σελ. 505.

11. Τσατσοπούλου 1997, σελ. 620· Λουκοπούλου – Ζουρνατζή – Παρισάκη – Ψωμά 2005, σελ. 509-510· Τσατσοπούλου – Brixhe κ.ά. 2015, σελ. 94 κ.εξ.· επίσης Psoma 2008, σελ. 134-135.

12. Βλ. Psoma 2008, για βιβλιογραφία και εκτενή σχολιασμό.

θα προκάλεσαν οι εισβολές των Γαλατών στην περιοχή στα 280–278/7 π.Χ.¹³. Ωστόσο, είναι πιθανότερο η περιθωριοποίηση της Ζώνης να οφείλεται στην ένταξή της στο διοικητικό έλεγχο της Μαρώνιας¹⁴, ως αποτέλεσμα της επέκτασης της χώρας της τελευταίας ανατολικά του Ισμάρου, την απορρόφηση των εδαφών και των λιμένων της παλαιάς Σαμοθρακικής Περαίας καθώς και την εκμετάλλευση του διάπλου προς τη Σαμοθράκη¹⁵. Η Ζώνη έχασε τη λειτουργία της ως κόμβος εμπορίου και σταδιακά εγκαταλείφθηκε.

Η ταύτιση της Ζώνης υπήρξε δυνατή, μετά από πολυετή συστηματική ανασκαφική έρευνα, που ξεκίνησε το 1966 από τον τότε Έφορο Αρχαιοτήτων Θράκης Ανδρέα Κ. Βαβρίτσα. Ο εντοπισμός της σχετίζεται με τα γενικότερα προβλήματα εντοπισμού των οικισμών της Σαμοθρακικής Περαίας¹⁶. Αρχικά η θέση ταυτίστηκε με τη Μεσημβρία. Ωστόσο, η ισχυρότερη ένδειξη για την ταυτότητα της πόλης προήλθε από τη νομισματική μαρτυρία. Κατά τη διάρκεια των ανασκαφών έχουν βρεθεί περίπου 6.800 νομίσματα, τα οποία χρονολογούνται από τις αρχές του 5^{ου} αι. π.Χ. μέχρι τον 6^ο αι. μ.Χ. Όσον αφορά στα αρχαία ελληνικά νομίσματα, ένας πολύ μεγάλος αριθμός, 1.850 τεμάχια, είναι κοπές της Ζώνης. Ακολουθούν οι κοπές της Μαρώνιας, νομίσματα με τους τύπους και στο όνομα του Φιλίππου Β' και του Αλεξάνδρου Γ' και με ισχνότερη παρουσία κοπές πόλεων και βασιλέων της Θράκης και της Μακεδονίας καθώς και εκδοτριών αρχών από άλλες περιοχές του αρχαίου ελληνικού κόσμου¹⁷. Μέχρι το 1966 ελάχιστα νομίσματα Ζώνης ήταν γνωστά¹⁸. Όταν ο αριθμός τους άρχισε σταδιακά να πληθαίνει από την ανεύρεσή τους στο πλαίσιο των ανασκαφών,¹⁹ οι Jeanne και Louis Robert πρότειναν την ταύτιση του χώρου –ή κάποιας γειτονικής θέσεως– με τη Ζώνη²⁰. Η πρόταση αυτή υποστηρίχθηκε στη συνέχεια από την Πολυξένη Τσατσοπούλου, η οποία από το 1983 ανέλαβε τη συνέχιση της ανασκαφικής έρευνας, με βάση τα νεότερα νομισματικά ευρήματα και κυρίως τα στοιχεία που προέκυψαν από την αποκάλυψη του ναού του Απόλλωνα. Η άποψη αυτή έχει γίνει ευρύτερα αποδεκτή από τους νεότερους ερευνητές²¹. Η ταύτιση της ανασκαπτόμενης θέσης με τη Ζώνη, σύμφωνα με τα νομισματικά ευρήματα, ενισχύεται περαιτέρω από την ισχνή παρουσία κοπών αυτής της πόλης σε άλλες περιοχές της Θράκης²².

13. Psoma 2008, σελ. 131-133.

14. Τσατσοπούλου – Brixhe κ.ά. 2015, σελ. 94 κ.εξ.· Λουκοπούλου – Ζουρντζή – Παρισάκη – Ψωμά 2005, σελ. 334 και 506.

15. Λουκοπούλου – Ζουρντζή – Παρισάκη – Ψωμά 2005, σελ. 325 και 333-334.

16. Τσατσοπούλου-Καλούδη 2001, σελ. 9-11· Τσατσοπούλου 2006, σελ. 1-7· Τσατσοπούλου 2009, σελ. 409-420· Τσατσοπούλου 2007, σελ. 648-656. Επίσης, Τσατσοπούλου – Brixhe κ.ά. 2015, σελ. 44-61.

17. Βλ. ενδεικτικά, Γαλάνη-Κρίκου 1996, σελ. 68-70.

18. Βλ. παρακάτω κεφ. 2. «Ανασκόπηση της έρευνας για τη νομισματοκοπία της Ζώνης», σελ. 13.

19. Βαβρίτσας 1969, σελ. 64 και 69· Βαβρίτσας 1973, σελ. 74 και 79-80· Βαβρίτσας 1975, σελ. 141 και 143-144· Βαβρίτσας 1976, σελ. 143-145· Βαβρίτσας 1977, σελ. 138· Βαβρίτσας 1979, σελ. 113· Βαβρίτσας 1980, σελ. 7· Βαβρίτσας 1983, σελ. 25.

20. Robert 1978, σελ. 442-443, αρ. 312· Robert 1979, σελ. 456, αρ. 282· Robert 1980, σελ. 415-416, αρ. 319· Robert 1981, σελ. 419, αρ. 326.

21. Τσατσοπούλου 1992, σελ. 671-672· Τσατσοπούλου 1996, σελ. 920-921· Τσατσοπούλου 1996, σελ. 619-620· Τσατσοπούλου-Καλούδη 2001, σελ. 28-29· Γαλάνη-Κρίκου 1996, σελ. 64 και 77· Γαλάνη-Κρίκου 1997, σελ. 632-634· Λουκοπούλου – Ζουρντζή – Παρισάκη – Ψωμά 2005, σελ. 506.

22. Βλ. παρακάτω κεφ. «Γεωγραφική εξάπλωση των νομισμάτων της Ζώνης», σελ. 26.

2. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ

Η πρώτη παρουσία νομισμάτων της Ζώνης στη νομισματική βιβλιογραφία καταγράφεται το 1922, όταν ο George F. Hill δημοσιεύει το πρώτο γνωστό νόμισμα της Ζώνης «παρά το Σέρρειον ακρωτήριο» στο *Numismatic Chronicle*²³. Πρόκειται για νόμισμα άγνωστης προέλευσης, που φυλάσσεται στο Βρετανικό Μουσείο στο Λονδίνο. Στην εμπρόσθια όψη απεικονίζεται η κεφαλή του Απόλλωνα και στην οπίσθια μία λύρα.

Ο τύπος με το στεφάνι έγινε γνωστός το 1960 από την Ειρήνη Βαρούχα-Χριστοδουλοπούλου στο *Bulletin de Correspondance Hellénique*²⁴. Το νόμισμα προήλθε από την ανασκαφική έρευνα του Γεωργίου Μπακαλάκη στον αρχαιολογικό χώρο της Μολυβωτής (Στρώμη;) και φυλάσσεται σήμερα στο Νομισματικό Μουσείο στην Αθήνα.

Το 1992, η Edith Schönert-Geiss σχολιάζει σε άρθρο της στον τιμητικό τόμο για την Ulla Westermark *Florilegium Numismaticum* τα λιγοστά νομίσματα της Ζώνης που της ήταν γνωστά από δημόσιες και ιδιωτικές συλλογές της αλλοδαπής²⁵. Γνωστοί τότε ήταν μόνο δύο εικονογραφικοί τύποι, αυτοί με το στεφάνι και τη λύρα.

Ο τρίτος εικονογραφικός τύπος της Ζώνης, με ιστάμενο ελάφι στην οπίσθια όψη, παρουσιάστηκε από τη Μίνα Γαλάνη-Κρίκου, στο πλαίσιο του 2^{ου} Διεθνούς Συμποσίου Θρακικών Σπουδών το 1992. Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι τα ολιγάριθμα νομίσματα αυτού του τύπου, εκτός του ότι είναι τα μόνα σε μεγάλη υποδιαίρεση, προέρχονται όλα από τις ανασκαφές στην ίδια τη Ζώνη²⁶.

Το 1996 η Μίνα Γαλάνη-Κρίκου, στον τιμητικό τόμο για την Μάντω Οικονομίδου *Χαρακτήρ*, παρουσίασε τα μέχρι τότε δεδομένα, όχι μόνο για τις εκδόσεις της πόλης αλλά και γενικότερα για τα νομισματικά ευρήματα από τις ανασκαφικές έρευνες στην πόλη. Πρόκειται για τη σημαντικότερη μελέτη για τα νομίσματα της Ζώνης, καθώς παρουσιάζει

23. Hill 1922, σελ. 248-250.

24. Varoucha-Christodouloupoulou 1960, σελ. 499.

25. Schönert-Geiss 1992, σελ. 313-316.

26. Γαλάνη-Κρίκου 1997, σελ. 631-641.

ζονται για πρώτη φορά και ταξινομούνται οι κοπές της σε τρεις τύπους, σύμφωνα με τη χρονολογική σειρά που κάθε τύπος έγινε γνωστός: τύπος I (Απόλλων / λύρα), τύπος II (Απόλλων / στεφάνι) και τύπος III (Απόλλων / ελάφι)²⁷. Η τυπολογία αυτή ακολουθήθηκε σε μεταγενέστερες μελέτες²⁸.

Το 2008 ένα νόμισμα του τύπου με το ελάφι, αλλά σε πέταλο μικρότερων διαστάσεων από τα μέχρι τότε γνωστά, συμπεριλήφθηκε στη δημοσίευση των νομισμάτων από τη Μολυβωτή²⁹.

Ο αριθμός των νομισμάτων με το ελάφι –είτε πρόκειται για τη μικρότερη είτε για τη μεγαλύτερη υποδιαίρεση– εμπλουτίστηκε με τη δημοσίευση των νομισμάτων, και κυρίως του θησαυρού «Ζώνη, 2012» από το Ιερό του Απόλλωνα³⁰.

Την τελευταία τριακονταπενταετία η συστηματική ανασκαφική έρευνα στον αρχαιολογικό χώρο της Ζώνης συνέχισε να φέρνει στο φως έναν μεγάλο αριθμό νομισμάτων τόσο της ίδιας της πόλης όσο και άλλων εκδοτριών αρχών. Ο συνολικός απολογισμός των έως τώρα ερευνών είναι 6.800 περίπου νομίσματα, από τα οποία 1.850 είναι κοπές Ζώνης. Ο μεγάλος αριθμός νομισμάτων Ζώνης, που είναι πλέον διαθέσιμος στην έρευνα, οδήγησε στον διαχωρισμό του υλικού και στην παρουσίαση της νομισματοκοπίας της πόλης στην παρούσα μελέτη. Στο πλαίσιο αυτό τα νομίσματα της Ζώνης ταξινομούνται σε Εκδόσεις, Τύπους και Ομάδες, και εξετάζονται θέματα εικονογραφίας, επιγραφών, υποδιαίρεσεων, χρονολόγησης και κυκλοφορίας τους.

Σε επόμενο τόμο της ίδιας σειράς, θα παρουσιαστούν οι κοπές των λοιπών εκδοτριών αρχών, ένα σύνολο 5.000 περίπου νομισμάτων που χρονολογούνται από τον 5^ο αι. π.Χ. έως και τον 6^ο αι. μ.Χ.

27. Γαλάνη-Κρίκου 1996.

28. Βλ. ενδεικτικά τις μελέτες των νομισματικών ευρημάτων από τη Μολυβωτή και τη Μαρώνεια (Psoma – Karadima – Terzopoulou 1998, σελ. 31 και 88). Επίσης, Τσατσοπούλου – Brixhe κ.ά., σελ. 890 κ.εξ.

29. Psoma – Karadima – Terzopoulou 1998, σελ. 31, αρ. PM 100.

30. Γαλάνη-Κρίκου – Τσέλεκας 2015, σελ. 890 κ.εξ.

3. ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

Η θεματογραφία των εκδόσεων της Ζώνης τόσο στην εμπρόσθια, όσο και στην οπίσθια όψη των νομισμάτων, αφορά στον Απόλλωνα (κεφαλή του θεού, στεφάνι δάφνης, λύρα, ελάφι, κλαδί από φύλλα δάφνης, πλήκτρο για έγχορδο μουσικό όργανο). Η λατρεία του θεού, που κατά κύριο λόγο σχετίζεται με τον αποικισμό, είναι διάχυτη σε όλη τη θρακική γη³¹. Προφανώς την ιδιότητα αυτή επέλεξαν να προβάλουν οι Ζωναίοι στα νομίσματά τους, παραπέμποντας με αυτόν τον τρόπο στην καταγωγή τους ως αποίκων από τη Σαμοθράκη. Η Ζώνη, μάλιστα, είναι η μόνη πόλη της Αιγαιακής Θράκης, στην οποία εντοπίστηκε σημαντικό Ιερό αφιερωμένο στο θεό, και η σπουδαιότητα της λατρείας του και ο βαθμός ένταξής της στην καθημερινότητα των κατοίκων εκφράστηκε με το πλήθος των ενεπίγραφων οστράκων, όπου αναγράφεται το όνομα του θεού³². Επίσης, και οι Κίκονες, που κατοικούσαν στην περιοχή πριν την άφιξη των νέων οικιστών αποίκων από τη Σαμοθράκη, ανήγαγαν την καταγωγή τους στον Απόλλωνα³³.

Α. Κεφαλή Απόλλωνα

Η κεφαλή του Απόλλωνα με στεφάνι από φύλλα δάφνης, κατά κανόνα μέσα σε στικτό κύκλο, αποτυπώνεται στην εμπρόσθια όψη όλων των εκδόσεων της Ζώνης ως κύριος νομισματικός τύπος³⁴. Στη συντριπτική πλειονότητα των καταγεγραμμένων νομισμάτων είναι στραμμένη προς τα δεξιά, ενώ σε πολύ λίγες περιπτώσεις εντοπίζεται κεφαλή Απόλλωνα προς τα αριστερά (Πρώτη Έκδοση, αρ. 6· Δεύτερη Έκδοση, αρ. 11).

Διάφορες παραλλαγές που έχουν καταγραφεί οφείλονται στην απόδοση της κόμης του θεού. Σπανιότερα η κόμη είναι κοντή και σταματά στα ώτα με οριζόντια ή πλάγια τομή στο λαιμό (π.χ. Πρώτη Έκδοση, αρ. 9). Τις περισσότερες φορές, πίσω από το στεφάνι με

31. Για τη λατρεία Απόλλωνα στη Θράκη, βλ. Bujukliev 1997, σελ. 213-214, όπου και η προηγούμενη βιβλιογραφία.

32. Για το Ιερό του Απόλλωνα στη Ζώνη, βλ. Τσατσοπούλου – Brixhe κ.ά. 2015, σελ. 114 κ.εξ.

33. Γαλάνη 1996, σελ. 65-66, όπου και η σχετική βιβλιογραφία.

34. Ο Hill αναφέρει και την εκδοχή η κεφαλή να ανήκει στον Ορφέα, γιατί σύμφωνα με τις πηγές και την παράδοση ο Ορφέας γοήτευσε με τη μουσική του Δρύες από την Πιερία, οι οποίες τον ακολούθησαν στη Θράκη, όπου και ευδοκίμησαν (Hill 1922).

τα φύλλα δάφνης αναπτύσσονται βόστρυχοι προς τα κάτω και κατά μήκος του λαιμού (Δεύτερη Έκδοση, αρ. 14). Άλλοτε καταμετρώνται με επιμέλεια σχηματισμένοι δύο (Τρίτη Έκδοση, αρ. 31 – 34) ή τρεις βόστρυχοι (Τρίτη Έκδοση, αρ. 49 – 50).

Β. Στεφάνι

Το στεφάνι από φύλλα δάφνης είναι ένας βασικός εικονογραφικός τύπος στην οπίσθια όψη μεγάλου αριθμού νομισμάτων. Απεικονίζεται σταθερά σε μικρές υποδιαιρέσεις και στις τρεις Εκδόσεις νομισμάτων της Ζώνης. Ο αριθμός των πολλών παραλλαγών του υποδηλώνει άμεσα το γεγονός μιας πλούσιας έκδοσης. Αυτό οφείλεται, όχι μόνο στο μέγεθος του κύκλου του στεφανιού που ποικίλει, και επομένως και στο εύρος του πεδίου που προορίζεται για να αποτυπωθεί η επιγραφή του εθνικού που ποικίλει επίσης, αλλά και στην απόδοση των φύλλων, που είναι άλλοτε αποτυπωμένα με τάξη και επιμέλεια, άλλοτε πυκνά, άτακτα ή αραιά, στυλιζαρισμένα ή επιμηκυμένα, και στη θέση του κόμβου του στεφανιού.

Το στεφάνι, συνήθως, κλείνει στο κάτω μέρος και σπάνια στο επάνω (Πρώτη Έκδοση, αρ. 2). Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις παραλλαγών, σύμφωνα με τον τρόπο που κλείνει ο δάφνινος αυτός κύκλος. Το στεφάνι μπορεί να κλείνει με μηνίσκο σε οριζόντια θέση ή με κλίση προς τα δεξιά ή και προς τα αριστερά (Πρώτη Έκδοση, αρ. 4) ή με έναν περίτεχνο, ακαθόριστο κόμβο (Πρώτη Έκδοση, αρ. 5· Δεύτερη Έκδοση, αρ. 14).

Γ. Λύρα

Η απεικόνιση της λύρας στην οπίσθια όψη σημαντικού αριθμού νομισμάτων της Ζώνης που ήρθαν στο φως παραπέμπει και πάλι άμεσα και σαφώς στον Απόλλωνα. Η λύρα, άλλωστε, είναι ένας ευρύτατα γνωστός εικονογραφικός τύπος στην αρχαία ελληνική τέχνη γενικότερα. Ειδικά, σε εκδόσεις διαφόρων νομισματοκοπειών του αρχαίου κόσμου, συχνά, αποτελεί το θέμα της οπίσθιας όψης, όταν στην εμπρόσθια όψη απεικονίζεται η κεφαλή του Απόλλωνα.

Η λύρα έχει απεικονισθεί και στις τρεις Εκδόσεις της Ζώνης τόσο σε μικρές, όσο και μεσαίες υποδιαιρέσεις. Οι τελευταίες είναι και ο μόνος που τις έχει χρησιμοποιήσει. Ο τύπος αυτός παρουσιάζει τη μεγαλύτερη ποικιλία σε σχέση με τους άλλους εικονογραφικούς τύπους, δημιουργώντας μεγάλο αριθμό Ομάδων. Το μουσικό όργανο στη μικρή κυκλική επιφάνεια έχει αποκλίσεις ως προς την αποτύπωσή του. Η απόδοση της ίδιας της λύρας, άλλοτε στιβαρής ή σφαιρικής και άλλοτε ραδινής και επιμηκυμένης, άλλοτε μικρής και κομψής και άλλοτε αποδοσμένης με τρόπο δυναμικό και έντονο, η ύπαρξη ή μη συμβόλου στο πεδίο, όσο και η έκταση, η θέση και η διάταξη της επιγραφής του εθνικού, είναι ακριβώς από τα δεδομένα που υπαγορεύουν στον τύπο με τη λύρα την κατανομή του υλικού σε διάφορες Ομάδες.

Δ. Ελάφι

Το ελάφι ιστάμενο προς τα δεξιά έχει απεικονισθεί στην οπίσθια όψη των σειρών της Πρώτης και της Τρίτης Έκδοσης. Η διαφορά στην απεικόνισή τους έγκειται στο γεγονός ότι στα νομίσματα της Πρώτης Έκδοσης το ελάφι αποτυπώνεται σε πέταλα μικρού μεγέθους, ενώ στην Τρίτη Έκδοση σε μεγαλύτερα πέταλα, γεγονός που, στη δεύτερη

περίπτωση, επιτρέπει ασφαλώς τη χάραξη της παράστασης με περισσότερες λεπτομέρειες. Το σώμα, που είναι άλλοτε πιο στιβαρό και βραχύ, και άλλοτε πιο ραδινό και που αποτελεί τον οριζόντιο άξονα της παράστασης, συναντάται με τον κάθετο άξονα, τον οποίο δημιουργεί το κεφάλι με τα κέρατα, ο τεντωμένος λαιμός και τα επίσης τεντωμένα όρθια εμπρόσθια πόδια. Τα οπίσθια πόδια είναι άλλοτε κεκλιμένα, άλλοτε τεντωμένα και άλλοτε σε ελαφρύ καλπασμό. Η όλη παράσταση περιβάλλεται από στικτό κύκλο και διαπνέεται από ένα επίπεδο υψηλής αισθητικής απόδοσης και ρεαλισμού.

Στην ανασκαπτόμενη πόλη δεν έχει εντοπισθεί κάποιο ιερό ή οτιδήποτε που να στοιχειοθετεί λατρεία της Αρτέμιδος, στην οποία είναι γεγονός ότι παραπέμπει άμεσα το ελάφι. Στη Σαμοθράκη, την κοιτίδα των αποίκων της Ζώνης, μαρτυρείται λατρεία της Αρτέμιδος και έχει εντοπισθεί ιερό της Αρτέμιδος Βενδίδος³⁵. Είναι ιδιαίτερα ελκυστική και συνάμα φαντάζει πολύ φυσική η πιθανότητα, οι σαμοθρακείς άποικοι της θρακικής ακτής να ανέσυραν από τη μνήμη τους θεότητες που λατρεύονταν στη μητρόπολή τους και να αναφερθηκαν σε αυτές στη νομισματοκοπία τους. Δεδομένης μάλιστα της σύνδεσης Απόλλωνα και Αρτέμιδος, είναι σαφής η έμμεση αναφορά και πάλι στη λατρεία του Απόλλωνα.

Το εικονογραφικό δίπτυχο κεφαλή Απόλλωνα / ελάφι, εκτός από τη Ζώνη, εμφανίζεται και σε κοπές δύο πόλεων της Βρεττίας στην Κάτω Ιταλία: σε αργυρά διώβολα της Καυλωνίας που χρονολογούνται την περίοδο 425–420 π.Χ.³⁶ και σε χάλκινες κοπές της Πετέλιας που χρονολογούνται στο 2^ο αι. π.Χ.³⁷. Επίσης, το εικονογραφικό δίπτυχο ολόσωμη μορφή του Απόλλωνα / ελάφι απεικονίζεται σε αργυρές κοπές της Καυλωνίας στη Βρεττία που χρονολογούνται στο γ' τέταρτο του 5^{ου} και στις αρχές του 4^{ου} αι. π.Χ.³⁸ Επιπλέον, η ολόσωμη μορφή του Απόλλωνα μαζί με το ελάφι στην ίδια όψη του νομίσματος απεικονίζονται σε αργυρές κοπές της Καυλωνίας που χρονολογούνται από τα τέλη του 6^{ου} έως τις αρχές του 4^{ου} αι. π.Χ.³⁹ και σε αργυρά τετράδραχμα των Αβδήρων που χρονολογούνται στο α' μισό του 4^{ου} αι. π.Χ.⁴⁰

Ε. Δευτερεύοντα σύμβολα

Δευτερεύοντα σύμβολα εντοπίζονται μόνο στη Δεύτερη Έκδοση και μόνο σε ομάδες του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα. Πρόκειται για ένα κλαδί δάφνης και για ένα πλήκτρο έγχορδου οργάνου, πιθανότατα, θέματα που και τα δύο σχετίζονται άμεσα με τον Απόλλωνα.

35. Για τη λατρεία της Αρτέμιδος και τον συγκρητισμό της με την Βενδίδα, βλ. Τσιαφάκη 1998, σελ. 205–211· Μάτσας 2004, σελ. 227–257· Deoudi 2010, όπου και η προγενέστερη βιβλιογραφία.

36. Rutter 2001, σελ. 165, αρ. 2057.

37. Rutter 2001, σελ. 186, αρ. 2464.

38. Rutter 2001, σελ. 165–166, αρ. 2061–2063 (στατήρες), 2064 (δραχμή), 2065 (τριώβολο), 2067 (οβολός).

39. Rutter 2001, σελ. 164–165, αρ. 2035–2038, 2043–2044, 2046, 2051–2052, 2054–2055, 2058–2059 (στατήρες), 2039, 2047, 2056, 2060 (δραχμές), 2040, 2045, 2048 (τριώβολα).

40. May 1966, σελ. 260–261, αρ. 449–451 (period VII, group CXVIII) (χρονολόγηση 386/5–375 π.Χ.). Chryssanthaki-Nagle 2007, σελ. 126–128 (période VII) (χρονολόγηση 360–350 π.Χ.). Επίσης, σε αργυρά τετράδραχμα της ίδιας περιόδου έχει απεικονισθεί και η Άρτεμις με το ελάφι, βλ. May 1966, σελ. 262–263, αρ. 458–461.

Το κλαδί δάφνης κατά κανόνα απεικονίζεται με ένα κάθετο άξονα, εκατέρωθεν του οποίου αναφύονται τρία ζεύγη μικρών φύλλων. Βρίσκεται στο πεδίο δεξιά (Δεύτερη Έκδοση, αρ. 19–22) ή αριστερά (Δεύτερη Έκδοση, αρ. 25–30) της λύρας, παραχωρώντας θέση αντίστοιχα στην άλλη πλευρά, για την επιγραφή του εθνικού στη βραχεία εκφορά του, ΖΩ. Σε μία ομάδα νομισμάτων με σύμβολο κλαδί στο πεδίο αριστερά, το μουσικό όργανο είναι μία αρχαϊκή κιθάρα, στην οποία το ηχείο τείνει να γίνει μία παχιά γραμμή (Δεύτερη Έκδοση, αρ. 24).

Σε μία άλλη, ολιγάριθμη ομάδα έχει χαραχθεί πιθανότατα το πλήκτρο έγχορδου μουσικού οργάνου, σε κάθετη θέση (Δεύτερη Έκδοση, αρ. 23). Αυτό το σύμβολο βρίσκεται πάντα στο πεδίο δεξιά από τη λύρα. Σε όλα τα τεμάχια που έχει εντοπισθεί το σύμβολο αυτό, η σφραγίδα έχει τυπωθεί εκτός πετάλου, με αποτέλεσμα η επιγραφή του εθνικού αριστερά της λύρας να μην έχει διασωθεί.

ΣΤ. Αριθμητική και ποσοστιαία κατανομή των Εκδόσεων και των Τύπων της Ζώνης

Κατά τις συστηματικές ανασκαφές στον αρχαιολογικό χώρο της Ζώνης έχουν βρεθεί 1.850 χάλκινα νομίσματα της πόλης. Από αυτά, 984 είναι Ομάδων του Τύπου Α (Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι), τα οποία αντιπροσωπεύουν το 53,19% του συνόλου. Οι Ομάδες του Τύπου Β (Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα) αριθμούν 810 τεμάχια που αντιπροσωπεύουν το 43,79% του συνόλου. Ο Τύπος Γ (Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι) είτε πρόκειται για τη μικρή είτε για τη μεγάλη υποδιαίρεση αριθμεί ένα πολύ μικρό αριθμό τεμαχίων. Έχουν εντοπιστεί 46 νομίσματα της μεγάλης και 10 νομίσματα της μικρής υποδιαίρεσης, τα οποία καλύπτουν αντίστοιχα το 2,48% και το 0,54% του συνολικού αριθμού των ανευρεθέντων νομισμάτων της Ζώνης.

Πρώτη Έκδοση			Δεύτερη Έκδοση		Τρίτη Έκδοση		
A	B	Γ	A	B	A	B	Γ
58	35	10	686	550	240	225	46

Πίν. 1. Αριθμητική κατανομή των Τύπων της Ζώνης επί του συνολικού αριθμού των ανευρεθέντων κοπών της πόλης στον αρχαιολογικό χώρο [Α: Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, Β: Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, Γ: Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι].

Πρώτη Έκδοση			Δεύτερη Έκδοση		Τρίτη Έκδοση		
A	B	Γ	A	B	A	B	Γ
3,14%	1,89%	0,54%	37,08%	29,73%	12,97%	12,17%	2,48%

Πίν. 2. Ποσοστιαία κατανομή των Τύπων της Ζώνης επί του συνολικού αριθμού των ανευρεθέντων κοπών της πόλης στον αρχαιολογικό χώρο [Α: Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, Β: Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, Γ: Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι].

4. ΕΘΝΙΚΟ

Στα νομίσματα της Ζώνης η επιγραφή με το εθνικό εμφανίζεται στην οπίσθια όψη σε τέσσερις διαφορετικές εκδοχές από την πιο ανεπτυγμένη ΖΩΝΑΙΟΝ μέχρι την πιο βραχεία ΖΩ: α. ΖΩ ΝΑΙΟΝ, β. ΖΩ ΝΑΙ, γ. ΖΩ Ν και δ. ΖΩ. Ο συνδυασμός των εκδοχών της επιγραφής του εθνικού, των παραλλαγών των τριών εικονογραφικών τύπων της οπίσθιας όψης καθώς και της παρουσίας ή μη δευτερευόντων συμβόλων αποτέλεσαν καθοριστικά κριτήρια για την ταξινόμηση των νομισμάτων της Ζώνης, αρχικά σε τρεις Εκδόσεις και στη συνέχεια σε Ομάδες.

α. ΖΩΝΑΙΟΝ

Η πλέον εκτεταμένη επιγραφή ΖΩΝΑΙΟΝ συναντάται μόνον στην Πρώτη Έκδοση σε Ομάδες με τον τύπο της λύρας και με τον τύπο του ελαφιού.

α1. Λύρα

Η επιγραφή ΖΩ Ν ΑΙΟΝ γύρω από τη λύρα, με το ΖΩ αριστερά κάθετα από κάτω προς τα πάνω, Ν οριζόντια επάνω, ΑΙΟΝ δεξιά κάθετα από πάνω προς τα κάτω απαντά σε μια ολιγάριθμη Ομάδα (Πρώτη Έκδοση, αρ. 7). Η δυνατότητα ανάγνωσης του τρίτου γράμματος της επιγραφής, του Ν, επάνω από το ζυγό οριζόντια και ανάμεσα στις απολήξεις των βραχιόνων της λύρας, δόθηκε από δύο τεμάχια που βρέθηκαν στο Ιερό του Απόλλωνα⁴¹, καθώς στα προηγούμενως γνωστά τεμάχια αυτής της ομάδας το Ν ήταν εκτός πετάλου⁴².

α2. Ελάφι

Στα νομίσματα της μικρής υποδιαίρεσης η συλλαβή ΖΩ αναγράφεται οριζόντια πάνω από τη ράχη του ελαφιού, ενώ η υπόλοιπη επιγραφή ΝΑΙΟΝ συμπιέζεται κάθετα από επάνω προς τα κάτω, μπροστά από τον τεντωμένο λαιμό του ζώου (Πρώτη Έκδοση, αρ. 10).

β. ΖΩΝΑΙ

Η επιγραφή ΖΩ – ΝΑΙ συναντάται στην Πρώτη Έκδοση σε ομάδες με τον τύπο του στεφανιού και της λύρας και στη Δεύτερη Έκδοση σε ομάδες με τον τύπο του στεφανιού.

41. Γαλάνη-Κρίκου – Τσέλεκας 2015, αρ. 45–46, σελ. 906.

42. Γαλάνη-Κρίκου 1996, σελ. 79, ομάδα Ιε.

β1. Στεφάνι

Σε πολλές ομάδες της Πρώτης και της Δεύτερης Έκδοσης η επιγραφή ΖΩΝΑΙ έχει αποτυπωθεί στο κέντρο του στεφανιού οριζόντια σε δύο σειρές, ΖΩ επάνω και ΝΑΙ κάτω (Πρώτη Έκδοση, αρ. 1–2 · Δεύτερη έκδοση, αρ. 11–12). Το εύρος του πεδίου, στο οποίο η επιγραφή αυτή θα αναπτυχτεί εξαρτάται από τη διάμετρο του στεφανιού αλλά και τη διάταξη και την απόδοση των ιδίων των φύλλων, τα οποία είναι αποτυπωμένα με τάξη ή είναι πυκνά ή άτακτα. Η επιγραφή ΖΩ – ΝΑΙ σπάνια χαράχθηκε κάθετα, πάντα όμως σε δύο σειρές στο κέντρο του στεφανιού (Πρώτη Έκδοση, αρ. 3).

β2. Λύρα

Η επιγραφή ΖΩ – ΝΑΙ με το ΖΩ δεξιά από πάνω προς τα κάτω και το ΝΑΙ αριστερά από κάτω προς τα πάνω, έχει χαραχθεί σε αριθμό νομισμάτων μικρής υποδιαίρεσης της Πρώτης Έκδοσης μαζί με μία λύρα που έχει αποδοθεί με επιμέλεια (αρ. 9). Ωστόσο, σε ολιγάριθμη ομάδα νομισμάτων η επιγραφή Ζ Ω Ν Α Ι έχει ασυνήθιστη διάταξη (αρ. 8), με το σύνολο των γραμμάτων της επιγραφής να παρατίθενται σε δεξιόστροφη κυκλική φορά: Ζ αριστερά επάνω, Ω επάνω οριζόντια ανάμεσα στις απολήξεις των βραχιόνων της λύρας, Ν Α δεξιά από πάνω προς τα κάτω, Ι αριστερά κάτω. Πρόκειται για τη μόνη περίπτωση, όπου το Ω, εκφεύγει της συλλαβής ΖΩ και χαράσσεται μόνο του.

γ. ΖΩ – Ν

Η επιγραφή ΖΩ – Ν συναντάται μόνο στην Τρίτη Έκδοση, σε ομάδες με τον τύπο της λύρας μεσαίας υποδιαίρεσης και με τον τύπο του ελαφιού μεγάλης υποδιαίρεσης. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι και στους δύο τύπους, και στη λύρα και στο ελάφι, η επιγραφή ΖΩ – Ν, έχει αποτυπωθεί με την ίδια πάντα τομή ανάμεσα στα γράμματα ΖΩ και Ν, και με την ίδια διάταξη όσον αφορά το Ν, το οποίο έχει αποσπασθεί από τη συλλαβή ΖΩ και έχει χαραχθεί πάντα στη δεξιά πλευρά της παράστασης.

γ1. Λύρα

Στην οπίσθια όψη σημαντικού αριθμού νομισμάτων μεσαίας υποδιαίρεσης έχει αποτυπωθεί μια μεγάλη λύρα, η οποία παρουσιάζει αποκλίσεις ως προς την απόδοσή της, δημιουργώντας σαφείς υποομάδες. Στην κατηγορία αυτή η λύρα άλλοτε είναι σφαιρική, στρογγυλεμένη, άλλοτε ογκώδης σαν ορθογώνιο παραλληλόγραμμο και άλλοτε επιμήκης και ραδινή. Η συλλαβή ΖΩ χαράσσεται πάντα αριστερά κάθετα από κάτω προς τα πάνω και το Ν πάντα δεξιά από τη λύρα σε οριζόντια, κατά βάση, θέση (Τρίτη Έκδοση, αρ. 35–48) και σπανιότερα σε κάθετη.

γ2. Ελάφι

Η συλλαβή ΖΩ στις μεγάλες αυτές υποδιαίρεσεις χαράσσεται πάντα πάνω από τη ράχη του ζώου, άλλοτε παράλληλα με το σώμα, άλλοτε με ελαφρά κλίση προς τα πίσω, άλλοτε σε εγγύτητα με τα κέρατα και άλλοτε σε απόσταση από αυτά. Το Ν χαράσσεται πάντα μπροστά από τον τεντωμένο λαιμό του ζώου. Το Ν έχει αποτυπωθεί άλλοτε σε οριζόντια και άλλοτε σε κάθετη θέση. Αυτή η διαφορετική διάταξη, του Ν, υπαγορεύει τη διαίρεση των νομισμάτων με το ελάφι σε δύο υπο-ομάδες. Στην εκτενέστερη αριθμητικά ομάδα (αρ. 50), το Ν έχει αποτυπωθεί σε οριζόντια διάταξη, μπροστά από το λαιμό του ζώου. Στην πιο περιορισμένη αριθμητικά ομάδα (αρ. 49), το τρίτο γράμμα της επιγραφής, Ν, έχει χαραχθεί σε κάθετη διάταξη πάντα στην ίδια θέση, μπροστά από το λαιμό του ζώου.

δ. ΖΩ

Η βραχεία εκφορά του εθνικού ΖΩ αποτυπώνεται σε μικρές υποδιαίρεσεις με το στεφάνι της Τρίτης Έκδοσης και σε λύρες επίσης μικρών υποδιαίρεσεων της Δεύτερης Έκδοσης.

δ1. Στεφάνι

Η συλλαβή ΖΩ αποτυπώνεται πάντα στο κέντρο του στεφανιού σε κάθετη διάταξη σε μεγάλο αριθμό νομισμάτων της Τρίτης Έκδοσης (αρ. 31–34).

δ2. Λύρα

Η συλλαβή ΖΩ κάθετα αριστερά ή δεξιά της λύρας συνοδεύει τις περιπτώσεις, όπου στο πεδίο έχει χαραχθεί ένα σύμβολο (Δεύτερη Έκδοση, αρ. 19–30), το οποίο έχει αποτυπωθεί στην αντίθετη πλευρά από εκείνη στην οποία βρίσκεται η βραχεία επιγραφή ΖΩ. Το σύμβολο είναι συνήθως κλαδί από φύλλα δάφνης και σπανιότερα ένα πλήκτρο εγχόρδου.

ΖΩ – ΝΑΙΟΝ		ΖΩ – ΝΑΙ			ΖΩ – Ν		ΖΩ	
Πρώτη Έκδοση		Πρώτη Έκδοση		Δεύτερη Έκδοση	Τρίτη Έκδοση		Δεύτερη Έκδοση	Τρίτη Έκδοση
A	Γ	A	B	Γ	B	Γ	B	A
αρ. 7	αρ. 10	αρ. 1-6	αρ. 8-9	αρ. 11-18	αρ. 35-48	αρ. 49-50	αρ. 19-30	αρ. 31-34

Πρώτη Έκδοση			Δεύτερη Έκδοση		Τρίτη Έκδοση		
A	B	Γ	A	B	A	B	Γ
ZΩ NAI	ZΩ NAION ZΩ NAI	ZΩ N AION	ZΩ NAI	ZΩ	ZΩ	ZΩ N	ZΩ N

Πίν. 3α–β. Η επιγραφή του εθνικού στις εκδόσεις της Ζώνης.

[A: Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, B: Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, Γ: Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι].

Πρώτη Έκδοση			Δεύτερη Έκδοση		Τρίτη Έκδοση		
A	B	Γ	A	B	A	B	Γ
	αρ. 9 = Τύπος I, ομάδα Ia αρ. 10. = τύπος I, ομάδα Iε		αρ. 11-18= Τύπος II, ομάδα IIβ	αρ. 19-30= Τύπος I, ομάδα Iδ	αρ. 31-34= Τύπος II, ομάδα IIα	αρ. 35-48= Τύπος I, ομάδες Iβ–Iγ	αρ. 49-50 = Τύπος III

Πίν. 4. Αντιστοίχιση των Εκδόσεων και των Τύπων των νομισμάτων της Ζώνης στην παρούσα μελέτη [A: Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, B: Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, Γ: Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι] με τους Τύπους στο Γαλάνη-Κρίκου 1996 [I: Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, II: Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, III: Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι].

5. ΥΠΟΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ

Τα νομίσματα από κράμα χαλκού λειτούργησαν ως συμπλήρωμα των αργυρών νομισμάτων, καθώς αντικατέστησαν τα μικρότερης αξίας αργυρά νομίσματα που το ιδιαίτερα μικρό τους μέγεθος τα καθιστούσε δύσχρηστα. Με την εισαγωγή τους, διευκολύνθηκαν οι καθημερινές μικροσυναλλαγές και διαδόθηκε περαιτέρω η χρήση των νομισμάτων. Καθώς τα χάλκινα νομίσματα ανήκαν στο ίδιο σύστημα με τα αργυρά, τα πολλαπλάσια του χαλκού, της βασικής μονάδας μιας χάλκινης νομισματοκοπίας, υπολογίζονται ως κλάσματα του αργυρού οβολού⁴³.

Μία δεδομένη μέθοδος για να προσδιοριστούν από τη σύγχρονη έρευνα οι αξίες των χάλκινων νομισμάτων—όταν αυτές δεν δηλώνονται με επιγραφές ή σύμβολα που φέρουν τα ίδια τα νομίσματα—είναι η ταξινομήσή τους σύμφωνα με τους εικονογραφικούς τύπους, τη διάμετρο και το βάρος τους. Όταν εξετάζονται οι διάμετροι και τα βάρη των χάλκινων νομισμάτων, δύο παράμετροι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Πρώτον, ότι επρόκειτο για νομίσματα που η αξία τους δεν ήταν εγγενής αλλά ονομαστική και η οποία προσδιοριζόταν από την εκάστοτε εκδίδουσα αρχή. Αυτό είχε ως συνέπεια τα χάλκινα νομίσματα να κόβονται *al-mareo*, δηλαδή από μια δεδομένη ποσότητα μετάλλου παραγόταν ένας συγκεκριμένος αριθμός πετάλων χωρίς όμως να υπάρχει μεγάλη ακρίβεια όσον αφορά στα βάρη και τις διαμέτρους τους. Δεύτερον, τα νομίσματα τείνουν να χάνουν κάποιο από το αρχικό τους βάρος λόγω διαφόρων παραγόντων, όπως είναι η χρήση τους κατά την κυκλοφορία, η διάβρωσή τους ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο είχαν εναποτεθεί, ή—όπως συμβαίνει σε σημαντικό βαθμό στα νομισματικά ευρήματα από τη Ζώνη—η διαδικασία του καθαρισμού τους. Όσον αφορά στη Θράκη, κατά τη διάρκεια του 4^{ου} αι. π.Χ. αρκετά νομισματοκοπεία, όπως τα Άβδηρα, η Μαρώνεια, η Ορθαγόρεια, η Θάσος, υιοθέτησαν ένα παρόμοιο σύστημα με δύο ή τρεις υποδιαίρεσεις για τα χάλκινα νομίσματά τους.

Στη Ζώνη, η Πρώτη Έκδοση περιλαμβάνει ομάδες και των τριών τύπων: Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι (διάμετρος: 10,51–11,50 χιλ., βάρος: 0,51–1,50 γρ.) Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα (διάμετρος: 10,51–11,50 χιλ., βάρος: 0,51–1,50 γρ.) και Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι (διάμετρος: 10,51–11,50 χιλ., βάρος: 0,51–1,50 γρ.). Πρόκειται για ομάδες με παρόμοιες διαμέτρους και βάρη αλλά σαφώς διακριτή εικονογραφία, οι οποίες πρέπει να κόπηκαν

43. Kraay 1976, σελ. 252-253· Carradice – Price 1988, σελ. 99-102· Picard 1991, σελ. 215.

την ίδια περίπου χρονική περίοδο. Παρόμοια εικόνα παρατηρείται και στις χάλκινες κοπές της Μαρώνειας, οι οποίες χρονολογούνται στο α' μισό του 4^{ου} αι. π.Χ. Η Μαρώνεια έκοψε σειρές με διαφορετικούς τύπους α. κεφαλή Απόλλωνα / βότρυς, β. κεφαλή Διονύσου / βότρυς, γ. ημίτομο ίππου / βότρυς και δ. βότρυς / βότρυς αλλά με παρόμοιες διαμέτρους και βάρη, οι οποίες φαίνεται ότι κυκλοφόρησαν την ίδια περίοδο⁴⁴. Αυτό είχε οδηγήσει αρχικά στην πρόταση ότι πρόκειται για την ίδια υποδιαίρεση, τον χαλκού⁴⁵, αλλά στη συνέχεια υποστηρίχθηκε η άποψη ότι, εάν όλες οι σειρές είχαν την ίδια αξία, πιθανόν να δημιουργούνταν προβλήματα κατά τη χρήση, και επομένως θα πρέπει να αποτελούσαν τρεις διαφορετικές αξίες –το ημιωβόλιο, το δίχαλκο και τον χαλκού– οι οποίες ξεχώριζαν βάσει εικονογραφικού τύπου⁴⁶.

Η Δεύτερη Έκδοση περιλαμβάνει μόνο ομάδες των τύπων Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι (διάμετρος: 10,51–11,50 χιλ., βάρος: 0,51–1,50 γρ.) και Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα (διάμετρος: 10,51–11,50 χιλ., βάρος: 0,51–1,50 γρ.). Με εξαίρεση κάποια τεχνοτροπικά χαρακτηριστικά στην απόδοση των εικονογραφικών τύπων, τον αριθμό και τη διάταξη των γραμμάτων του εθνικού αλλά και της προσθήκης συμβόλου, οι ομάδες της Δεύτερης Έκδοσης δεν διαφοροποιούνται όσον αφορά στη διάμετρο και το βάρος των νομισμάτων από τις ομάδες της Πρώτης Έκδοσης.

Η Τρίτη Έκδοση περιλαμβάνει ομάδες και των τριών τύπων. Οι ομάδες του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι συνεχίζουν να κόβονται σε πέταλα παρόμοιου βάρους και διαμέτρου με τα κέρματα της Πρώτης και της Δεύτερης Έκδοσης (διάμετρος: 10,51–11,50 χιλ., βάρος: 0,51–1,50 γρ.). Αντίθετα, οι ομάδες των τύπων Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα (διάμετρος: 13,51–14,51 χιλ., βάρος: 1,51–2,50 γρ.) και Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι (διάμετρος: 16,51–17,50 χιλ., βάρος: 4,51–5,50 γρ.) κόβονται σε πλατύτερα και βαρύτερα πέταλα απ' ότι προηγούμενως. Στην Τρίτη Έκδοση είναι εμφανής η μέριμνα για σαφή διάκριση τριών υποδιαίρεσεων, οι οποίες διαφοροποιούνται μεταξύ τους όσον αφορά στην εικονογραφία, τη διάμετρο και το βάρος. Και σε αυτή την περίπτωση φαίνεται να ακολουθείται το πρότυπο της Μαρώνειας, η οποία στο β' μισό του 4^{ου} αι. π.Χ. εξέδωσε τρεις σειρές χάλκινων νομισμάτων. Καθώς η Μαρώνεια αυτή την περίοδο είχε υιοθετήσει έναν ελαφρύτερο σταθμητικό κανόνα για τη νομισματοκοπία της σε άργυρο⁴⁷, οι υποδιαίρεσεις των χάλκινων νομισμάτων της θα μπορούσε να είναι ημιωβόλια, δίχαλκα και χαλκοί⁴⁸. Το ίδιο σχήμα πρέπει να εφάρμοσε και η Ζώνη στην Τρίτη Έκδοση, με τις ομάδες του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι να είναι χαλκοί, τις ομάδες του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα τεταρτημόρια και τις ομάδες του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι ημιωβόλια⁴⁹.

44. Terzian – Van Steen 2003, σελ. 343-347· Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008, σελ. 131.

45. Terzian – Van Steen 2003, σελ. 343-347.

46. Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008, σελ. 150-151.

47. Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008, σελ. 170 και 188.

48. Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008, σελ. 150.

49. Το σύστημα των τριών υποδιαίρεσεων για τα νομίσματα της Ζώνης υποστηρίζεται και στο Λουκοπούλου – Ζουρνατζή – Παρισάκη – Ψωμά 2005, σελ. 510. Η συγκεκριμένη όμως θεώρηση στηρίζεται μόνο στη διαφοροποίηση των εικονογραφικών τύπων και δεν λαμβάνει υπόψη της τις διαμέτρους και τα βάρη των νομισμάτων. Επιπλέον, θεωρεί ότι αυτό το σύστημα ισχύει για όλη τη νομισματοκοπία της Ζώνης και όχι μόνο στην Τρίτη Έκδοση.

Επιπλέον, νομίσματα της Τρίτης Έκδοσης, παρουσιάζουν ομοιότητες όσον αφορά στις διαμέτρους και τα βάρη των πετάλων με τις κοπές της Ορθαγόρειας. Συγκεκριμένα, οι ομάδες των τύπων Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι και Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα ταιριάζουν με τις υποδιαίρεσεις Β (κεφαλή Απόλλωνα με κοντή κόμη / κράνος) και Α (κεφαλή Απόλλωνα με μακριά κόμη / κράνος) αντίστοιχα της Ορθαγόρειας⁵⁰.

Διάμετρος (χιλ.)	Πρώτη Έκδοση			Δεύτερη Έκδοση		Τρίτη Έκδοση		
	Α	Β	Γ	Α	Β	Α	Β	Γ
7,01–7,50								
7,51–8,00								
8,01–8,50								
8,51–9,00								
9,01–9,50				4	3	3		
9,51–10,00	2			4	3	17		
10,01–10,50	5	5	1	35	32	33	2	
10,51–11,00	16	9	4	70	69	49		
11,01–11,50	18	15	3	54	83	45	1	
11,51–12,00	10	5	1	45	64	19	1	
12,01–12,50	3	1	1	23	29	6	7	
12,51–13,00	2			11	10	1	16	
13,01–13,50	2			7	4		36	
13,51–14,00				1	1		65	
14,01–14,50							55	
14,51–15,00							15	
15,01–15,50							3	
15,51–16,00							2	1
16,01–16,50								2
16,51–17,00								12
17,01–17,50								20
17,51–18,00								8
18,01–18,50								2
18,51–19,00								1

Πίν. 5. Τιμές διαμέτρου των τριών νομισματικών τύπων της Ζώνης.

[Α: Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, Β: Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, Γ: Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι].

50. Για τις δύο υποδιαίρεσεις της χάλκινης νομισματοκοπίας που εξέδωσε η Ορθαγόρεια, βλ. Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008, σελ. 79-86 και 194, όπου υποστηρίζεται ότι οι υποδιαίρεσεις Α και Β είναι ημιωβόλια και δίχαλκα ή χαλκοί αντίστοιχα. Ωστόσο, εάν οι παρατηρήσεις για ομοιότητες στις διαμέτρους και τα βάρη των νομισμάτων της Ορθαγόρειας και της Ζώνης ευσταθούν, τότε οι υποδιαίρεσεις της Ορθαγόρειας θα πρέπει να είναι δίχαλκα (υποδιαίρεση Α) και χαλκοί (υποδιαίρεση Β).

Βάρος (γρ.)	Πρώτη Έκδοση			Δεύτερη Έκδοση		Τρίτη Έκδοση		
	A	B	Γ	A	B	A	B	Γ
0,31–0,50		1				1		
0,51–1,00	17	12	4	87	73	103	4	
1,01–1,50	32	20	4	138	201	67	17	
1,51–2,00	4	2	2	27	24	1	61	
2,01–2,50	4			2		1	96	3
2,51–3,00	1						24	1
3,01–3,50							1	3
3,51–4,00								3
4,01–4,50								9
4,51–5,00								12
5,01–5,50								11
5,51–6,00								3
6,01–6,50								1

Πίν. 6. Τιμές βάρους των τριών νομισματικών τύπων της Ζώνης.

[A: Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, B: Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, Γ: Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι].

Από τα παραπάνω είναι εμφανές ότι η νομισματοκοπία της Ζώνης εναρμονίζεται με τις χάλκινες νομισματοκοπίες των άλλων πόλεων της Θράκης. Παραμένει, βέβαια, ανοικτό το ζήτημα εάν στην Πρώτη και τη Δεύτερη Έκδοση εφαρμόστηκε ένα σύστημα τριών και δύο υποδιαίρεσεων αντίστοιχα, οι οποίες διακρίνονταν μεταξύ τους μόνο από τη διαφορετική εικονογραφία τους· ή εάν στις Εκδόσεις αυτές κόπηκε μόνο μία υποδιαίρεση, καθώς για όλες τις ομάδες χρησιμοποιήθηκαν ίδια ως προς τη διάμετρο και το βάρος πέταλα. Στην περίπτωση που ισχύει το πρώτο, τότε θα πρέπει να δοθεί απάντηση και στο ερώτημα για ποιο λόγο οι σειρές αυτές, αν πράγματι επρόκειτο για διαφορετικές νομισματικές αξίες, δεν είχαν εξαρχής διαφοροποιηθεί και ως προς το βάρος και τη διάμετρο των πετάλων—όπως διαπιστώνεται χωρίς αμφιβολία στην Τρίτη Έκδοση—, ώστε να διευκολύνονται σε μεγαλύτερο βαθμό οι χρήστες τους.

6. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ

Οι χάλκινες σειρές νομισμάτων που έκοψε η Ζώνη, εξασφάλισαν στην εκδότρια πόλη κέρματα μικρής ανταλλακτικής αξίας που προορίζονταν για την κάλυψη τοπικών αναγκών και μικρών συναλλαγών μέσα στα όρια της πόλης και της χώρας αυτής. Όπως ακριβώς συμβαίνει συνήθως με τα χάλκινα νομίσματα μικρής ανταλλακτικής αξίας, έτσι και αυτά της Ζώνης δεν διακινήθηκαν ευρέως εκτός της εκδότριας πόλης. Παρέμειναν μέσα στην ίδια τη Ζώνη και διακινήθηκαν εκεί μαζί με, χάλκινες επίσης, κοπές διαφόρων γειτονικών, κυρίως, πόλεων, που εντοπίστηκαν στη Ζώνη σε περιορισμένο αριθμό⁵¹, χωρίς αυτό να στοιχειοθετεί απαραίτητα την ύπαρξη θεσμοθετημένων εμπορικών ή άλλων σχέσεων μεταξύ της Ζώνης και των πόλεων αυτών. Η παρουσία των χάλκινων νομισμάτων από άλλες εκδότριες αρχές στη Ζώνη πρέπει να αναζητηθεί σε δραστηριότητες και πρωτοβουλίες ιδιωτών και διερχομένων από την παράλια πόλη.

Όσον αφορά στις εκδόσεις της Ζώνης, αυτές εντοπίστηκαν αθρόες κατά τη διάρκεια των ανασκαφικών ερευνών σε όλη την έκταση της πόλης, αλλά και στο πραινές της παραλίας την περίοδο 2002–2004. Κατά βάση βρίσκονται παντού, και πάντα μαζί, νομίσματα των τύπων Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα και Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, διαφόρων Ομάδων. Τα νομίσματα του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι, τόσο της μεγάλης όσο και της μικρής υποδιαίρεσης, εντοπίζονται και αυτά διάσπαρτα –με εξαίρεση το θησαυρό «Ζώνη, 2012»– αλλά σε πολύ μικρότερους αριθμούς από τους άλλους δύο πρώτους τύπους.

Νομίσματα της Ζώνης ανευρίσκονται σποραδικά μόνο σε ανασκαφικές έρευνες γειτονικών πόλεων και συγκροτούν συνολικά έναν περιορισμένο αριθμό διακινήθέντων κοπών. Όπως δυτικά, στη διάρκεια συστηματικών ανασκαφών στις γειτονικές και δραστήριες αγορές της πόλης στη χερσόνησο της Μολυβωτής (Στρύμης), της Μαρώνειας και των Αβδήρων, και στη γειτονική Μάκρη ανατολικά, όπως και σε άλλες θέσεις στον Έβρο. Η ανεύρεσή τους σε γειτονικές πόλεις οφείλεται αναμφίβολα σε μεμονωμένες περιπτώσεις ιδιωτικής πρωτοβουλίας, σε διακινήσεις ανθρώπων μάλλον και όχι εμπορευμάτων, καθώς αυτά μάλιστα είτε εντοπίζονται κατά μήκος της παράκτιας ζώνης είτε σε θέσεις πάνω στη

51. Γαλάνη-Κρίκου 1996, σελ. 68-69 και 74-76· Γαλάνη-Κρίκου – Τσέλεκας 2015, σελ. 890 κ.εξ.

λεγόμενη βασιλική οδό. Η περίπτωση της ανεύρεσής τους στα Aquae Calidae δεν μπορεί παρά να σχετίζεται με επίσκεψη κάποιου Ζωναίου στα διάσημα θεραπευτικά λουτρά της Αγχιάλου στις δυτικές ακτές του Εύξεινου Πόντου.

Ενδιαφέρον γεγονός που ενισχύει την εικόνα ότι τα νομίσματα της Ζώνης δεν διακινούνταν εύκολα είναι η μη ανεύρεσή τους στη συστηματική ανασκαφή της Αίνου, ενώ έχουν εντοπισθεί εκεί 32 νομίσματα της Μαρώνειας, και έχει σημειωθεί στοιχειώδης παρουσία εκδόσεων άλλων γειτονικών πόλεων⁵².

Τόπος Εύρεσης	Τύπος	Αριθμός τεμαχίων	Σύνολο
Μάκρη Έβρου	A B	7 (ANK 4680, 7577–7582) 1 (NMA ΒΠ792)	8
Πέραμα Έβρου	A B	2 (ΑΓΚ 4481–4482) 3 (ΑΓΚ 4478–4480)	5
Φυλακτό Έβρου	A A ή/και B	1 (ANK3865) 2 (NMA ΒΠ285)	3
Ίμερος Ροδόπης	A	1 (ANK 5008)	1
Ληνός Ροδόπης	A	1 (ANK 5970)	1
Μαρώνεια Ροδόπης ⁵³	A B	3 (ANK 7659, 9305, 780) 6 (ANK 5541, 2254, 7743, 9304, 9306, 5982)	9
Μολυβωτή Ροδόπης (Στρώμη) ⁵⁴	A B Γ	6 (ANK 4223, 8353, 8449, 8708, 8915, 9042) 6 (ANK 1015, 8167, 8300, 8096, 8823, 9059) 1 (ANK 8455)	13
Άβδηρα Ξάνθης	A B	3 (ANK 2568, 4277, 5312) 2 (ANK 1998, 2859)	5
Aquae Calidae (Αγχίαλος) ⁵⁵	B	1	1

Πίν. 7. Θέσεις εύρεσης νομισμάτων Ζώνης εκτός πόλης.

[A: Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, B: Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, Γ: Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι].

52. Tekin 2007.

53. Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008, σελ. 88, αρ. M200 – 202.

54. Varoucha-Christodouloupoulou 1960, σελ. 499 και Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008, σελ. 31, αρ. PM98–100.

55. Gerassimov 1959, σελ. 334–335· Schönert-Geiss 1992, σελ. 313–314.

7. ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ

Νομίσματα Ζώνης έχουν εντοπισθεί σε δύο νομισματικούς θησαυρούς από την Αιγαιακή Θράκη. Αν και ο αριθμός των θησαυρών είναι εξαιρετικά μικρός, ωστόσο, η μαρτυρία τους είναι ιδιαίτερα χρήσιμη. Αφενός, επιβεβαιώνουν αυτό που μαρτυρούν και τα μεμονωμένα νομίσματα, δηλαδή την περιορισμένη κυκλοφορία εκδόσεων της Ζώνης εκτός αυτής. Αφετέρου η εξέτασή τους συμβάλλει στο συσχετισμό των κοπών της Ζώνης με τα νομίσματα άλλων καλύτερα χρονολογημένων νομισματοκοπειών, αλλά και τις διάφορες ομάδες των εκδόσεων της Ζώνης μεταξύ τους.

A. Θησαυρός «Περιοχή Αβδήρων, 1999» (CH 10 [2010], 51)

Ο θησαυρός βρέθηκε από ιδιώτη το 1999 στην περιοχή των Αβδήρων και παραδόθηκε στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καβάλας. Αποτελείται από 45 χάλκινες κοπές πόλεων της Θράκης (14 Αβδήρων, 2 Μαρώνειας, 24 Ορθαγόρειας, 1 Ζώνης, 1 Θάσου και 3 αδιάγνωστα)⁵⁶.

Τα νομίσματα της Ορθαγόρειας με την κεφαλή Απόλλωνα με μακριά κόμη / κράνος χρονολογούνται στο β' μισό του 4^{ου} αι. π.Χ.⁵⁷ Πρόκειται για δίχαλκα, τη μεγαλύτερη από τις δύο υποδιαίρέσεις που έχουν εντοπισθεί στη χάλκινη νομισματοκοπία της πόλης⁵⁸.

Τα νομίσματα των Αβδήρων είναι 1 της περιόδου VI που χρονολογείται 395–360 π.Χ., έκδοση του άρχοντα Πρωτέω⁵⁹, 1 της περιόδου VIII που χρονολογείται 346/5–336 π.Χ., έκδοση είτε του άρχοντα Αρχελάου είτε του Αρχεστράτου⁶⁰, και 12 της περιόδου IX, που χρονολογείται 336–311 π.Χ., από τα οποία 1 έκδοση του άρχοντα Πυθοκλέους, 2 έκδοση του άρχοντα Πάρμιος και 6 έκδοση του άρχοντα Ερμόνακτος⁶¹.

56. Chryssanthaki-Nagle 2007, σελ. 74-76; Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008, σελ. 131-132 και 195.

57. Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008, σελ. 79 και 195 επίσης, Chryssanthaki-Nagle 2004, σελ. 53–54, όπου διατυπώνεται και η πιθανότητα τα νομίσματα να χρονολογούνται στα τέλη του 4^{ου} με αρχές 3^{ου} αι. π.Χ.

58. Για την ύπαρξη δύο χάλκινων υποδιαίρέσεων στη νομισματοκοπία της Ορθαγόρειας βλ. Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008, σελ. 79-86. Η Chryssanthaki-Nagle θεωρεί ότι υπάρχει μια μόνο υποδιαίρεση (Chryssanthaki-Nagle 2004, σελ. 52-53).

59. Chryssanthaki-Nagle 2007, σελ. 186-187, αρ. 70–81 (ΠΡΩΤΗΣ).

60. Chryssanthaki-Nagle 2007, σελ. 190, αρ. 111 (ΑΡΧΕΛΑΟΣ) και 112 (ΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΣ).

61. Chryssanthaki-Nagle 2007, σελ. 191, αρ. 118 (ΠΥΘΟΚΛΗΣ), σελ. 194-195, αρ. 127–130 (ΠΑΡΜΙΣ), σελ. 195-196, αρ. 131 (ΕΡΜΩΝΑΞ).

Το νόμισμα της Θάσου με τη γενειοφόρο κεφαλή Ηρακλή / όπλα Ηρακλή είναι ένας χαλκούς της δεύτερης σειράς της δεύτερης ομάδας, που χρονολογείται την περίοδο 335–310 π.Χ.⁶²

Τα νομίσματα της Μαρώνειας είναι της σειράς ημίτομο ίππου προς αριστερά / βότρυς και είναι αρκετά εφθαρμένα και χρονολογούνται μετά τα μέσα του 4^{ου} αι. π.Χ.⁶³

Το νόμισμα της Ζώνης είναι του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν (Τρίτη Έκδοση, αρ. 43–48).

Η χρονολόγηση έκδοσης των διαφόρων νομισμάτων καθώς και η μέτρια κατάσταση διατήρησης των περισσότερων από αυτά, είναι στοιχεία που δείχνουν ότι ο θησαυρός πρέπει να αποκρύφθηκε στα τέλη του 4^{ου} αι. π.Χ.

Β. Θησαυρός «Ζώνη, 2012»

Ο θησαυρός βρέθηκε στο Ιερό του Απόλλωνα στη Ζώνη το 2012, κατά την απομάκρυνση του επιφανειακού στρώματος, επάνω σε ορθογώνια μνημειακή κατασκευή στα δυτικά του Ιερού και εντός του περιβόλου του. Αποτελείται από 24 χάλκινα νομίσματα Ζώνης: 1 τεμάχιο του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν (Τρίτη Έκδοση, αρ. 37) και 23 τεμάχια του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι, ΖΩ – Ν (Τρίτη Έκδοση, αρ. 49–50)⁶⁴. Όλα τα νομίσματα είναι καλής διατήρησης και χωρίς φθορά λόγω χρήσης και παραμονής σε κυκλοφορία. Ο θησαυρός «Ζώνη, 2012» είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον, καθώς είναι ο μόνος θησαυρός με προέλευση από την ίδια τη Ζώνη και γιατί, καθώς περιλαμβάνει έναν σημαντικό αριθμό από μεγάλες υποδιαίρεσεις του τύπου με το μεγάλο ελάφι, αύξησε μαζί με ολίγα ακόμα διάσπαρτα, το συνολικό αριθμό των τεμαχίων αυτού του τύπου σε 46 νομίσματα.

Ο θησαυρός «Ζώνη, 2012» αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο για την ένταξη των κοπών της Ζώνης με Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι, ΖΩ – Ν και Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν στην ίδια Τρίτη Έκδοση. Η σύνθεση του θησαυρού επιβεβαιώνει τη σύνδεση των δύο ομάδων που, εκτός από ομοιότητες στην απόδοση της κεφαλής του Απόλλωνα με κόμη με δύο και με τρεις βοστρύχους που φτάνουν μέχρι τη βάση του λαιμού, φέρουν ομοιότητες και στην επιγραφή. Το εθνικό αποδίδεται με τρία γράμματα ΖΩ – Ν και το ενδιαφέρον κοινό στοιχείο και στους δύο τύπους είναι η διάταξη της επιγραφής, όπου η συλλαβή ΖΩ βρίσκεται αποκομμένη από το Ν που έχει αποτυπωθεί δεξιά στο πεδίο αδιακρίτως του εικονογραφικού τύπου λύρας ή ελαφιού. Ο θησαυρός «Περιοχή Αβδήρων, 1999» περιέχει ένα νόμισμα Ζώνης του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν, μαζί με κοπές που χρονολογούνται ως επί το πλείστον στο β' μισό του 4^{ου} αι. π.Χ. Η κατάσταση διατήρησης των δύο νομισμάτων του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν στους δύο θησαυρούς φαίνεται να είναι του ίδιου βαθμού. Η απόκρυψη των δύο θησαυρών θα μπορούσε να χρονολογηθεί στην ίδια περίπου περίοδο, στα τέλη δηλαδή του 4^{ου} αι. π.Χ.

62. Picard 1987, σελ. 7-14.

63. Schönert-Geiss 1987, σελ. 150, αρ. 375–377 (Periode VII, Nominal C): Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008, σελ. 20, αρ. PM52–PM55 (375–350 π.Χ.) και 54, αρ. M41–M42 (β' μισό 4^{ου} αι. π.Χ.).

64. Γαλάνη-Κρίκου – Τσέλεκας 2015, σελ. 904, 905.

8. ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ

Πολύτιμα στοιχεία για τη χρονολόγηση και για την αλληλουχία των εκδόσεων της Ζώνης παρέχουν τα ανασκαφικά δεδομένα σε όλη την ανασκαμμένη πόλη, και ειδικότερα η συνύπαρξη αφενός των κοπών της Ζώνης με νομίσματα άλλων εκδοτριών αρχών που είναι καλύτερα χρονολογημένα και αφετέρου τεμαχίων των διαφόρων Ομάδων της Ζώνης μεταξύ τους. Η ταξινόμηση και η εσωτερική διάταξη των νομισμάτων της Ζώνης σε τρεις Εκδόσεις βασίστηκε, κατά κύριο λόγο, σε τεχνοτροπικά στοιχεία των εικονογραφικών τύπων καθώς και στην έκταση και διάταξη της επιγραφής του εθνικού.

Ο μεγάλος αριθμός νομισμάτων των τύπων Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι και Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα ανευρίσκονται πάντα μαζί σε όλους τους ανασκαφικούς τομείς της πόλης. Ενδεικτική είναι και η σύνθεση του θησαυρού «Ζώνη, 2012», που περιλαμβάνει τεμάχια των τύπων Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν και Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι, ΖΩ – Ν. Κατά συνέπεια, οι διάφορες ομάδες των τριών τύπων στις τρεις Εκδόσεις εάν δεν είναι σύγχρονες, δεν πρέπει να απέχουν χρονικά μεταξύ τους.

Επιπλέον, οι εκδόσεις της Ζώνης εντοπίζονται σε ίδια στρώματα με νομίσματα της Μαρώνειας του 4^{ου} αι. π.Χ.⁶⁵ αλλά, κυρίως, με κοπές με τύπους και στο όνομα του Φιλίππου Β΄ και του Αλεξάνδρου Γ΄⁶⁶, γεγονός που υποδεικνύει ότι η νομισματική παραγωγή της Ζώνης πρέπει να τοποθετηθεί στο β΄ μισό του 4^{ου} αι. π.Χ., όπως άλλωστε είχε υποστηριχθεί και παλαιότερα⁶⁷, και συγκεκριμένα μετά την εδραίωση του Φιλίππου Β΄ στη Θράκη και τη δεκαετία του 340 π.Χ.

Ενισχυτικό στοιχείο προς αυτή την παραπάνω χρονολόγηση αποτελεί και η παρουσία στο θησαυρό «Περιοχή Αβδήρων, 1999» νομίσματος της Ζώνης του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν μαζί με κοπές του 4^{ου} αι. π.Χ. άλλων πόλεων της Θράκης. Φαίνεται

65. Για τους τύπους της Μαρώνειας που χρονολογούνται στον 4^ο αι. π.Χ., βλ. Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008, σελ. 131-135 και 152.

66. Βλ. Γαλάνη-Κρίκου 1996, σελ. 75-76· επίσης, για τα νομίσματα που προέρχονται από το Ιερό του Απόλλωνα και χρονολογούνται στο β΄ μισό του 4^{ου} αι. π.Χ., βλ. Γαλάνη-Κρίκου – Τσέλεκας 2015, σελ. 891-897.

67. Γαλάνη-Κρίκου 1996, σελ. 76.

ότι η παρουσία του Φιλίππου Β΄ υπήρξε καθοριστική για την έναρξη νομισματοκοπίας στη Ζώνη⁶⁸. Γενικότερη ευμάρεια υποστηρίζεται από τα διάφορα κινητά ευρήματα –όπως κεραμική, ειδώλια, χρυσά και αργυρά κοσμήματα, γλυπτά– που προέρχονται από την πόλη και το νεκροταφείο⁶⁹, αλλά και από επιγραφές που χρονολογούνται στα τέλη του 4^{ου} και στις αρχές του 3^{ου} αι. π.Χ. –όπως ο κατάλογος πόλεων από το πανελλήνιο ιερό των Δελφών με αναγραφή του εθνικού ΖΩΝΑΙΟΙ⁷⁰ και τα τιμητικά ψηφίσματα γειτονικών πόλεων για επιφανείς Ζωναίους⁷¹– που τεκμηριώνουν την πολιτική ταυτότητα της Ζώνης. Δεν είναι τυχαίο, επομένως, που σε αυτή την περίοδο η πόλη εκδίδει χάλκινο νόμισμα. Η έκδοσή του, εκτός από την εξασφάλιση κερμάτων μικρής αξίας για την κάλυψη τοπικών αναγκών και μικρής κλίμακας συναλλαγών, σε μια εποχή κατά την οποία το νόμισμα αποτελούσε το σημαντικότερο μέσο συναλλαγής, αποσκοπούσε και στην ανάδειξη της ταυτότητας της πόλης. Πρόκειται για ένα σημαντικό μέσο προβολής, η σπουδαιότητα του οποίου τονίζεται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι η Ζώνη, από τα μέχρι τώρα δεδομένα, φαίνεται ότι ήταν η μόνη πόλη στη Σαμοθρακική Περαιά που έκοψε νόμισμα. Συνακόλουθα, κοπή νομίσματος στη Ζώνη δεν μπορεί να καταγραφεί και στις αρχές του 3^{ου} αι. π.Χ., όταν η πόλη παρακμάζει⁷².

68. Για την παρουσία του Φιλίππου Β΄ στη Θράκη, βλ. Loukouroulou 2011, σελ. 467-470, όπου και η προηγούμενη βιβλιογραφία.

69. Τσατσοπούλου 1997, σελ. 618· Τσατσοπούλου – Brixhe κ.ά. 2015· Ηλιοπούλου 2015.

70. Λουκοπούλου – Ζουρνατζή – Παρισάκη – Ψωμά 2005, σελ. 103, αρ. TE50.

71. Λουκοπούλου – Ζουρνατζή – Παρισάκη – Ψωμά 2005, σελ. 106-107, αρ. TE61 (Σαμοθράκη) και 502-504, αρ. E400 (Δρυς).

72. Τσατσοπούλου 1997, σελ. 620· Λουκοπούλου – Ζουρνατζή – Παρισάκη – Ψωμά 2005, σελ. 509-510· επίσης Psoma 2008, σελ. 134-135.

9. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΕΙΟΥ ΖΩΝΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΧΩΡΟ ΖΩΝΗΣ¹

I. ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΑ

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Μικρή υποδιαίρεση

Τύπος Α. Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ – ΝΑΙ

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα προς τα δεξιά.

Οπ. Στεφάνι από φύλλα δάφνης. Στο κέντρο σε δύο σειρές οριζόντια η επιγραφή του εθνικού ΖΩ – ΝΑΙ.

1. Οκτώ (8) νομίσματα: 10,74–13,50 χιλ., 2,07 γρ.

*α. 6994	Γ	11,72	1,52	7.00
*β. 9632	Δ	12,88	2,00	2.00
*γ. 11211	Δ	12,01	2,13	3.00
*δ. 11239	Δ	10,74	0,58	2.00
*ε. 12975	Κ	13,50	2,15	10.00
*στ. 13379	Κ	11,99	2,00	10.00
*ζ. 13860	Ι	13,35	2,96	8.00
13874	Ο	11,92	1,76	5.00

1. Ο Κατάλογος διαρθρώνεται αρχικά ανά περίοδο και στη συνέχεια ανά εικονογραφικό τύπο (Α. Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, Β. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα και Γ. Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι). Τα στοιχεία του κάθε νομίσματος αφορούν α) στον αριθμό καταγραφής του στον Κατάλογο Νομισμάτων του Αρχαιολογικού Μουσείου Κομοτηνής (ΑΝΚ), β) στη θέση εύρεσής του, η οποία δηλώνεται με γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου και αναλύεται στο Ευρετήριο στο τέλος του Καταλόγου, γ) στη διάμετρό του σε χιλιοστά, δ) στο βάρος του σε γραμμάρια και ε) στον άξονα της εμπρόσθιας και της οπίσθιας όψης σε ώρες. Στατιστικά στοιχεία της κάθε ομάδας νομισμάτων δίνονται στην αρχή αυτής και αφορούν στον αριθμό τεμαχίων, στην ελάχιστη και μέγιστη διάμετρο και στον μέσο όρο βάρους. Με αστερίσκο σημαίνονται τα νομίσματα για τα οποία υπάρχει εικόνα στους πίνακες.

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κυματιστούς βοστρύχους προς τα δεξιά.

Οπ. Στεφάνι από φύλλα δάφνης. Κόμβος επάνω. Στο κέντρο, σε δύο σειρές οριζόντια η επιγραφή **ZΩ – NAI**.

2. Δέκα εννέα (19) νομίσματα: 9,84–11,87 χιλ., 0,99 γρ.

*α. 7159	Ξ	10,53	0,92	12.00
*β. 10149	Δ	10,73	1,08	6.00
*γ. 12271	T	11,35	1,34	9.00
*δ. 10630	Δ	10,91	0,99	9.00
*ε. 12486	X	11,41	1,60	2.00
*στ. 11672	Δ	11,73	0,71	3.00
*ζ. 13659	Θ	10,99	1,12	2.00
*η. 11947	Δ	11,27	1,62	3.00
*θ. 10455	Δ	11,17	1,23	12.00
*ι. 13489	K	10,67	0,68	10.00
10485	Δ	10,80	0,95	12.00
12346	O	11,12	0,73	2.00
13601	K	9,84	0,69	11.00
6860	Ξ	10,46	1,13	6.00
11187	Δ	10,81	0,65	2.00
6849	A	11,42	1,15	6.00
9703	Δ	11,24	0,87	10.00
9647	Δ	11,87	1,07	8.00
10291	Δ	10,87	0,58	---

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κυματιστούς βοστρύχους προς τα δεξιά.

Οπ. Στεφάνι από φύλλα δάφνης. Στο κέντρο, σε δύο σειρές κάθετα η επιγραφή **ZΩ – NAI**.

3. Ένα (1) νόμισμα

*α. 3850	Λ	11,76	1,14	1.00
----------	---	-------	------	------

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κυματιστούς βοστρύχους προς τα δεξιά.

Οπ. Στεφάνι από φύλλα δάφνης. Κάτω, πάνω από τον κόμβο ή πάνω στον κόμβο μηνίσκος με κλίση προς τα δεξιά ή αριστερά. Στο κέντρο, σε δύο σειρές οριζόντια η επιγραφή **ZΩ – NAI**.

4. Δέκα (10) νομίσματα: 10,85–12,60 χιλ., 1,22 γρ.

*α. 10476	Δ	12,46	1,21	9.00
*β. 11176	Δ	11,26	0,94	2.00
*γ. 12434	X	11,74	1,29	2.00
*δ. 13603	K	11,99	1,43	2.00
*ε. 7163	B	12,05	1,22	12.00
*στ. 13980	K	11,22	0,76	2.00
5732	N	11,36	0,99	2.00
6152	K	12,60	1,31	10.00
6450	Z	10,85	1,45	11.00
6614	B	11,20	1,34	1.00

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κοντή κόμη προς τα δεξιά.

Οπ. Στεφάνι από φύλλα δάφνης με τον κόμβο κάτω σε σχήμα πλάγιου οκτώ. Στο κέντρο σε δύο σειρές οριζόντια η επιγραφή **ZΩ – NAI**.

5. Ένδεκα (11) νομίσματα: 10,04–11,32 χιλ., 1,21 γρ.

*α. 10083	Δ	10,19	1,11	1.00
*β. 11165	Δ	10,04	1,08	2.00
*γ. 7329	A	10,83	1,41	1.00
*δ. 12535	I	10,74	1,50	12.00

*ε. 10589	Δ	11,20	1,05	1.00
*στ. 11173	Δ	11,32	1,02	8.00
5765	N	10,27	1,43	2.00
6615	B	11,09	1,38	9.00
5742	N	10,48	1,23	6.00
7437	I	11,21	1,14	11.00
13893	E	10,86	0,91	12.00

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κοντή κόμη προς τα αριστερά.

Οπ. Στεφάνι από φύλλα δάφνης. Στο κέντρο οριζόντια σε δύο σειρές **ZΩ – NAI**.

6. Εννέα (9) νομίσματα: 9,85–11,95 χιλ., 1,12 γρ.

*α. 11222	Δ	11,24	1,11	12.00
*β. 12411	X	11,63	1,04	---
12509	X	10,55	1,19	---
6943	Γ	9,85	1,30	1.00
12481	T	11,13	1,30	10.00
9830	Δ	10,97	1,05	---
12836	K	11,12	0,60	9.00
12508	X	10,99	1,18	---
13454	K	11,95	0,98	---

Τύπος Β. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κοντή κόμη προς τα δεξιά.

Οπ. Λύρα. Η επιγραφή αριστερά κάθετα από κάτω προς τα πάνω **ZΩ**, οριζόντια επάνω **N**, δεξιά κάθετα από πάνω προς τα κάτω **AION**.

7. Πέντε (5) νομίσματα: 10,38–11,49 χιλ., 1,16 γρ.

*α. 5349	K	11,44	0,93	9.00
*β. 13226	A	10,52	1,29	6.00
*γ. 12506	X	11,49	1,26	2.00
*δ. 6449	K	10,38	1,31	12.00
13227	A	10,40	0,87	1.00

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κυματιστούς βοστρύχους προς τα δεξιά.

Οπ. Λύρα. Η επιγραφή **ZΩNAI** αποτυπώνεται κυκλικά: αριστερά επάνω **Z**, οριζόντια επάνω **Ω**, δεξιά από πάνω προς τα κάτω **NA**, αριστερά κάτω **I**.

8. Δεκατρία (13) νομίσματα: 10,27–12,20 χιλ., 1,17 γρ.

*α. 11152	Δ	11,86	1,15	5.00
*β. 12007	Δ	11,04	0,98	4.00
*γ. 6982	Γ	11,58	1,52	4.00
*δ. 11915	Δ	11,86	1,25	9.00
*ε. 13952	E	11,28	0,92	3.00
*στ. 11091	Δ	10,27	0,97	4.00
*ζ. 9890	Δ	11,31	1,37	5.00
*η. 10081	Δ	12,20	1,11	4.00
*θ. 10454	Δ	11,27	1,54	12.00
*ι. 12029	O	11,47	1,38	10.00
9803	Γ	11,11	1,05	8.00
12291	Φ	10,98	1,17	6.00
12530	I	11,85	0,86	6.00

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κοντή κόμη προς τα δεξιά.

Οπ. Λύρα. Δεξιά κάθετα από πάνω προς τα κάτω **ZΩ**, και αριστερά κάθετα από κάτω προς τα πάνω **NAI**.

9. Δεκαεπτά (17) νομίσματα: 10,35–11,51 χιλ., 1,08 γρ.

*α. 5791	N	10,65	1,43	10.00
----------	---	-------	------	-------

*β.	12908	K	10,63	1,22	9.00
*γ.	6770	Λ	10,85	1,00	6.00
*δ.	12756	O	11,43	0,91	5.00
*ε.	11154	Δ	10,74	1,38	12.00
*στ.	11353	Δ	10,73	0,66	5.00
*ζ.	10114	Δ	11,02	1,36	6.00
*η.	10126	Δ	10,66	1,32	1.00
*θ.	11142	Δ	11,08	0,86	11.00
*ι.	10240	Δ	10,35	0,99	1.00
*ια.	10483	Δ	11,13	1,27	3.00
*ιβ.	10372	Δ	11,20	0,99	7.00
	2127	E	10,49	1,13	11.00
	10517	Δ	11,51	1,06	12.00
	14361	O	10,72	0,50	6.00
	11155	Δ	11,47	1,11	4.00
	10354	Δ	11,07	1,36	6.00

Τύπος Γ. Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι, ΖΩ – ΝΑΙΟΝ

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα προς τα δεξιά.

Οπ. Ελάφι ιστάμενο προς τα δεξιά. Στο πεδίο επάνω από τη ράχη του ζώου οριζόντια ΖΩ, δεξιά κάθετα στο πεδίο ΝΑΙΟΝ.

10. Δέκα (10) νομίσματα: 10,28–12,16 χιλ., 1,19 γρ.

*α.	13273	Α	10,91	1,41	9.00
*β.	10013	Δ	10,89	1,20	11.00
*γ.	13899	E	11,22	0,57	12.00
*δ.	11831	Δ	11,94	0,89	7.00
*ε.	6879	O	10,28	0,77	---
*στ.	9824	Δ	11,33	1,91	1.00
*ζ.	10195	Δ	10,51	1,07	---
*η.	9783	Δ	10,85	1,30	5.00
	6681	B	11,13	1,00	6.00
	10500	Δ	12,16	1,96	---

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

Μικρή υποδιαίρεση

Τύπος Α. Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ – ΝΑΙ

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα προς τα αριστερά.

Οπ. Στεφάνι από φύλλα δάφνης. Στο κέντρο οριζόντια σε δύο σειρές ΖΩ – ΝΑΙ.

11. Τέσσερα (4) νομίσματα: 10,65–11,47 χιλ., 1,21 γρ

*α.	7444	I	11,03	1,26	4.00
	5838	N	10,65	1,17	7.00
	12218	O	10,92	1,03	---
	5830	I	11,45	1,91	10.00

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα προς τα δεξιά.

Οπ. Στεφάνι από φύλλα δάφνης. Στο κέντρο οριζόντια σε δύο σειρές ΖΩ – ΝΑΙ.

12. Ένα (1) νόμισμα

*α.	9780	Δ	9,71	0,73	6.00
-----	------	---	------	------	------

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κοντή κόμη προς τα δεξιά.

Οπ. Στεφάνι από φύλλα δάφνης. Στο κέντρο οριζόντια σε δύο σειρές ΖΩ – ΝΑΙ.

13. Ένα (1) νόμισμα

*α.	10183	Δ	11,66	1,54	4.00
-----	-------	---	-------	------	------

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κυματιστούς βοστρύχους προς τα δεξιά.

Οπ. Στεφάνι από φύλλα δάφνης με ακαθόριστο κόμβο κάτω. Στο κέντρο οριζόντια σε δύο σειρές ΖΩ – ΝΑΙ.

Ομάδα Α. Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ – ΝΑΙ

14. Εβδομήντα τέσσερα (74) νομίσματα: 9,63–13,10 χιλ., 1,09 γρ.

*α.	5730	Ν	10,00	1,06	3.00
*β.	13552	Θ	11,60	0,95	10.00
*γ.	12501	Χ	12,19	1,14	6.00
*δ.	12759	Ο	11,77	0,81	9.00
*ε.	12475	Χ	11,10	0,85	12.00
*στ.	5133	Ζ	11,00	1,07	12.00
*ζ.	5170	Ζ	11,21	1,11	3.00
*η.	5187	Ζ	10,25	1,31	3.00
*θ.	7385	Α	10,66	1,35	6.00
*ι.	12947	Κ	11,19	0,94	10.00
*ια.	9941	Δ	10,83	1,18	2.00
*ιβ.	7152	Ξ	10,57	0,78	3.00
*ιγ.	12793	Ο	10,63	0,96	6.00
*ιδ.	13972	Κ	10,01	1,28	7.00
*ιε.	9874	Δ	11,92	1,23	6.00
*ιστ.	12762	Ο	10,81	0,82	11.00
*ιζ.	10692	Δ	12,30	2,06	8.00
*ιη.	7328	Α	10,79	0,90	6.00
*ιθ.	7109	Γ	11,37	1,57	7.00
*κ.	13676	Κ	11,40	0,75	9.00
*κα.	10387	Δ	11,70	1,53	12.00
*κβ.	7009	Θ	11,28	0,99	2.00
	11986	Δ	11,57	1,28	6.00
	7332	Α	10,78	1,22	6.00
	7436	Ι	11,92	0,96	6.00
	12113	Ο	12,33	1,81	7.00
	5695	Λ	11,77	0,98	9.00
	12534	Ι	11,20	1,08	3.00
	10509	Δ	10,53	1,03	10.00
	10489	Δ	12,24	0,92	3.00
	10032	Δ	11,36	1,31	9.00
	10497	Δ	10,97	1,08	10.00
	10036	Δ	13,10	1,03	4.00
	10055	Δ	10,96	1,10	6.00
	5166	Ζ	12,00	1,18	6.00
	10626	Δ	11,13	1,02	6.00
	10227	Δ	10,62	0,71	12.00
	10287	Δ	10,90	1,24	6.00
	10514	Δ	11,00	1,31	6.00
	4633	Λ	12,02	1,04	11.00
	12646	Ο	13,07	1,35	6.00
	9912	Δ	10,38	0,96	4.00
	9922	Δ	12,06	1,94	9.00
	5113	Ζ	11,15	1,13	12.00
	12541	Ι	10,69	0,98	3.00
	12601	Ι	10,42	0,88	9.00
	10156	Δ	11,31	1,23	9.00
	1586	Ζ	10,88	1,77	3.00
	10472	Δ	11,07	1,01	10.00
	9901	Δ	12,60	1,16	10.00
	12505	Χ	11,58	1,54	10.00
	7318	Γ	10,15	1,11	12.00

7521	I	12,36	1,10	6.00
7098	Γ	11,63	1,41	1.00
12768	O	10,16	0,70	6.00
12767	O	11,18	1,04	6.00
12761	O	12,73	0,55	3.00
12727	K	11,65	1,03	6.00
6926	Γ	10,50	0,98	1.00
12876	O	11,70	0,77	10.00
12725	I	10,05	1,21	12.00
6925	Γ	9,63	1,06	11.00
13000	K	10,79	1,28	2.00
12977	K	11,09	1,50	2.00
13981	K	10,93	1,11	10.00
13475	K	11,59	0,72	6.00
13491	Θ	10,43	0,80	5.00
13639	Θ	10,53	0,70	12.00
13583	K	11,17	0,69	4.00
13727	Γ	10,62	1,06	2.00
13640	Θ	11,31	0,94	11.00
13507	O	10,15	0,93	12.00
13575	K	10,98	1,28	3.00
13511	O	10,68	0,89	3.00

Ομάδα Β. Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ – ΝΑΙ

15. Είκοσι τρία (23) νομίσματα: 10,41–13,47 χιλ., 1,19 γρ.

*α. 9956	Δ	12,36	1,47	6.00
*β. 9749	Δ	11,65	0,89	12.00
*γ. 12457	X	11,99	1,42	6.00
*δ. 10458	Δ	12,21	1,34	12.00
*ε. 13660	K	11,10	1,48	2.00
*στ. 13540	K	12,32	1,36	10.00
*ζ. 10413	Δ	12,65	1,01	10.00
*η. 11223	Δ	11,06	1,02	12.00
*θ. 11962	Δ	11,60	1,00	11.00
*ι. 13407	O	11,63	1,19	4.00
*ια. 10462	Δ	10,41	1,00	9.00
*ιβ. 12546	I	13,47	1,35	5.00
6755	E	10,82	1,19	1.00
5778	N	11,12	1,85	12.00
7435	I	11,48	1,60	7.00
5864	Θ	11,58	1,05	12.00
6383	Z	11,01	0,88	11.00
6405	Z	12,41	1,14	11.00
6578	E	10,82	1,12	12.00
5782	O	11,73	1,64	8.00
6343	ΣΤ	11,21	1,20	1.00
12255	O	12,01	0,81	9.00
12189	O	11,81	1,53	6.00

Ομάδα Γ. Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ – ΝΑΙ

16. Σαράντα οκτώ (48) νομίσματα: 9,32–13,91 χιλ., 1,10 γρ.

*α. 13508	O	11,13	0,86	10.00
*β. 11180	Δ	9,85	0,93	3.00
*γ. 9628	Δ	10,86	1,26	6.00
*δ. 12537	I	10,87	1,09	6.00
*ε. 10364	Δ	10,84	1,13	2.00
*στ. 10711	Δ	11,25	1,22	6.00
*ζ. 13437	K	11,55	0,91	10.00

*η.	11184	Δ	10,44	1,23	8.00
*θ.	10757	Δ	11,52	0,70	6.00
*ι.	6597	Ε	10,14	1,06	8.00
*ια.	10334	Δ	10,35	0,81	9.00
*ιβ.	10223	Δ	10,74	1,16	7.00
*ιγ.	11218	Δ	10,48	1,45	5.00
	5746	Ν	10,85	1,61	2.00
	5697	Λ	10,78	1,22	6.00
	6158	Ζ	11,54	1,24	12.00
	6377	ΣΤ	10,28	1,10	6.00
	12043	Ο	11,23	1,28	7.00
	12355	Ο	12,84	0,87	3.00
	11208	Δ	9,34	1,05	---
	10648	Δ	12,03	1,37	12.00
	10294	Δ	11,00	1,08	9.00
	13750	Κ	13,16	1,34	1.00
	13918	Ο	9,32	0,66	6.00
	10498	Δ	11,48	1,08	10.00
	10499	Δ	11,38	1,24	---
	10337	Δ	10,98	1,18	11.00
	9709	Δ	11,85	1,77	---
	11827	Δ	10,91	1,19	6.00
	7439	Ι	11,97	1,06	9.00
	10755	Δ	10,63	0,84	---
	13442	Κ	10,17	1,00	5.00
	14089	Ο	11,48	0,86	12.00
	12226	Φ	13,91	1,90	4.00
	11242	Δ	11,07	1,11	2.00
	13694	Ο	10,96	1,12	1.00
	13421	Ο	11,03	1,06	3.00
	13673	Κ	10,31	0,70	5.00
	11187	Δ	10,81	0,65	2.00
	11212	Δ	12,48	1,26	7.00
	13527	Κ	10,94	0,68	12.00
	6595	Ε	10,12	1,20	6.00
	11168	Δ	10,31	0,90	8.00
	12940	Κ	10,61	1,57	3.00
	9864	Δ	12,00	1,29	8.00
	11169	Δ	11,20	1,09	10.00
	6601	Ε	10,51	1,03	6.00
	11718	Δ	9,47	1,05	10.00

Ομάδα Δ. Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ – ΝΑΙ

17. Πενήντα επτά (57) νομίσματα: 10,06–13,46 χιλ., 1,19 γρ.

*α.	11195	Δ	12,20	1,16	3.00
*β.	9889	Δ	11,78	1,35	6.00
*γ.	11202	Δ	11,41	1,06	6.00
*δ.	9980	Δ	11,31	1,07	5.00
*ε.	10412	Δ	11,66	1,10	3.00
*στ.	13266	Χ	11,82	1,60	11.00
*ζ.	10320	Δ	12,14	1,12	12.00
*η.	4632	Π	12,89	1,06	11.00
*θ.	10120	Δ	12,25	1,44	2.00
*ι.	9895	Δ	11,31	1,07	6.00
*ια.	11836	Δ	11,51	1,43	7.00
*ιβ.	12229	Φ	12,53	1,07	1.00
*ιγ.	11179	Δ	11,91	0,98	3.00
*ιδ.	7330	Α	12,81	0,93	5.00
*ιε.	11934	Δ	12,58	1,07	3.00

*ιστ. 1558	P	12,08	1,46	12.00
5764	N	10,66	1,27	12.00
5776	N	10,81	1,56	1.00
5813	N	10,86	1,44	6.00
5828	N	10,48	1,21	9.00
5853	N	10,86	1,87	12.00
6743	E	11,40	1,12	10.00
12279	O	11,84	1,15	6.00
12342	O	11,77	1,61	5.00
4645	Z	11,42	1,93	8.00
10760	Δ	12,45	0,79	1.00
9722	Δ	10,56	1,27	12.00
10233	Δ	11,91	0,94	4.00
12991	K	11,61	0,95	12.00
13487	K	13,04	1,13	12.00
10192	Δ	11,28	1,06	5.00
12542	I	10,91	0,76	9.00
6969	Γ	10,97	0,72	11.00
1276	O	10,68	0,84	---
12899	K	10,58	1,07	3.00
11240	Δ	10,06	0,80	1.00
13978	K	12,09	1,84	11.00
13924	E	12,75	1,63	12.00
5132	Z	10,89	1,15	2.00
11822	Δ	11,69	1,14	---
9575	Δ	11,50	1,10	12.00
10619	Δ	10,86	1,39	9.00
10565	Δ	11,43	1,20	2.00
11232	Δ	10,31	0,77	12.00
11166	Δ	12,47	1,37	12.00
10485	Δ	10,80	0,95	12.00
10628	Δ	11,69	0,84	12.00
10177	Δ	10,61	1,13	12.00
10637	Δ	11,41	1,75	---
10350	Δ	11,16	0,85	12.00
5147	Z	11,57	0,82	3.00
6924	Γ	11,13	0,78	6.00
7151	Ξ	11,01	1,31	2.00
10488	Δ	11,44	1,10	12.00
11174	Δ	10,39	0,67	9.00
11205	Δ	11,94	1,90	5.00
9665	Δ	13,46	2,20	8.00

Ομάδα Ε. Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ – ΝΑΙ

18. Σαράντα έξι (46) νομίσματα: 9,25–13,36 χιλ., 1,02 γρ.

*α. 5335	Z	10,66	1,18	12.00
*β. 10129	Δ	10,83	1,66	8.00
*γ. 10969	Δ	10,98	1,04	6.00
*δ. 11231	Δ	10,97	0,93	12.00
*ε. 11226	Δ	10,77	0,81	12.00
*στ. 10436	Δ	10,25	0,68	7.00
*ζ. 11698	Δ	10,28	0,70	3.00
*η. 13791	K	10,81	1,27	8.00
*θ. 10540	Δ	11,29	0,91	12.00
*ι. 12864	K	12,05	0,99	12.00
12024	O	11,41	1,16	6.00
11227	Δ	10,95	0,93	5.00
11215	Δ	10,37	0,75	---
9682	Δ	11,87	1,53	1.00

11221	Δ	12,01	0,98	11.00
12408	X	10,67	1,03	---
9814	Δ	10,10	0,81	2.00
9925	Δ	11,62	1,12	3.00
9860	Δ	11,72	0,83	11.00
7058	Θ	11,23	1,23	10.00
6594	E	10,47	1,06	12.00
11631	Δ	11,39	1,32	7.00
13490	K	11,02	0,86	5.00
12726	K	10,16	1,11	3.00
11241	Δ	10,06	0,80	1.00
13477	Θ	10,97	1,01	2.00
1557	E	12,63	1,05	6.00
10008	Δ	10,71	1,10	---
11969	Δ	10,89	1,26	12.00
5188	Z	13,36	1,18	1.00
13776	K	10,32	1,62	2.00
13985	I	10,85	0,92	12.00
11735	Δ	10,56	0,96	---
11765	Δ	10,90	1,03	5.00
11998	Δ	9,25	0,86	6.00
14358	O	10,52	1,45	---
10632	Δ	11,37	0,76	12.00
12548	I	10,27	1,18	9.00
11201	Δ	11,14	0,51	12.00
11220	Δ	10,56	0,81	12.00
11182	Δ	11,50	1,11	3.00
11191	Δ	11,72	0,98	---
11194	Δ	12,72	0,89	12.00
11167	Δ	10,29	1,14	5.00
13674	K	10,31	1,04	1.00
13496	O	11,58	0,86	6.00

Φθαρμένα του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ – ΝΑΙ

Τετρακόσια τριάντα δύο (432) νομίσματα, 8,08–14,27 χιλ., 0,97 γρ.

1485	H	10,77	1,07	2.00
1525	B	8,56	0,53	---
2138	O	10,48	1,38	1.00
2139	O	10,17	1,30	---
2145	O	9,89	1,02	12.00
2148	O	11,43	0,45	---
2268	O	11,21	0,97	12.00
3623	O	12,04	0,94	---
3842	O	10,31	0,46	12.00
3843	O	11,35	1,15	---
3851	Λ	12,33	1,32	---
3859	E	11,05	1,31	12.00
4088	Λ	10,60	1,17	---
4092	Λ	10,50	0,93	6.00
4093	Λ	11,11	0,95	---
4616	Λ	12,04	1,17	---
4624	O	10,59	1,00	---
4629	O	10,75	0,92	12.00
4631	O	10,26	1,23	5.00
4649	Z	11,40	1,25	---
4652	Z	11,56	0,96	---
4904	O	11,04	1,30	---
5134	Z	10,07	0,57	---
5150	Z	12,37	1,32	---

5151	Z	11,21	0,95	9.00
5171	Z	11,18	0,82	1.00
5202	Z	11,75	1,28	---
5210	Z	9,98	1,08	9.00
5692	Λ	11,64	1,08	---
5719	N	11,68	1,06	---
5735	M	10,79	1,28	5.00
5794	M	12,72	1,29	12.00
5814	M	9,81	1,09	---
5840	M	11,34	1,04	7.00
5866	Θ	11,18	0,72	---
5867	Θ	11,30	1,05	6.00
6151	E	12,98	1,10	3.00
6155	H	11,11	0,73	9.00
6162	O	10,79	1,12	2.00
6164	E	10,58	1,07	11.00
6168	E	10,92	1,05	---
6171	Z	9,57	0,69	---
6177	O	11,53	0,81	---
6321	Λ	10,74	1,23	6.00
6335	Z	10,28	0,87	---
6338	Λ	11,32	0,78	---
6339	Λ	10,63	0,89	9.00
6341	ΣΤ	9,91	0,83	---
6345	Z	10,72	0,99	---
6357	Λ	11,05	0,88	5.00
6359	O	11,01	0,74	---
6361	H	9,94	0,44	---
6362	H	9,42	0,55	---
6371	H	10,30	0,74	---
6372	H	10,64	0,81	---
6373	H	10,05	0,88	---
6374	Z	10,60	0,85	---
6380	O	9,79	0,70	---
6387	Λ	8,25	0,30	---
6413	O	12,27	1,38	---
6424	H	10,03	0,74	1.00
6596	E	10,55	0,86	12.00
6598	O	10,09	0,36	---
6599	E	10,76	1,34	1.00
6600	E	10,78	1,09	10.00
6603	E	11,00	1,47	5.00
6604	E	10,20	1,26	9.00
6606	E	8,99	0,60	---
6607	E	10,75	0,92	7.00
6608	O	11,57	1,08	---
6619	E	10,62	1,20	---
6620	E	9,54	0,44	---
6623	E	10,69	1,45	1.00
6626	E	10,09	0,58	---
6627	E	9,13	0,46	---
6628	E	8,66	0,76	---
6744	E	10,11	0,74	---
6759	E	9,85	0,73	---
6762	E	10,67	0,52	---
6766	E	11,08	0,71	---
6833	Γ	9,79	1,01	---
6843	Γ	9,49	0,51	6.00
6844	Ξ	9,01	0,97	---

6845	Ξ	11,32	0,70	12.00
6846	Ξ	10,14	0,69	---
6849	A	11,42	1,15	6.00
6853	A	10,96	0,89	3.00
6858	Ξ	11,48	0,95	6.00
6862	Ξ	11,67	1,10	4.00
6863	Ξ	12,12	0,84	---
6870	O	10,00	0,86	---
6875	O	9,41	0,73	---
6880	O	10,05	0,57	---
6881	O	10,12	0,82	---
6883	O	9,64	0,58	---
6965	Γ	11,05	1,14	---
6968	Γ	9,31	0,42	---
6977	Γ	9,65	0,45	12.00
6980	Γ	8,35	0,19	---
6989	Γ	8,08	0,31	---
7034	Γ	11,13	0,59	---
7048	Γ	10,98	0,72	---
7050	Γ	9,98	0,66	7.00
7065	Γ	10,60	0,65	---
7083	Γ	9,26	0,63	---
7085	Γ	10,34	0,73	---
7086	Γ	10,34	0,73	---
7088	Γ	9,52	0,50	---
7121	Γ	10,73	1,46	---
7128	Γ	9,97	0,75	---
7137	Γ	11,50	0,93	---
7144	Γ	10,46	0,54	---
7146	Γ	9,77	0,42	2.00
7150	Ξ	10,68	1,16	---
7154	Γ	10,29	0,56	---
7161	Γ	10,94	0,88	12.00
7165	Γ	9,57	0,52	---
7170	Γ	9,58	0,49	---
7331	A	10,92	1,27	6.00
7352	A	10,82	1,20	---
7387	A	12,08	0,92	6.00
7431	I	10,62	1,36	---
7441	I	10,07	0,46	---
7442	I	10,45	1,16	7.00
7445	I	11,43	1,17	11.00
7447	I	9,84	0,54	---
7450	I	9,32	0,71	---
7452	I	9,87	1,10	---
7453	I	10,41	0,70	---
7454	I	10,19	0,46	---
7455	I	10,98	0,98	---
7456	I	10,32	0,49	---
7457	I	9,30	0,56	---
7512	I	11,89	1,35	---
7514	A	11,02	0,64	---
7516	A	10,96	1,38	---
7517	A	9,99	0,48	9.00
7518	A	10,58	0,47	---
7520	I	12,16	1,85	6.00
9570	A	11,04	0,70	---
9579	Δ	12,61	1,50	---
9588	Δ	10,66	0,96	---

9596	Δ	10,87	1,23	11.00
9608	Δ	11,27	1,64	---
9629	Δ	11,51	1,12	8.00
9633	Δ	11,51	0,90	9.00
9634	Δ	11,48	1,32	6.00
9635	Δ	12,90	1,09	2.00
9643	Δ	10,96	1,14	9.00
9648	Δ	11,02	0,88	---
9656	Δ	11,35	1,12	---
9661	Δ	11,22	1,05	---
9670	Δ	11,38	1,23	---
9680	Δ	11,56	1,47	---
9683	Δ	11,03	0,80	---
9693	Δ	10,93	1,36	---
9701	Δ	11,02	1,17	---
9706	Δ	11,50	1,08	---
9727	Δ	11,44	1,04	9.00
9735	Δ	12,25	0,79	---
9770	Δ	11,29	1,04	1.00
9784	Δ	11,44	1,28	7.00
9791	Δ	11,76	1,10	12.00
9792	Δ	11,08	1,08	2.00
9809	Δ	10,22	1,00	1.00
9825	Δ	11,49	1,05	---
9830	Δ	10,97	1,05	---
9846	Δ	11,30	0,92	---
9875	Δ	11,62	1,35	---
9878	Δ	9,92	0,50	10.00
9883	Δ	12,77	1,16	1.00
9913	Δ	12,30	1,06	12.00
9920	Δ	9,00	1,26	6.00
9926	Δ	11,63	1,29	1.00
9946	Δ	12,18	0,81	6.00
9947	Δ	11,40	1,16	4.00
9948	Δ	10,80	0,74	2.00
9949	Δ	11,05	0,85	6.00
9957	Δ	11,86	1,20	---
9963	Δ	10,59	0,99	---
9984	Δ	10,32	1,05	---
9989	Δ	10,80	0,67	---
10014	Δ	9,24	0,57	---
10029	Δ	10,18	0,85	---
10033	Δ	11,66	1,16	1.00
10035	Δ	11,56	1,51	6.00
10056	Δ	12,60	1,33	---
10089	Δ	11,26	1,29	---
10106	Δ	10,88	1,23	9.00
10112	Δ	13,18	1,21	---
10115	Δ	11,61	0,87	12.00
10121	Δ	11,65	1,08	---
10122	Δ	11,10	0,66	---
10128	Δ	11,37	1,17	10.00
10181	Δ	10,72	0,93	---
10194	Δ	11,02	1,22	3.00
10204	Δ	11,08	1,13	---
10206	Δ	12,32	1,24	9.00
10211	Δ	10,46	0,82	---
10228	Δ	10,59	0,91	---
10260	Δ	11,97	0,90	---

10263	Δ	10,82	0,97	---
10269	Δ	10,50	1,43	12.00
10278	Δ	12,13	1,38	---
10280	Δ	11,86	1,35	3.00
10291	Δ	10,87	0,58	---
10328	Δ	11,32	0,97	6.00
10331	Δ	11,24	1,33	3.00
10356	Δ	10,69	1,43	---
10392	Δ	9,34	1,01	---
10393	Δ	11,96	1,16	---
10401	Δ	11,05	0,83	---
10415	Δ	12,43	0,97	---
10425	Δ	11,33	1,25	12.00
10430	Δ	10,95	1,05	11.00
10431	Δ	11,13	1,64	---
10438	Δ	10,90	0,85	---
10448	Δ	11,41	1,26	---
10450	Δ	11,31	0,77	3.00
10479	Δ	11,14	0,73	---
10491	Δ	11,35	1,03	---
10499	Δ	11,38	1,24	---
10511	Δ	11,88	1,20	---
10512	Δ	11,75	0,91	---
10544	Δ	11,09	1,00	---
10582	Δ	11,14	1,65	---
10586	Δ	11,24	1,40	---
10587	Δ	10,73	0,77	---
10590	Δ	11,02	1,05	---
10600	Δ	11,13	0,70	12.00
10623	Δ	11,07	1,19	---
10660	Δ	13,00	1,76	---
10667	Δ	10,60	0,84	---
10671	Δ	12,78	0,87	8.00
10699	Δ	13,50	2,04	6.00
10701	Δ	11,75	0,90	---
10726	Δ	11,38	0,78	---
10738	Δ	10,37	0,68	---
10746	Δ	10,25	0,86	11.00
10758	Δ	11,35	0,47	---
10797	Δ	10,58	0,46	---
10799	Δ	10,81	0,76	---
10816	Δ	9,95	0,72	---
10820	Δ	11,95	1,07	7.00
10823	Δ	11,05	1,58	12.00
10832	Δ	10,52	0,83	---
10833	Δ	11,02	1,07	12.00
10835	Δ	12,87	1,12	---
10839	Δ	11,26	0,85	3.00
10845	Δ	11,58	1,25	---
10949	Δ	14,27	1,78	12.00
10988	Δ	11,12	0,88	---
10996	Δ	11,11	0,85	11.00
11012	Δ	10,03	0,80	6.00
11033	Δ	10,82	1,43	6.00
11039	Δ	11,22	0,75	---
11100	Δ	14,08	1,50	9.00
11136	Δ	10,56	1,22	---
11162	Δ	10,93	1,39	2.00
11163	Δ	10,41	1,21	12.00

11164	Δ	12,39	1,16	12.00
11170	Δ	10,57	1,25	7.00
11172	Δ	10,25	0,78	---
11175	Δ	11,87	0,91	12.00
11177	Δ	11,09	0,81	10.00
11178	Δ	10,71	1,23	---
11181	Δ	11,04	1,25	---
11183	Δ	10,88	0,88	3.00
11188	Δ	11,46	1,34	---
11189	Δ	11,36	1,08	---
11196	Δ	10,42	1,06	---
11197	Δ	11,29	0,77	---
11200	Δ	11,20	0,68	11.00
11203	Δ	10,76	0,84	12.00
11206	Δ	11,39	0,76	10.00
11216	Δ	11,28	0,85	---
11225	Δ	10,08	0,98	---
11230	Δ	10,56	0,73	---
11236	Δ	9,97	0,63	11.00
11662	Δ	11,74	0,74	10.00
11725	Δ	11,29	1,78	11.00
11736	Δ	12,04	1,79	---
11747	Δ	11,33	1,17	---
11749	Δ	10,85	1,31	---
11768	Δ	10,48	0,93	---
11769	Δ	10,69	1,26	---
11830	Δ	10,30	1,09	1.00
11983	Δ	10,96	1,56	---
11992	Δ	10,57	1,32	7.00
12005	Δ	11,03	1,26	---
12057	O	12,10	1,29	---
12061	O	11,23	0,97	6.00
12066	O	11,56	1,12	---
12067	O	12,16	1,28	---
12082	O	11,14	1,61	5.00
12091	K	10,68	0,85	---
12096	K	11,67	1,28	12.00
12101	K	10,88	0,82	3.00
12103	K	11,22	1,06	---
12106	K	10,90	1,33	---
12109	K	10,41	1,23	6.00
12119	K	11,84	1,20	6.00
12126	K	11,03	1,15	---
12137	K	12,42	1,90	4.00
12139	Y	11,47	1,14	5.00
12142	Y	11,64	1,10	3.00
12145	Y	11,64	1,10	9.00
12185	Y	11,40	1,61	---
12209	Y	11,20	1,46	---
12217	Y	12,46	1,19	5.00
12245	Y	11,44	1,19	---
12254	Φ	11,54	1,09	6.00
12268	Φ	11,02	0,92	---
12275	Φ	11,56	1,36	12.00
12288	Φ	11,24	1,18	---
12306	Φ	12,75	1,20	---
12329	O	10,82	0,88	---
12334	O	10,95	1,06	---
12343	O	10,81	1,09	---

12353	O	11,40	1,36	12.00
12385	O	11,93	0,89	---
12390	O	12,08	1,34	---
12407	X	10,70	0,88	12.00
12410	X	10,87	1,11	11.00
12418	X	12,65	1,30	10.00
12429	X	11,72	1,05	---
12468	X	11,81	1,35	---
12474	X	11,11	0,72	---
12481	Δ	11,13	1,30	10.00
12494	X	11,32	1,17	---
12500	X	10,82	0,85	12.00
12539	I	10,93	0,88	10.00
12540	I	10,95	0,69	10.00
12545	I	11,24	0,77	---
12550	I	9,14	1,10	---
12595	I	11,59	1,10	---
12603	I	10,73	0,89	---
12604	I	11,24	0,82	---
12607	Θ	10,26	0,42	6.00
12651	O	10,24	0,61	2.00
12655	O	9,58	0,78	3.00
12665	Θ	9,05	0,55	8.00
12698	Θ	9,41	0,62	---
12699	I	9,47	0,80	---
12728	K	11,20	1,12	---
12729	K	10,88	1,07	---
12730	K	10,49	0,80	---
12763	O	12,32	0,70	---
12764	O	11,19	1,05	---
12765	O	10,98	0,88	---
12766	O	10,71	0,82	---
12769	O	10,65	0,49	---
12778	O	9,92	0,93	---
12794	O	11,45	1,10	---
12795	O	10,20	0,42	---
12827	K	9,99	0,57	---
12828	K	9,87	0,85	---
12835	K	10,63	0,40	---
12845	K	10,31	0,72	---
12857	K	9,94	0,69	---
12860	K	12,52	1,02	---
12862	K	10,74	0,72	---
12865	K	11,42	1,60	---
12877	O	10,60	0,89	---
12882	K	11,36	0,69	10.00
12893	O	9,48	0,60	---
12895	O	11,11	1,13	---
12896	O	11,01	0,98	---
12898	K	10,75	0,73	---
12902	K	10,88	0,61	---
12903	K	10,23	0,96	---
12917	K	11,93	0,76	9.00
12921	K	10,66	1,28	3.00
12927	O	11,54	1,39	7.00
12941	K	10,47	0,66	10.00
12946	K	10,61	1,19	11.00
12954	K	11,06	0,81	12.00
12959	K	9,60	0,77	---

12960	K	11,41	0,83	---
12963	K	10,64	0,67	12.00
12976	K	10,17	0,75	---
12982	O	9,66	1,08	---
12995	K	11,53	1,12	---
13223	A	10,70	1,03	11.00
13383	K	10,72	1,46	---
13393	Θ	11,06	1,38	12.00
13394	O	10,83	0,57	---
13396	O	10,68	0,83	---
13398	O	11,11	1,02	11.00
13403	O	11,43	1,11	---
13433	K	10,90	0,58	---
13455	K	10,93	0,67	---
13462	K	10,88	0,52	---
13467	K	10,11	0,68	---
13479	Θ	10,95	0,78	---
13502	O	9,59	0,80	---
13510	O	10,31	1,12	11.00
13541	K	10,97	0,83	11.00
13549	Θ	10,32	1,09	---
13553	Θ	9,91	0,82	---
13554	Θ	10,57	0,76	---
13555	Θ	9,27	0,48	---
13556	Θ	9,61	0,60	---
13566	Θ	11,17	1,11	10.00
13598	Θ	12,08	1,66	12.00
13647	Θ	10,07	0,58	---
13675	K	10,56	0,88	5.00
13696	K	10,81	1,05	2.00
13755	K	10,95	0,68	---
13757	K	10,78	1,39	11.00
13786	K	13,47	1,59	11.00
13793	K	10,86	0,94	---
13794	K	11,74	0,76	---
13795	K	11,76	0,90	---
13796	E	11,31	0,97	11.00
13798	E	11,45	1,05	1.00
13822	E	10,53	0,79	---
13833	K	10,32	0,70	11.00
13866	O	11,77	1,59	2.00
13875	O	10,52	1,23	6.00
13876	O	9,62	0,71	---
13885	O	12,12	1,14	12.00
13894	E	10,84	0,56	---
13903	E	9,03	0,72	---
13989	E	9,32	0,74	10.00
13991	E	11,54	1,08	---
14051	O	11,11	0,98	---
14052	O	10,34	0,98	---
14060	O	11,04	0,88	---
14061	O	11,36	1,11	---
14074	O	12,94	1,24	---
14237	B	11,54	0,81	12.00
14354	O	9,97	1,07	5.00

Τύπος Β. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, σύμβολο, ΖΩ

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα προς τα δεξιά.

Οπ. Λύρα. Στο πεδίο δεξιά σύμβολο κλαδί από φύλλα δάφνης. Αριστερά κάθετα από κάτω προς τα πάνω επιγραφή **ΖΩ**.**Ομάδα Α. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, δεξιά σύμβολο, αριστερά ΖΩ****19.** Δώδεκα (12) νομίσματα: 10,46–12,45 χιλ., 1,19 γρ.

*α.	12344	Ο	11,92	1,50	12.00
*β.	12891	Ο	11,38	1,52	12.00
*γ.	10394	Δ	11,27	1,44	6.00
	10493	Δ	11,89	1,15	5.00
	7103	Γ	11,56	1,42	12.00
	10521	Δ	12,01	1,00	6.00
	12664	Θ	10,86	0,83	11.00
	11129	Δ	12,45	1,65	12.00
	12300	Χ	11,95	1,06	7.00
	13522	Κ	10,46	0,63	12.00
	5845	Ν	10,87	0,97	6.00
	7384	Α	11,76	1,02	12.00

Ομάδα Β. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, δεξιά σύμβολο, αριστερά ΖΩ**20.** Δέκα (10) νομίσματα: 10,17–12,05 χιλ., 1,14 γρ.

*α.	12289	Χ	11,56	1,13	12.00
*β.	12853	Κ	11,41	1,16	12.00
*γ.	10323	Δ	10,59	1,42	12.00
	11147	Δ	11,54	0,79	6.00
	12990	Κ	12,05	1,22	2.00
	11143	Δ	10,38	1,07	3.00
	12000	Δ	10,72	1,19	3.00
	11112	Δ	10,32	1,26	7.00
	11101	Δ	10,17	0,91	7.00
	6149	Ε	10,78	1,18	12.00

Ομάδα Γ. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, δεξιά σύμβολο, αριστερά ΖΩ**21.** Δέκα επτά (17) νομίσματα: 10,07–11,74 χιλ., 1,17 γρ.

*α.	5846	Ν	10,79	1,55	6.00
*β.	10212	Δ	11,67	1,05	12.00
*γ.	11130	Δ	11,39	1,08	11.00
*δ.	10023	Δ	11,18	1,32	12.00
*ε.	9624	Δ	10,60	1,73	12.00
*στ.	6419	Η	10,69	1,44	1.00
	10311	Δ	11,74	1,38	10.00
	10293	Δ	11,27	1,20	6.00
	13889	Ε	11,46	0,90	6.00
	10633	Δ	10,73	1,21	6.00
	4617	Λ	10,77	1,00	12.00
	5199	Ζ	11,24	1,14	1.00
	7429	Ι	11,25	1,20	12.00
	5812	Ν	10,37	0,94	12.00
	11161	Δ	11,48	1,17	12.00
	10717	Δ	11,16	0,88	12.00
	14340	Ο	10,07	0,97	6.00

Ομάδα Δ. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, δεξιά σύμβολο, αριστερά ΖΩ**22.** Επτά (7) νομίσματα: 9,38–12,17 χιλ., 1,59 γρ.

*α.	7323	Α	11,12	0,94	6.00
*β.	12227	Χ	12,17	1,51	12.00
*γ.	10579	Δ	10,16	1,14	12.00
	10437	Δ	10,79	1,38	12.00
	12829	Κ	9,38	1,05	1.00
	11002	Δ	9,88	0,86	6.00
	10605	Δ	11,52	1,28	11.00

Φθαρμένα των ομάδων Α–Δ

	7324	Α	10,76	1,17	12.00
	7384	Α	11,76	1,02	12.00
	7510	Α	10,44	1,03	3.00
	7519	Α	10,35	0,67	2.00

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κυματιστούς βοστρύχους προς τα δεξιά.

Οπ. Λύρα. Στο πεδίο δεξιά σύμβολο, πλήκτρο. Αριστερά κάθετα από κάτω προς τα πάνω επιγραφή **ΖΩ**.**23.** Δώδεκα (12) νομίσματα: 9,40–12,52 χιλ., 1,08 γρ.

*α.	9915	Δ	11,95	0,89	6.00
*β.	4091	Λ	10,37	1,12	4.00
*γ.	10584	Δ	11,15	1,31	3.00
*δ.	12055	Ο	10,67	1,00	9.00
*ε.	13788	Κ	10,36	1,01	9.00
*στ.	10362	Δ	10,47	1,18	11.00
*ζ.	5826	Ν	10,38	1,53	6.00
*η.	13638	Θ	9,40	1,07	5.00
	10482	Δ	12,52	0,96	3.00
	3630	Λ	11,17	0,79	2.00
	11945	Δ	11,06	1,33	4.00
	13596	Κ	10,31	0,96	8.00

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα προς τα δεξιά.

Οπ. Λύρα. Στο πεδίο αριστερά σύμβολο κλαδί από φύλλα δάφνης. Δεξιά κάθετα από πάνω προς τα κάτω επιγραφή **ΖΩ**.**Ομάδα Α. Κεφαλή Απόλλωνα με πλούσια μακριά κόμη / Κιθάρα με ηχείο που τείνει να γίνει μια παχιά γραμμή****24.** Εξήντα δύο (62) νομίσματα: 9,42–13,51 χιλ., 1,15 γρ.

*α.	4189	Ο	12,86	1,48	7.00
*β.	12524	Ι	12,57	1,01	6.00
*γ.	12099	Κ	11,70	1,09	6.00
*δ.	12345	Ο	12,67	1,54	11.00
*ε.	11137	Δ	12,06	1,37	6.00
*στ.	5126	Ζ	11,42	1,22	5.00
*ζ.	11153	Δ	12,06	1,33	11.00
*η.	6575	Ε	12,21	1,50	6.00
*θ.	7049	Γ	13,38	1,25	7.00
*ι.	5189	Ζ	12,56	1,46	12.00
*ια.	12784	Ο	12,69	1,24	6.00
*ιβ.	10800	Δ	13,28	1,82	6.00
*ιγ.	10080	Δ	13,22	1,81	7.00
*ιδ.	12757	Ο	12,03	0,90	6.00
*ιε.	12907	Κ	11,93	1,15	12.00
*ιστ.	6438	Λ	11,60	1,05	12.00

11140	Δ	12,30	0,87	11.00
11772	Δ	11,73	1,23	7.00
13976	K	12,24	1,46	11.00
6831	Γ	11,93	1,18	6.00
11106	Δ	13,51	1,00	12.00
10353	Δ	11,97	1,23	12.00
5689	O	11,51	1,27	5.00
12247	X	12,18	1,61	6.00
12296	X	12,69	0,98	6.00
10200	Δ	11,67	1,40	12.00
10118	Δ	12,27	1,05	6.00
6143	O	11,77	1,22	11.00
13452	K	11,51	1,13	7.00
13256	Ψ	12,05	1,06	12.00
10283	Δ	12,61	1,51	12.00
11074	Δ	11,78	1,17	7.00
12624	I	10,72	1,20	11.00
12788	O	11,30	0,68	6.00
5158	K	11,98	1,18	12.00
12758	O	13,48	1,19	6.00
12526	O	11,88	1,60	8.00
10720	Δ	11,99	1,40	6.00
12531	I	11,75	1,49	---
9865	Δ	10,70	0,70	9.00
12721	K	11,35	1,30	---
12718	K	10,87	0,63	6.00
9972	Δ	11,86	1,24	12.00
3837	Ξ	11,27	1,33	1.00
5139	Z	12,06	0,68	6.00
13682	K	10,06	1,03	7.00
13748	K	12,24	0,90	5.00
13740	K	10,83	0,88	12.00
6579	B	11,45	1,10	12.00
12325	O	12,23	0,86	11.00
13975	K	11,20	0,80	6.00
11095	Δ	11,76	1,14	6.00
7432	I	9,42	0,92	9.00
11078	Δ	10,80	0,71	3.00
10612	Δ	12,01	1,23	6.00
6569	B	10,40	0,60	---
7155	Γ	11,76	1,20	7.00
11087	Δ	10,80	0,71	3.00
7107	O	12,32	0,80	6.00
12945	K	12,50	1,37	7.00
12528	I	10,65	0,95	8.00
9799	Δ	10,47	1,05	6.00

Ομάδα Β. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, αριστερά σύμβολο, δεξιά ΖΩ**25. Δεκατέσσερα (14) νομίσματα: 9,91–12,55 χιλ., 1,02 γρ.**

*α. 11116	Δ	12,55	0,95	12.00
*β. 10467	Δ	10,87	0,95	12.00
*γ. 6337	Λ	12,37	1,07	1.00
*δ. 5842	Z	11,85	1,28	6.00
12304	O	12,29	1,23	12.00
11107	Δ	10,83	0,81	12.00
5734	N	10,04	1,28	12.00
11131	Δ	11,94	1,16	12.00
12670	Θ	10,65	0,92	11.00
12906	K	11,83	0,78	1.00

13678	K	9,91	0,87	11.00
10310	Δ	10,42	0,94	9.00
9602	Δ	10,34	0,94	12.00
12003	Δ	10,93	1,24	12.00

Ομάδα Γ. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, αριστερά σύμβολο, δεξιά ΖΩ

26. Σαράντα πέντε (45) νομίσματα: 10,28–12,79 χιλ., 1,17 γρ.

*α. 12195	Υ	11,28	1,32	6.00
*β. 6574	E	11,31	1,11	7.00
*γ. 10470	Δ	11,28	0,95	6.00
*δ. 12499	X	11,67	1,33	1.00
*ε. 12419	X	11,55	1,47	7.00
*στ. 12717	K	11,06	1,33	7.00
*ζ. 12520	I	11,34	1,18	6.00
*η. 10639	Δ	11,16	1,58	12.00
*θ. 12467	X	12,27	1,13	1.00
*ι. 6560	E	11,00	1,03	8.00
*ια. 13600	K	11,17	1,73	4.00
*ιβ. 13834	K	12,37	1,01	12.00
*ιγ. 6576	E	11,94	1,36	6.00
9757	Δ	11,24	1,42	7.00
12476	X	11,29	1,41	6.00
7327	A	11,51	1,17	6.00
12084	Γ	10,88	1,14	6.00
6148	E	10,83	1,07	9.00
11156	Δ	11,12	1,13	6.00
5223	Z	12,50	1,12	12.00
12715	K	11,34	1,10	7.00
10553	Δ	11,15	1,35	7.00
10024	Δ	11,41	1,29	7.00
12492	X	10,99	0,91	---
13761	Λ	10,90	0,88	12.00
5800	N	10,87	0,95	12.00
11955	Δ	11,64	1,21	7.00
6836	Ξ	11,10	0,91	6.00
11118	Δ	10,40	1,22	12.00
11159	Δ	12,01	1,29	1.00
10318	Δ	10,95	1,17	7.00
6993	Γ	11,02	1,32	6.00
10624	Δ	11,09	1,24	9.00
6439	Λ	10,79	1,08	6.00
11079	Δ	11,68	1,15	12.00
12202	Υ	11,61	1,31	11.00
9642	Δ	11,90	1,16	7.00
7510	A	10,44	1,03	3.00
13429	K	10,28	1,06	3.00
13581	K	10,79	0,77	5.00
11634	Δ	11,97	1,14	6.00
13863	O	11,35	1,37	6.00
13873	O	12,79	0,79	6.00
13446	K	10,47	0,95	7.00
13494	O	10,29	1,13	12.00

Ομάδα Δ. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, αριστερά σύμβολο, δεξιά ΖΩ

27. Σαράντα (40) νομίσματα: 9,70–12,16 χιλ., 1,21 γρ.

*α. 5177	Z	11,54	1,18	11.00
*β. 12151	Υ	12,14	1,19	1.00
*γ. 10335	Δ	10,88	1,00	1.00

*δ.	5798	N	11,34	1,47	11.00
*ε.	10268	Δ	11,68	1,61	12.00
*στ.	10555	Δ	10,88	1,51	2.00
*ζ.	5222	Z	11,40	1,09	2.00
*η.	13849	O	9,70	1,18	11.00
*θ.	13532	Θ	11,87	1,13	12.00
*ι.	12017	Σ	11,50	1,54	6.00
*ια.	12521	I	11,45	1,46	4.00
	10722	Δ	11,40	1,43	11.00
	12485	T	11,56	1,56	6.00
	9881	Δ	11,79	1,17	1.00
	9954	Δ	11,16	1,02	12.00
	10179	Δ	10,58	1,06	2.00
	6139	E	11,36	1,19	1.00
	12719	K	11,12	1,22	12.00
	7427	I	11,23	0,99	1.00
	12338	O	11,05	1,27	6.00
	10154	Δ	10,52	1,16	1.00
	11766	Δ	10,33	1,55	2.00
	7147	Ξ	10,80	1,10	2.00
	10261	Δ	10,89	1,30	6.00
	13265	X	10,83	1,27	1.00
	6448	Z	11,20	1,40	1.00
	7428	I	11,84	0,85	1.00
	10289	Δ	10,95	1,46	12.00
	5767	N	11,33	0,97	6.00
	9664	Δ	11,42	1,15	1.00
	13679	K	11,14	1,18	11.00
	5792	N	11,38	1,06	5.00
	165	E	10,03	0,76	2.00
	10105	Δ	10,88	1,26	1.00
	9986	Δ	11,45	0,90	1.00
	10329	Δ	11,70	1,25	6.00
	12514	I	10,42	1,06	10.00
	10709	Δ	10,93	0,99	6.00
	10145	Δ	10,66	1,20	1.00
	10625	Δ	12,16	1,26	11.00

Ομάδα Ε. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, αριστερά σύμβολο, δεξιά ΖΩ**28.** Τριάντα δύο (32) νομίσματα: 10,80–11,84χιλ., 1,16 γρ.

*α.	11932	Δ	10,80	0,87	12.00
*β.	5744	Z	11,18	1,21	6.00
*γ.	12371	O	11,09	1,18	3.00
*δ.	13654	K	11,27	1,32	6.00
*ε.	5793	N	11,76	1,12	1.00
*στ.	13811	O	11,26	1,27	12.00
*ζ.	12162	Y	11,05	1,06	6.00
*η.	11677	Δ	11,16	1,40	1.00
	10453	Δ	11,30	1,10	12.00
	12965	K	10,96	1,13	12.00
	12194	Y	10,89	1,44	12.00
	10376	Δ	11,49	1,13	6.00
	6984	Γ	10,89	1,34	2.00
	9640	Δ	10,75	0,79	1.00
	3849	Λ	10,65	1,29	11.00
	12393	O	11,33	1,05	1.00
	12369	O	11,84	1,00	12.00
	11937	Δ	11,52	1,11	1.00
	6142	Z	11,29	0,97	5.00

10193	Δ	10,26	1,46	2.00
12117	K	10,15	1,12	2.00
11792	Δ	11,35	0,99	12.00
9885	Δ	10,89	1,24	6.00
11133	Δ	10,82	1,43	6.00
11788	Δ	11,66	0,96	12.00
13983	I	11,04	1,10	12.00
11111	Δ	11,09	1,14	1.00
5353	Z	11,41	1,37	3.00
7324	A	10,76	1,17	12.00
9666	Δ	11,35	1,19	12.00
12168	Y	11,77	0,93	6.00
12716	K	11,83	1,47	6.00

Ομάδα ΣΤ. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, αριστερά σύμβολο, δεξιά ΖΩ

29. Είκοσι ένα (21) νομίσματα: 10,25–12,16 χιλ., 1,26 γρ.

*α. 11960	Δ	11,06	1,49	11.00
*β. 12341	O	11,00	1,47	9.00
*γ. 9660	Δ	11,67	1,01	6.00
*δ. 9939	Δ	11,64	1,24	6.00
*ε. 6983	Γ	11,17	1,17	12.00
*στ. 12956	K	11,02	1,38	12.00
10710	Δ	10,86	1,19	11.00
10673	Δ	10,90	1,23	12.00
11076	Δ	11,09	0,80	3.00
10153	Δ	10,92	1,17	7.00
10097	Δ	12,04	1,10	12.00
11150	Δ	11,48	1,27	6.00
11096	Δ	12,16	1,26	12.00
11090	Δ	10,66	1,48	6.00
9716	Δ	10,72	1,14	10.00
13272	O	11,52	1,32	6.00
10424	Δ	11,24	1,38	8.00
7002	Γ	10,79	1,26	3.00
4270	O	11,20	1,48	12.00
13686	K	10,25	1,53	12.00
7153	Γ	10,34	0,97	12.00

Ομάδα Ζ. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, αριστερά σύμβολο, δεξιά ΖΩ

30. Είκοσι έξι (26) νομίσματα: 10,37–11,91 χιλ., 1,23 γρ.

*α. 11665	Δ	11,89	1,40	11.00
*β. 10416	Δ	11,40	1,44	11.00
*γ. 7066	Θ	11,00	1,56	11.00
*δ. 7100	Γ	10,73	0,89	12.00
*ε. 10173	Δ	10,95	1,38	12.00
*στ. 12519	I	11,30	1,53	3.00
*ζ. 9897	Δ	10,88	1,34	2.00
*η. 11644	Δ	11,23	1,28	3.00
13258	Ψ	11,33	1,34	11.00
11982	Δ	10,87	1,86	6.00
7434	I	10,68	1,61	10.00
11080	Δ	10,37	0,75	3.00
10508	Δ	11,76	1,18	3.00
10094	Δ	11,82	0,89	4.00
12939	K	11,06	1,33	3.00
6835	H	10,61	1,16	3.00
9967	Δ	11,73	1,10	6.00
10002	Δ	11,02	1,20	10.00

11109	Δ	10,63	1,15	11.00
6999	Γ	11,66	1,36	7.00
5754	N	10,95	0,65	7.00
13929	E	10,85	0,99	3.00
13749	Λ	10,38	1,09	1.00
13816	E	11,02	1,07	12.00
13850	O	11,91	1,40	12.00
11127	Δ	11,60	1,06	11.00

Φθαρμένα Ομάδων Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, αριστερά σύμβολο, δεξιά ΖΩ

Σαράντα έξι (46) νομίσματα: 9,78–12,96 χιλ., 1,12 γρ.

13513	O	10,81	0,95	6.00
9696	Δ	11,98	1,20	2.00
12786	O	11,45	1,17	11.00
9739	Δ	11,15	1,21	9.00
11083	Δ	11,16	1,14	6.00
12950	K	11,09	1,15	12.00
9662	Δ	9,99	1,43	4.00
11145	Δ	11,19	1,38	6.00
12211	Y	11,05	1,25	3.00
6940	Γ	10,73	1,07	3.00
6425	Z	10,79	1,23	12.00
7001	Γ	9,94	0,89	4.00
11114	Δ	11,14	0,90	12.00
9651	Δ	9,78	0,62	8.00
10101	Δ	10,86	1,04	6.00
9929	Δ	10,82	1,11	3.00
10244	Δ	10,97	0,63	12.00
7007	Θ	11,33	0,85	---
10166	Δ	11,53	1,25	6.00
12933	K	11,32	1,14	3.00
13764	K	10,57	1,20	6.00
12458	X	10,27	1,18	9.00
9712	Δ	11,63	1,24	2.00
10119	Δ	10,88	1,29	12.00
11141	Δ	11,55	1,06	11.00
10299	Δ	11,89	1,47	6.00
10386	Δ	12,30	1,20	---
13512	O	11,07	1,03	6.00
7430	I	10,60	1,37	6.00
12872	O	12,38	1,07	3.00
3040	O	10,58	0,91	6.00
12724	K	11,51	0,96	3.00
10440	Δ	12,96	1,47	12.00
13745	K	10,36	1,01	12.00
6570	E	11,27	1,08	3.00
11097	Δ	11,06	1,36	3.00
13693	O	11,29	1,04	5.00
7014	Γ	11,40	1,06	2.00
10004	Δ	11,12	0,83	1.00
10696	Δ	10,35	1,20	9.00
9730	Δ	11,74	1,18	4.00
11082	Δ	10,67	1,11	5.00
11115	Δ	10,64	0,94	12.00
6838	A	10,25	1,23	1.00
13263	O	12,83	0,95	12.00
11084	Δ	11,28	0,90	7.00

Φθαρμένα τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, σύμβολο, ΖΩ

Διακόσια δύο (202) νομίσματα: 7,29–13,17 χιλ., 0,94 γρ.

3622	Ο	10,29	1,02	12.00
3632	Λ	11,03	1,00	7.00
4381	Ο	10,48	1,20	12.00
4646	Ζ	11,08	1,30	12.00
4650	Λ	10,99	1,13	12.00
5129	Ζ	10,89	0,86	6.00
5238	Ο	11,07	1,06	6.00
5694	Λ	10,32	0,76	6.00
5731	Ν	10,93	1,44	6.00
5743	Ν	10,98	1,42	10.00
5844	Ν	10,21	1,18	1.00
5852	Ζ	11,14	0,88	6.00
6140	Ζ	10,73	0,82	6.00
6144	Ε	11,83	0,84	---
6145	Ζ	10,65	1,57	6.00
6146	Ζ	10,41	1,20	11.00
6147	Ε	9,79	0,85	12.00
6163	Ε	8,77	0,42	6.00
6351	Η	9,93	0,95	7.00
6353	ΣΤ	11,84	1,27	9.00
6426	Ζ	10,58	0,66	6.00
6440	Λ	10,45	0,99	6.00
6444	Λ	10,30	0,31	---
6445	Λ	11,03	0,88	12.00
6561	Ε	9,86	0,63	1.00
6563	Ε	8,89	0,55	---
6564	Ε	8,30	0,57	---
6565	Ε	10,00	0,78	12.00
6568	Ε	11,29	0,90	11.00
6572	Ε	10,29	1,23	3.00
6577	Ε	10,43	0,86	6.00
6580	Ε	10,09	1,03	---
6581	Ε	9,73	0,76	12.00
6592	Ε	10,23	0,92	---
6593	Ε	7,29	0,35	---
6621	Ζ	11,21	0,97	3.00
6624	Ε	10,21	0,58	---
6625	Ε	10,07	0,70	---
6756	Ε	11,51	1,19	6.00
6757	Ε	7,89	0,33	---
6760	Ε	10,94	0,93	---
6765	Ε	10,62	0,96	---
6832	Γ	10,40	1,24	6.00
6834	Γ	10,55	1,22	2.00
6840	Ξ	11,52	0,68	8.00
6842	Γ	11,89	1,09	12.00
6872	Ο	10,11	0,79	3.00
6874	Ο	11,81	0,68	---
6941	Γ	10,38	0,59	---
6953	Γ	8,90	0,60	12.00
7000	Γ	10,87	1,05	2.00
7008	Θ	10,70	1,37	1.00
7053	Γ	11,97	0,52	7.00
7054	Γ	10,74	0,82	11.00
7059	Θ	10,66	0,87	12.00
7061	Θ	13,17	1,15	6.00
7081	Γ	11,16	1,14	2.00

7143	Γ	10,52	0,89	12.00
7326	Α	10,50	1,33	2.00
7433	Ι	10,02	0,85	12.00
7511	Α	9,74	0,69	6.00
9577	Δ	11,02	0,90	12.00
9625	Δ	12,11	0,88	12.00
9644	Δ	11,74	1,32	5.00
9687	Δ	10,28	0,77	3.00
9708	Δ	10,04	1,01	---
9743	Δ	11,18	0,96	6.00
9763	Δ	11,37	1,14	4.00
9772	Δ	11,43	0,58	7.00
9775	Δ	11,20	1,08	---
9789	Δ	11,21	1,43	9.00
9838	Δ	12,72	1,28	---
9843	Δ	11,31	1,33	3.00
9845	Δ	10,37	0,97	---
9892	Δ	12,05	1,07	12.00
9902	Δ	10,98	1,15	---
9909	Δ	11,38	0,81	12.00
9944	Δ	10,84	1,42	1.00
9973	Δ	10,78	0,94	10.00
9999	Δ	11,01	0,89	11.00
10131	Δ	11,33	0,99	3.00
10151	Δ	10,01	1,01	1.00
10209	Δ	11,01	1,66	8.00
10277	Δ	10,42	0,68	---
10404	Δ	11,81	1,07	---
10420	Δ	12,25	1,43	12.00
10449	Δ	10,68	1,40	2.00
10545	Δ	10,79	1,37	10.00
10592	Δ	11,28	1,29	6.00
10608	Δ	12,13	1,23	12.00
10676	Δ	10,95	1,23	6.00
10681	Δ	11,10	1,06	12.00
10700	Δ	11,06	1,47	11.00
10742	Δ	11,35	0,90	6.00
10744	Δ	11,42	0,89	12.00
10761	Δ	10,64	0,64	6.00
10773	Δ	11,92	0,69	11.00
10803	Δ	11,55	0,72	11.00
10805	Δ	11,43	0,86	---
10819	Δ	11,33	0,99	12.00
10821	Δ	9,71	0,83	12.00
10986	Δ	9,69	0,75	11.00
11043	Δ	10,96	1,60	---
11060	Δ	11,59	1,06	5.00
11092	Δ	11,07	0,83	6.00
11099	Δ	11,41	0,78	12.00
11108	Δ	10,96	1,05	7.00
11123	Δ	11,37	1,12	11.00
11124	Δ	10,93	0,90	10.00
11132	Δ	11,36	1,07	7.00
11138	Δ	11,35	1,04	2.00
11139	Δ	10,29	1,24	5.00
11146	Δ	10,47	1,04	1.00
11151	Δ	11,75	1,03	12.00
11157	Δ	11,90	0,97	2.00
11158	Δ	11,83	1,35	11.00

11417	Δ	11,69	0,76	6.00
11709	Δ	9,40	0,95	8.00
11742	Δ	10,51	1,30	12.00
11774	Δ	10,44	1,28	12.00
11775	Δ	11,93	0,84	1.00
11778	Δ	11,79	1,13	6.00
11800	Δ	10,95	0,76	---
11805	Δ	11,70	1,50	2.00
11851	Δ	12,26	1,19	5.00
11866	Δ	11,96	0,93	11.00
11874	Δ	11,33	1,27	12.00
11880	Δ	10,75	0,92	6.00
11944	Δ	11,51	0,88	12.00
12036	Σ	11,74	1,48	7.00
12053	O	9,78	1,08	11.00
12058	O	11,73	1,63	6.00
12064	K	10,69	1,16	6.00
12072	T	10,81	0,95	9.00
12214	Y	11,16	1,22	9.00
12242	O	11,39	0,98	12.00
12299	O	11,24	0,97	12.00
12313	O	10,77	0,97	6.00
12321	O	12,86	0,81	5.00
12381	O	10,16	1,14	3.00
12472	X	11,67	1,36	12.00
12523	I	11,07	0,94	12.00
12527	I	10,43	1,57	6.00
12583	I	12,21	1,37	12.00
12588	O	11,11	1,02	12.00
12590	O	10,80	1,11	6.00
12594	I	10,12	0,53	---
12598	I	10,14	0,86	12.00
12645	O	11,26	1,22	12.00
12650	O	10,42	0,99	1.00
12668	Θ	9,22	0,35	---
12669	Θ	11,65	0,99	6.00
12677	I	10,19	0,97	11.00
12691	I	12,40	1,12	12.00
12720	K	11,84	1,22	12.00
12783	O	11,00	1,03	12.00
12787	O	11,05	0,89	6.00
12789	O	10,65	0,72	12.00
12790	O	10,30	0,76	7.00
12811	O	9,72	1,09	12.00
12815	K	11,64	1,17	5.00
12816	K	10,52	0,78	1.00
12825	K	10,89	1,05	1.00
12830	K	11,39	0,81	1.00
12855	K	10,15	0,97	---
12904	K	11,25	0,50	9.00
12914	K	10,76	1,05	7.00
12942	K	9,82	1,08	1.00
12951	K	11,10	1,09	6.00
12957	K	10,50	0,82	---
12958	K	10,56	1,05	4.00
12992	K	11,29	1,36	9.00
13242	Σ	11,08	1,03	5.00
13391	K	10,43	0,44	1.00
13397	Θ	10,41	1,46	7.00

13453	K	10,03	1,04	6.00
13482	K	9,30	0,52	10.00
13483	K	10,62	0,81	6.00
13492	K	10,01	1,27	6.00
13495	O	11,23	1,04	12.00
13518	K	10,35	1,08	---
13528	Θ	11,20	0,97	3.00
13543	Θ	9,45	0,61	10.00
13571	K	10,43	0,82	3.00
13574	K	10,18	1,32	2.00
13584	K	11,49	1,49	9.00
13653	K	10,33	0,86	6.00
13680	K	11,02	0,91	2.00
13688	K	10,69	0,92	2.00
13729	K	11,06	1,03	11.00
13736	K	11,26	1,15	9.00
13737	K	11,17	0,73	12.00
13747	K	10,28	0,61	6.00
13769	K	10,81	0,81	6.00
13784	K	10,94	1,34	3.00
13787	K	10,44	0,85	6.00
13890	ΣΤ	11,52	0,86	10.00
13931	E	9,20	0,63	7.00
13940	E	10,28	1,10	6.00
13961	E	10,41	0,77	2.00
13984	I	9,61	1,40	6.00
14035	O	11,90	1,03	12.00

ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Μικρή υποδιαίρεση

Τύπος Α. Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κόμη σε δύο βοστρύχους μέχρι τη βάση του λαιμού προς τα δεξιά.

Οπ. Στεφάνι από φύλλα δάφνης με μεγάλη διάμετρο. Στο κέντρο κάθετα επιγραφή ΖΩ.

31. Έξι (6) νομίσματα: 11,26–12,08 χιλ., 1,04 γρ.

*α. 12966	K	12,08	1,42	3.00
*β. 12386	O	11,27	1,21	1.00
*γ. 4651	Z	11,79	1,05	3.00
*δ. 13830	K	11,53	0,95	10.00
*ε. 12916	K	11,56	0,97	12.00
11819	Δ	11,26	0,86	5.00

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κόμη σε δύο βοστρύχους μέχρι τη βάση του λαιμού προς τα δεξιά.

Οπ. Στεφάνι από φύλλα δάφνης. Στο κέντρο κάθετα επιγραφή ΖΩ.

Ομάδα Α. Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ

32. Είκοσι ένα (21) νομίσματα: 9,32–11,93 χιλ., 0,96 γρ.

*α. 10496	Δ	11,07	0,80	6.00
*β. 5795	N	11,07	1,25	6.00
*γ. 10599	Δ	11,06	1,42	3.00
*δ. 5803	N	10,92	1,10	9.00
*ε. 11244	Δ	9,98	0,75	6.00

*στ.	5100	Z	10,11	1,08	2.00
*ζ.	5722	N	10,35	0,86	1.00
*η.	6617	E	11,05	0,94	3.00
*θ.	13891	E	9,32	0,96	11.00
*ι.	5786	N	10,09	0,77	5.00
*ια.	12596	I	10,16	0,93	5.00
*ιβ.	10618	Δ	10,09	1,33	2.00
	5110	Z	11,93	0,97	10.00
	5729	N	11,76	0,89	4.00
	5804	N	11,17	0,80	1.00
	6443	Λ	10,10	0,76	6.00
	7334	Α	10,73	0,68	1.00
	12678	I	11,13	0,63	6.00
	13672	Θ	10,53	1,10	3.00
	9802	Δ	10,54	1,09	6.00
	11953	Δ	10,34	1,15	1.00

Ομάδα Β. Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ

33. Εβδομήντα ένα (71) νομίσματα: 9,36–12,18 χιλ., 1,02 γρ.

*α.	12430	X	11,27	0,87	6.00
*β.	10130	Δ	10,54	0,92	6.00
*γ.	10662	Δ	11,13	1,26	12.00
*δ.	12547	I	11,70	1,18	11.00
*ε.	5131	Z	10,71	1,10	6.00
*στ.	13625	K	11,41	1,16	9.00
*ζ.	12282	Φ	11,43	1,19	12.00
*η.	9678	Δ	11,37	0,82	7.00
*θ.	11663	Δ	11,75	0,93	1.00
*ι.	5186	Z	12,03	2,04	5.00
*ια.	10693	Δ	11,57	1,29	7.00
*ιβ.	12141	Υ	11,15	1,03	5.00
*ιγ.	5140	Z	11,32	1,10	2.00
*ιδ.	10602	Δ	11,01	0,94	8.00
*ιε.	12159	Υ	9,82	1,11	6.00
*ιστ.	2146	O	11,29	0,84	9.00
*ιζ.	5837	N	11,30	1,15	11.00
*ιη.	9962	Δ	10,25	0,88	3.00
*ιθ.	6616	E	10,84	0,76	6.00
*κ.	12532	I	10,04	1,06	9.00
*κα.	4656	Z	10,52	1,03	2.00
*κβ.	11190	Δ	9,87	1,18	2.00
	5351	Z	10,52	1,02	9.00
	5741	N	11,40	1,36	11.00
	6612	E	9,85	0,92	6.00
	6761	E	10,54	0,71	3.00
	6857	Θ	10,08	1,40	12.00
	7070	Z	10,67	0,92	12.00
	7438	I	12,18	0,91	8.00
	10096	Δ	10,90	0,92	7.00
	10543	Δ	11,56	1,19	5.00
	10747	Δ	10,16	0,90	3.00
	11193	Δ	10,24	0,96	3.00
	11967	Δ	11,49	1,28	12.00
	12723	K	11,86	1,54	6.00
	13465	K	10,51	1,10	12.00
	13486	K	11,57	0,88	5.00
	13590	K	11,51	0,93	6.00
	13970	K	10,52	0,98	12.00
	3839	O	11,15	0,95	1.00

5110	Z	11,93	0,97	10.00
5352	Z	9,72	1,15	11.00
6157	Z	10,29	0,64	12.00
10107	Δ	11,28	0,99	11.00
10144	Δ	11,14	1,11	9.00
10238	Δ	11,82	1,12	12.00
10326	Δ	11,05	1,13	12.00
10349	Δ	12,16	1,14	2.00
10658	Δ	11,29	1,25	11.00
10889	Δ	11,84	0,79	11.00
11192	Δ	9,75	1,12	7.00
11198	Δ	10,81	0,81	9.00
11217	Δ	11,24	1,02	11.00
11238	Δ	11,47	0,95	10.00
11246	Δ	10,65	0,86	6.00
12046	K	10,85	0,99	---
12047	K	10,59	0,92	5.00
12089	K	10,86	0,98	6.00
12294	Φ	10,94	0,96	2.00
12388	O	9,82	0,77	10.00
12487	X	10,93	1,38	1.00
12533	I	9,36	0,87	9.00
12543	I	10,64	1,14	1.00
12549	O	9,81	0,77	3.00
12844	K	9,55	0,91	3.00
12909	K	10,79	0,78	6.00
12962	K	10,28	1,12	6.00
13431	K	9,87	1,00	12.00
13756	K	10,47	0,82	6.00
13877	O	10,12	0,94	9.00
13878	O	11,26	0,85	6.00

Ομάδα Γ. Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ**34.** Εβδομήντα πέντε (75) νομίσματα: 9,36–12,61 χιλ., 0,92 γρ.

*α. 3624	O	11,29	0,98	11.00
*β. 5208	Z	11,61	1,12	5.00
*γ. 13264	X	10,50	1,07	10.00
*δ. 7449	A	10,81	0,90	2.00
*ε. 10357	Δ	10,79	0,94	12.00
*στ. 10171	Δ	11,79	1,08	11.00
*ζ. 10397	Δ	10,84	1,30	1.00
*η. 7440	I	11,51	1,14	6.00
*θ. 9968	Δ	11,02	0,96	5.00
*ι. 13879	O	9,67	0,92	1.00
*ια. 11219	Δ	10,03	0,64	11.00
*ιβ. 12911	K	9,73	0,69	5.00
*ιγ. 10165	Δ	10,98	1,04	3.00
*ιδ. 7448	I	12,11	0,89	3.00
*ιε. 10664	Δ	10,92	1,01	3.00
*ιστ. 10528	Δ	10,86	0,92	7.00
*ιζ. 13790	K	11,14	1,08	7.00
*ιη. 10622	Δ	11,13	1,26	12.00
4700	O	10,91	1,19	11.00
6169	E	9,36	0,71	3.00
7112	Γ	10,53	1,07	1.00
9764	Δ	10,34	1,16	9.00
10255	Δ	10,19	0,99	3.00
10640	Δ	11,15	0,97	6.00
10680	Δ	10,82	1,18	6.00

11185	Δ	10,76	0,93	2.00
12049	O	12,05	0,99	11.00
11209	Δ	11,30	0,88	10.00
11870	Δ	10,80	1,00	5.00
12171	Y	10,96	0,89	6.00
12671	Θ	11,25	1,00	1.00
12722	K	10,72	0,86	1.00
12934	K	11,16	0,58	2.00
13414	O	10,07	0,82	5.00
13443	K	11,20	0,74	3.00
13509	O	11,36	0,90	11.00
13526	Θ	10,79	0,93	3.00
13789	K	10,48	0,54	6.00
13977	K	10,85	1,07	9.00
5802	N	10,74	0,96	12.00
5832	N	10,41	0,82	7.00
5839	N	10,42	1,09	5.00
5872	Θ	12,61	1,10	11.00
6153	H	11,30	0,80	12.00
6747	E	10,35	0,51	5.00
6851	Γ	10,34	1,02	6.00
7156	Γ	10,38	0,88	3.00
7446	I	10,35	1,00	10.00
9723	Δ	10,66	0,94	11.00
9910	Δ	10,82	1,05	10.00
10178	Δ	9,91	1,03	4.00
10670	Δ	11,41	1,02	2.00
11210	Δ	9,93	0,51	11.00
11213	Δ	10,00	0,65	---
11214	Δ	10,81	0,74	12.00
11237	Δ	11,52	0,47	8.00
11245	Δ	10,36	0,92	9.00
11834	Δ	11,22	0,84	3.00
11884	Δ	11,00	1,26	11.00
11928	Δ	10,64	1,08	2.00
12160	Y	11,06	1,06	11.00
12791	O	9,61	0,57	1.00
12856	K	10,59	0,89	6.00
12915	K	10,47	0,86	8.00
12980	O	10,22	0,84	11.00
13408	O	10,15	0,94	3.00
13436	K	11,19	0,98	2.00
13466	K	10,51	1,02	1.00
13476	Θ	11,04	0,72	6.00
13604	K	11,16	1,23	3.00
13677	K	10,42	0,75	3.00
13800	E	9,51	0,57	5.00
13836	K	10,95	0,77	8.00
13971	K	10,83	1,09	10.00
14339	O	10,81	0,66	12.00

Φθαρμένα του τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, ΖΩ

Εξήντα επτά (67) νομίσματα: 8,83–11,74 χιλ., 0,82 γρ.

1501	B	10,33	0,79	6.00
3635	Λ	10,20	0,66	12.00
4030	O	10,52	0,76	8.00
4636	Z	10,94	1,28	12.00
5135	Z	11,70	1,07	11.00
5336	Z	10,27	0,93	10.00

5753	N	10,79	0,80	2.00
5805	N	9,95	0,84	10.00
5854	N	9,73	0,74	10.00
6156	E	10,91	0,63	1.00
6160	Z	10,56	0,66	---
6165	E	9,01	0,57	---
6301	Z	11,56	0,92	3.00
6441	Λ	10,53	0,64	---
6442	Λ	8,83	0,70	3.00
6754	E	10,41	0,77	---
6758	E	10,04	1,09	---
6850	Γ	10,17	0,67	3.00
6923	Γ	10,48	0,96	1.00
6927	Γ	9,96	1,44	3.00
6942	Γ	10,31	0,82	2.00
6972	Γ	9,66	0,96	12.00
6981	Γ	11,12	0,61	9.00
6997	Γ	9,19	0,42	11.00
7158	Γ	11,22	1,19	9.00
7333	Α	10,25	0,84	12.00
7515	Α	10,26	0,65	12.00
9591	Δ	9,81	0,51	12.00
9690	Δ	10,72	0,92	10.00
9717	Δ	9,40	0,65	12.00
9724	Δ	10,34	0,59	7.00
9884	Δ	10,75	1,15	2.00
10047	Δ	9,88	0,99	---
10236	Δ	10,28	0,56	11.00
10691	Δ	10,36	1,18	3.00
10804	Δ	9,67	0,48	---
11008	Δ	9,88	0,51	---
11032	Δ	10,23	0,67	12.00
11042	Δ	10,88	0,95	10.00
11199	Δ	10,18	1,45	12.00
11204	Δ	9,79	0,95	12.00
11207	Δ	11,06	0,56	---
11224	Δ	10,15	0,76	5.00
11229	Δ	10,31	0,69	1.00
11234	Δ	9,84	0,57	11.00
11235	Δ	10,88	0,43	---
12239	Φ	10,05	0,87	---
11247	Δ	10,87	1,23	---
12382	Ο	10,52	0,89	---
12394	Ο	11,15	0,99	7.00
12435	Χ	8,91	0,86	5.00
12544	Ι	9,74	0,59	12.00
12634	Θ	10,69	1,65	6.00
12674	Θ	10,21	0,59	1.00
12843	Κ	9,52	0,85	12.00
12875	Ο	11,06	0,67	9.00
12910	Κ	10,39	0,71	1.00
12928	Ο	10,94	0,65	5.00
12993	Κ	11,24	0,68	11.00
13420	Ο	10,55	0,57	7.00
13450	Κ	10,79	0,83	1.00
13485	Κ	11,12	0,84	6.00
13572	Κ	11,74	0,80	4.00
13602	Κ	10,78	1,23	2.00
13706	Ο	10,67	0,42	---

13746	K	9,80	0,80	12.00
13868	O	10,52	0,75	3.00

Μεσαία υποδιαίρεση**Τύπος Β. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν**

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κόμη σε βοστρύχους μέχρι τη βάση του λαιμού προς τα δεξιά.

Οπ. Λύρα με στρογγυλεμένο ηχείο και συνεχόμενους καμπύλους βραχίονες. Στο πεδίο αριστερά από κάτω προς τα πάνω κάθετα **ΖΩ** και δεξιά οριζόντια **Ν**.

Ομάδα Α. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν

35. Δώδεκα (12) νομίσματα: 13,02–14,41 χιλ., 1,91 γρ.

*α. 13419	O	13,52	1,55	9.00
*β. 11086	Δ	13,08	2,20	10.00
*γ. 13533	Θ	14,03	1,86	5.00
*δ. 3857	E	13,62	2,03	9.00
*ε. 6349	N	14,06	2,11	4.00
*στ. 7045	Γ	13,18	1,63	2.00
11160	Δ	13,85	2,17	3.00
6585	B	13,92	1,34	7.00
7426	I	13,86	2,35	5.00
13872	O	13,02	0,92	9.00
11135	Δ	14,41	2,05	10.00
10716	Δ	14,33	2,14	2.00

Ομάδα Β. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν

36. Έξι (6) νομίσματα: 12,57–14,04 χιλ., 2,10 γρ.

*α. 11119	Δ	13,81	2,29	1.00
*β. 13702	K	13,44	1,76	12.00
*γ. 13418	O	13,65	2,04	1.00
10753	Δ	14,04	2,23	6.00
14227	B	12,57	1,85	1.00
13413	O	13,72	2,43	11.00

Ομάδα Γ. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν

37. Τριάντα τέσσερα (34) νομίσματα: 12,86–14,82 χιλ., 2,09 γρ.

*α. 13441	K	14,50	2,55	11.00
*β. 5775	N	14,82	2,59	12.00
*γ. 12515	O	13,67	2,13	3.00
*δ. 12516	I	14,05	2,39	11.00
*ε. 6420	H	13,18	1,61	1.00
*στ. 5348	N	12,91	2,64	9.00
*ζ. 6750	E	13,87	1,39	9.00
*η. 5774	N	14,15	2,70	10.00
*θ. 12641	I	14,53	1,94	1.00
*ι. 6587	E	13,00	1,63	9.00
*ια. 12216	Y	14,34	2,37	12.00
*ιβ. 12529	I	12,86	2,10	10.00
*ιγ. 5801	N	13,16	2,14	11.00
*ιδ. 12512	I	12,86	1,66	4.00
*ιε. 6317	Λ	14,19	2,03	4.00
*ιστ. 5711	Λ	13,11	1,69	10.00
11910	Δ	14,63	2,17	9.00

10369	Δ	14,01	2,26	5.00
9790	Δ	13,50	2,17	9.00
11098	Δ	13,92	1,53	7.00
13392	Θ	14,77	2,15	7.00
12081	Γ	14,22	2,54	7.00
13595	Κ	13,67	2,35	12.00
12522	Ι	13,08	1,86	5.00
12618	Θ	13,59	1,48	10.00
11075	Δ	13,01	1,71	3.00
10567	Δ	14,07	2,11	7.00
13241	Ψ	14,29	2,00	9.00
10078	Δ	13,67	2,06	3.00
10669	Δ	13,50	2,04	6.00
10374	Δ	14,48	2,30	2.00
5128	Ζ	13,88	2,42	5.00
12517	Ι	13,72	2,01	7.00
12240	Φ	13,43	2,23	6.00

Ομάδα Δ. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν

38. Δέκα έξι (16) νομίσματα: 10,06–14,65 χιλ., 2,12 γρ.

*α. 7094	Γ	13,73	2,90	1.00
*β. 6774	Ο	12,07	1,78	1.00
*γ. 11089	Δ	13,94	1,44	5.00
*δ. 10445	Δ	13,99	2,13	10.00
*ε. 7157	Γ	13,42	2,68	6.00
*στ. 5220	Π	13,29	1,89	11.00
12149	Υ	10,06	1,45	1.00
13597	Κ	13,68	3,07	9.00
10315	Δ	13,67	1,86	7.00
2150	Ο	14,19	2,17	5.00
12662	Θ	13,89	2,05	7.00
5856	Α	13,87	2,25	9.00
6828	Γ	12,83	1,86	7.00
12842	Κ	14,24	2,23	12.00
11862	Δ	14,65	2,18	1.00
11128	Δ	13,76	2,31	6.00

Ομάδα Ε. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν

39. Πέντε (5) νομίσματα: 13,74–15,12 χιλ., 2,01 γρ.

*α. 6591	Ε	13,74	1,81	7.00
*β. 7027	Γ	14,03	1,45	11.00
*γ. 12144	Υ	14,47	2,15	8.00
9598	Δ	14,14	2,18	6.00
10366	Δ	15,12	2,07	7.00

Ομάδα ΣΤ. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν

40. Πέντε (5) νομίσματα: 12,26–13,91 χιλ., 1,22 γρ.

*α. 13815	Ε	13,35	1,18	1.00
*β. 5228	Λ	13,91	1,15	6.00
*γ. 9771	Δ	13,32	1,68	1.00
13862	Ο	12,41	1,03	6.00
13529	Θ	12,26	1,33	7.00

Ομάδα Ζ. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν

41. Έξι (6) νομίσματα: 12,27–14,55 χιλ., 1,91 γρ.

*α. 7424	Ι	13,10	2,12	4.00
*β. 6582	Ε	12,93	2,00	8.00

*γ. 11104	Δ	13,68	1,85	12.00
12854	K	13,61	1,71	12.00
6829	Γ	12,27	2,11	12.00
11081	Δ	14,55	1,05	5.00

Φθαρμένα των ομάδων Α – Ζ

9765	Δ	13,79	1,28	2.00
6588	E	13,85	1,40	9.00
5723	N	10,70	2,26	5.00
11117	Δ	13,09	1,69	2.00
6567	E	12,30	1,70	12.00

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα, που καλύπτει όλο το πεδίο, με κόμη σε βοστρύχους μέχρι τη βάση του λαιμού προς τα δεξιά.

Οπ. Λύρα με ευθυγραμμισμένη βάση και ενιαίους βραχίονες. Στο πεδίο αριστερά κάθετα από κάτω προς τα πάνω **ZΩ** και δεξιά οριζόντια N.

42. Πέντε (5) νομίσματα: 13,76–14,49 χιλ., 2,28 γρ.

*α. 11103	Δ	14,35	2,26	9.00
*β. 6583	E	14,23	1,98	8.00
*γ. 5773	N	13,76	2,34	5.00
10688	Δ	14,49	2,46	7.00
9719	Δ	14,46	2,25	11.00

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κόμη σε βοστρύχους μέχρι τη βάση του λαιμού προς τα δεξιά.

Οπ. Λύρα που καλύπτει όλο το πεδίο. Αριστερά στο πεδίο κάθετα από κάτω προς τα πάνω **ZΩ** και δεξιά οριζόντια N.

Ομάδα Α. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ZΩ – N

43. Είκοσι πέντε (25) νομίσματα: 11,65–15,55 χιλ., 2,02 γρ.

*α. 12470	X	14,52	2,40	8.00
*β. 12513	I	14,24	2,70	6.00
*γ. 6589	E	14,16	2,08	2.00
*δ. 7425	I	14,16	2,21	6.00
*ε. 6826	Θ	13,56	2,48	3.00
*στ. 1900	O	13,59	1,86	12.00
*ζ. 4623	Λ	15,27	2,23	3.00
*η. 6590	E	13,63	1,74	2.00
*θ. 6586	E	13,02	1,93	6.00
*ι. 11094	Δ	13,93	1,52	5.00
9604	Δ	14,13	2,15	12.00
10370	Δ	14,25	2,18	9.00
9923	Δ	15,55	1,99	4.00
10207	Δ	14,10	1,63	5.00
3858	E	14,15	2,16	11.00
9867	Δ	13,62	2,18	3.00
13514	K	14,74	2,44	12.00
7097	Γ	14,12	1,37	12.00
11125	Δ	14,09	2,09	9.00
9993	Δ	13,82	2,43	3.00
4084	Λ	14,24	2,12	5.00
6830	Α	13,53	1,39	10.00
6827	Γ	13,20	2,00	3.00
6922	Γ	11,65	0,86	3.00
12243	Φ	15,08	1,91	5.00

Ομάδα Β. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν**44.** Έντεκα (11) νομίσματα: 12,73–14,99 χιλ., 2,31 γρ.

*α.	12121	Κ	14,04	2,36	3.00
*β.	5165	Ζ	14,99	2,94	9.00
*γ.	13895	Ε	12,73	2,06	11.00
*δ.	7325	Α	14,04	2,33	7.00
*ε.	5237	Ο	14,11	1,83	3.00
	7513	Ι	14,72	2,86	8.00
	12110	Κ	13,39	2,21	3.00
	11093	Δ	13,74	1,99	3.00
	11144	Δ	13,50	1,65	5.00
	12019	Σ	13,14	2,25	12.00
	4615	Λ	14,30	2,97	6.00

45. Δέκα οκτώ (18) νομίσματα: 13,43–15,66 χιλ., 2,35 γρ.

*α.	12169	Υ	14,20	2,96	6.00
*β.	5322	Π	14,34	2,55	11.00
*γ.	13573	Κ	14,65	2,10	9.00
*δ.	6825	Γ	13,91	2,56	12.00
*ε.	7322	Α	14,35	2,28	5.00
*στ.	7116	Θ	14,49	2,28	11.00
*ζ.	12785	Ο	13,46	2,04	2.00
*η.	5799	Ν	13,43	2,41	4.00
*θ.	9603	Δ	13,81	1,65	3.00
	13531	Θ	13,67	1,85	12.00
	11134	Δ	14,65	2,43	10.00
	11148	Δ	14,02	2,44	12.00
	5334	Ζ	14,27	2,41	11.00
	11984	Δ	15,66	2,80	3.00
	11920	Δ	14,26	2,63	4.00
	11917	Δ	13,75	2,33	7.00
	13681	Κ	14,54	2,50	5.00
	12210	Υ	13,90	2,05	3.00

46. Δέκα τέσσερα (14) νομίσματα: 12,17–14,33 χιλ., 1,89 γρ.

*α.	12063	Κ	14,28	2,29	7.00
*β.	11126	Δ	13,68	1,85	10.00
*γ.	12713	Κ	13,95	2,29	8.00
*δ.	13561	Θ	13,27	1,49	10.00
*ε.	7033	Γ	12,67	1,78	6.00
	13684	Κ	13,74	2,19	2.00
	12994	Κ	13,90	2,36	3.00
	13023	Ν	13,95	1,85	11.00
	11102	Δ	13,74	1,72	9.00
	12642	Ι	12,73	1,51	1.00
	11886	Δ	14,33	2,50	12.00
	13683	Κ	13,09	1,73	6.00
	11689	Δ	13,47	1,71	8.00
	6571	Ε	12,17	1,18	4.00

47. Είκοσι (20) νομίσματα: 10,08–15,00 χιλ., 2,01 γρ.

*α.	13624	Κ	15,00	2,14	12.00
*β.	11976	Δ	13,90	2,01	3.00
*γ.	12863	Κ	13,57	1,64	12.00
*δ.	5831	Ν	13,95	2,63	3.00
*ε.	11120	Δ	13,54	2,34	2.00
*στ.	11149	Δ	12,84	2,22	9.00
*ζ.	5755	Ν	14,37	1,97	12.00

*η.	5785	N	12,63	2,07	3.00
*θ.	10319	Δ	13,68	2,51	7.00
*ι.	13835	K	12,98	2,23	3.00
*ια.	6991	Γ	12,40	1,40	4.00
*ιβ.	9810	Δ	14,39	1,81	1.00
	12330	O	14,83	2,39	12.00
	13380	K	14,11	2,41	8.00
	11110	Δ	11,21	0,75	11.00
	12020	Σ	13,32	2,26	2.00
	9879	Δ	13,42	1,58	11.00
	13810	O	13,13	1,81	12.00
	12813	K	13,75	1,72	8.00
	6432	E	10,08	1,66	7.00

Ομάδα Γ. Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν

48. Είκοσι πέντε (25) νομίσματα: 12,20–14,30 χιλ., 2,08 γρ.

*α.	13530	Θ	13,43	1,63	2.00
*β.	12974	K	13,06	2,10	7.00
*γ.	11105	Δ	13,66	1,83	3.00
*δ.	13701	K	14,19	2,17	2.00
*ε.	11122	Δ	12,64	2,63	6.00
*στ.	11088	Δ	14,20	1,88	2.00
*ζ.	6584	E	13,02	2,00	6.00
*η.	13704	K	13,67	2,31	10.00
*θ.	1873	B	14,19	1,68	10.00
*ι.	12890	O	13,49	1,77	12.00
*ια.	13449	K	13,73	2,24	1.00
*ιβ.	13231	A	13,75	2,81	7.00
	5841	N	13,41	2,76	2.00
	7101	Γ	13,58	2,11	11.00
	9728	Δ	13,55	2,73	8.00
	11899	Δ	13,87	2,63	3.00
	6136	E	12,60	1,41	9.00
	9621	Δ	13,86	2,18	3.00
	12663	Θ	12,69	1,93	12.00
	9820	Δ	14,30	1,51	5.00
	5811	N	13,52	2,27	2.00
	10615	Δ	13,96	1,79	9.00
	6566	ΣΤ	12,20	0,95	6.00
	13493	K	13,64	1,66	2.00
	6841	Ξ	13,40	2,77	1.00

Φθαρμένα τύπου Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, ΖΩ – Ν

Δεκαεπτά (17) νομίσματα: 12,17–15,89 χιλ., 1,79 γρ.

4618	P	13,58	2,16	12.00
4902	O	14,76	2,21	12.00
6386	Λ	13,18	1,42	5.00
7386	A	14,78	2,38	12.00
9795	Δ	13,54	1,73	4.00
11077	Δ	12,88	1,33	12.00
11085	Δ	13,42	1,26	3.00
11113	Δ	13,35	1,16	6.00
11121	Δ	13,47	1,36	7.00
11743	Δ	14,05	1,64	---
11771	Δ	14,01	2,26	5.00
12107	K	13,26	1,33	1.00
12138	Δ	12,96	1,84	1.00
12305	O	15,25	2,41	8.00

12701	I	12,17	0,96	6.00
12814	K	13,48	2,46	3.00
13685	K	15,89	2,40	11.00

Μεγάλη υποδιαίρεση**Τύπος Γ. Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι, ΖΩ – Ν**

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κόμη σε τρεις βοστρύχους μέχρι τη βάση του λαιμού προς τα δεξιά.

Οπ. Ελάφι ιστάμενο προς τα δεξιά. Στο πεδίο επάνω από τη ράχη του ζώου οριζόντια **ΖΩ** και στο πεδίο δεξιά κάθετα **Ν**.

49. Δύο (2) νομίσματα

*α. 13668	K	17,32	5,29	6.00
*β. 13669	K	17,57	4,01	6.00

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κόμη σε τρεις βοστρύχους μέχρι τη βάση του λαιμού προς τα δεξιά.

Οπ. Ελάφι ιστάμενο προς τα δεξιά. Στο πεδίο επάνω από τη ράχη του ζώου, οριζόντια **ΖΩ** και στο πεδίο δεξιά οριζόντια **Ν**.

50. Είκοσι ένα (21) νομίσματα: 15,83–18,21 χιλ., 4,01 γρ.

*α. 14346	O	17,98	4,33	9.00
*β. 11248	Δ	16,81	4,06	10.00
*γ. 11250	Δ	17,24	4,54	6.00
*δ. 14345	O	15,83	2,36	11.00
*ε. 13468	K	17,21	4,59	1.00
*στ. 11249	Δ	16,80	3,45	1.00
*ζ. 14349	O	16,76	2,78	12.00
*η. 10306	Δ	17,66	4,59	7.00
*θ. 12165	Y	18,21	5,30	11.00
*ι. 10516	Δ	17,71	5,62	3.00
*ια. 14351	O	17,06	3,67	4.00
*ιβ. 14350	O	16,60	3,97	12.00
*ιγ. 14341	O	16,51	2,44	7.00
*ιδ. 11824	Δ	17,44	4,30	7.00
6172	E	17,35	3,20	5.00
13661	K	17,04	5,14	6.00
13865	O	16,45	2,26	3.00
14348	O	17,17	4,21	2.00
10719	Δ	17,17	4,86	12.00
6932	Γ	16,12	3,25	10.00
14105	O	17,69	5,33	12.00

II. ΘΗΣΑΥΡΟΣ

Θησαυρός «Ζώνη, 2012», Ιερό Απόλλωνα

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα προς τα δεξιά.

Οπ. Λύρα με στρογγυλεμένο ηχείο και συνεχόμενους καμπύλους βραχίονες. Στο πεδίο αριστερά από κάτω προς τα πάνω κάθετα **ZΩ** και δεξιά οριζόντια **N**.

51. Ένα (1) νομίσμα

*α. 13202	A	14,25	2,26	3.00
-----------	---	-------	------	------

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κόμη σε τρεις βοστρύχους μέχρι τη βάση του λαιμού προς τα δεξιά.

Οπ. Ελάφι ιστάμενο προς τα δεξιά. Στο πεδίο επάνω από τη ράχη του ζώου οριζόντια **ZΩ** και στο πεδίο δεξιά κάθετα **N**.

52. Δύο (2) νομίσματα

*α. 13197	A	17,74	4,68	7.00
*β. 13214	A	18,52	3,82	6.00

Εμ. Κεφαλή Απόλλωνα με κόμη σε τρεις βοστρύχους μέχρι τη βάση του λαιμού προς τα δεξιά.

Οπ. Ελάφι ιστάμενο προς τα δεξιά. Στο πεδίο επάνω από τη ράχη του ζώου οριζόντια **ZΩ** και στο πεδίο δεξιά οριζόντια **N**.

53. Είκοσι ένα (21) νομίσματα: 16,54–18,08 χιλ., 4,92 γρ.

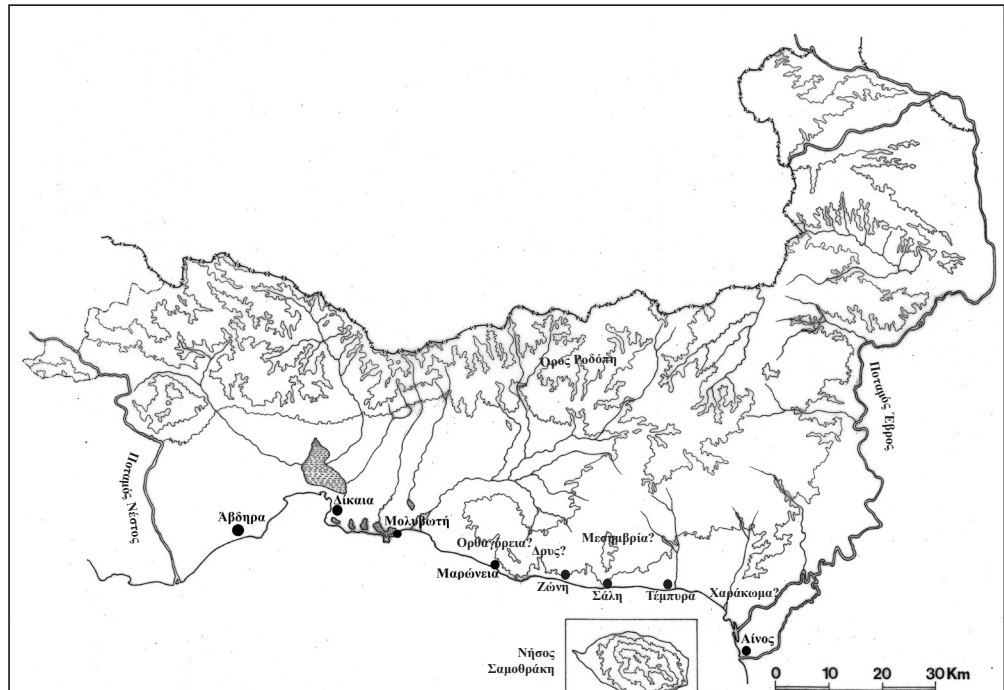
*α. 13212	A	16,77	5,57	7.00
*β. 13203	A	17,49	5,05	8.00
*γ. 13205	A	17,21	4,65	3.00
*δ. 13206	A	16,81	6,35	1.00
*ε. 13194	A	17,33	4,34	2.00
*στ. 13209	A	16,83	4,82	8.00
*ζ. 13208	A	16,79	4,91	6.00
*η. 13210	A	16,54	5,81	7.00
*θ. 13216	A	17,31	4,79	8.00
*ι. 13196	A	17,39	4,50	3.00
*ια. 13213	A	17,13	4,34	12.00
*ιβ. 13200	A	18,08	4,66	3.00
*ιγ. 13201	A	16,61	4,88	12.00
*ιδ. 13199	A	17,95	5,15	11.00
*ιε. 13207	A	17,12	5,05	10.00
*ιστ. 13204	A	16,64	5,04	1.00
*ιζ. 13215	A	17,47	4,17	10.00
*ιη. 13193	A	17,48	4,51	3.00
*ιθ. 13198	A	17,01	5,12	5.00
*κ. 13195	A	17,93	5,07	12.00
*κα. 13211	A	17,06	5,24	7.00

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΘΕΣΕΩΝ ΕΥΡΕΣΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

A	Ιερό Απόλλωνα
B	Ιερό Δήμητρας
Γ	Τομέας ΑΤ1
Δ	Πρανές
E	Περιτειχισμένος Οικισμός
ΣΤ	Νότιος τομέας
Z	Τομέας βόρεια του Περιτειχισμένου Οικισμού
H	Τομέας ΔΤ1
Θ	Τομέας ΔΤ2
I	Τομέας ΔΤ3
K	Τομέας ΔΤ4
Λ	Τομέας Δυτικού Τείχους
M	Περιοχή κλιβάνου Α'
N	Περιοχή κλιβάνου Β'
Ξ	Νεκροταφείο
O	Περισυλλογές από τον αρχαιολογικό χώρο της Ζώνης
Π	ΒΑ Πύργος Περιτειχισμένου Οικισμού
P	ΝΑ Πύργος
Σ	Τομέας 1999, 2003
T	Τομέας 2003
Υ	Τομέας 2006
Φ	Τομέας 2007
X	Τομέας 2008
Ψ	Τομέας 2012

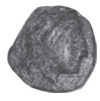

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΣΥΜΒΟΛΩΝ	
	ΡΕΜΑ
	ΦΡΥΔΙ ΠΡΑΝΟΥΣ
	ΑΚΤΟΓΡΑΜΜΗ

Αρχαίες ελληνικές πόλεις της Αιγαίας Θράκης

ΠΙΝΑΚΕΣ

1α

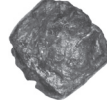
1β

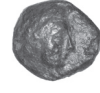
1γ

1δ

1ε

1στ

1ζ

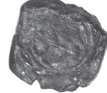
2α

2β

2γ

2δ

2ε

2στ

2ζ

2η

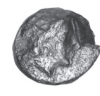
2θ

2ι

3α

4α

4β

4γ

4δ

4ε

4στ

5α

5β

5γ

5δ

5ε

5στ

6α

6β

7α

7β

7γ

7δ

8α

8β

8γ

8δ

8ε

8στ

8ζ

8η

8θ

8ι

9α

9β

9γ

9δ

9ε

9στ

9ζ

9η

9θ

9ι

9ια

9ιβ

10α

10β

10γ

10δ

10ε

10στ

10ζ

10η

11α

12α

13α

14α

14β

14γ

14δ

14ε

14στ

14ζ

14η

14θ

14ι

14ια

14ιβ

14ιγ

14ιδ

14ιε

14ιστ

14ιζ

14ιη

14ιθ

14κ

14κα

14κβ

15α

15β

15γ

15δ

15ε

15στ

15ζ

15η

15θ

15ι

15ια

15ιβ

16α

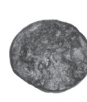
16β

16γ

16δ

16ε

16στ

16ζ

16η

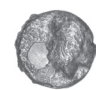
16θ

16ι

16ια

16ιβ

16ιγ

17α

17β

17γ

17δ

17ε

17στ

17ζ

17η

17θ

17ι

17ια

17ιβ

17ιγ

17ιδ

17ιε

17ιστ

18α

18β

18γ

18δ

18ε

18στ

18ζ

18η

18θ

18ι

19α

19β

19γ

20α

20β

20γ

21α

21β

21γ

21δ

21ε

21σ

22α

22β

22γ

23α

23β

23γ

23δ

23ε

23σ

23ζ

23η

24α

24β

24γ

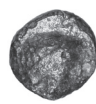
24δ

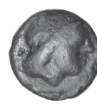
24ε

24στ

24ζ

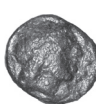
24η

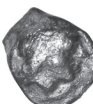
24θ

24ι

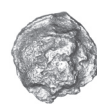
24ια

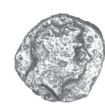
24ιβ

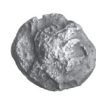
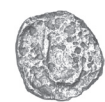
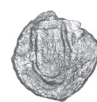
24ιγ

24ιδ

24ιε

24ιστ

25α

25β

25γ

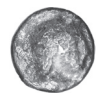
25δ

26α

26β

26γ

26δ

26ε

26στ

26ζ

28η

29α

29β

29γ

29δ

29ε

29στ

30α

30β

30γ

30δ

30ε

30στ

30ζ

30η

31α

31β

31γ

31δ

31ε

32α

32β

32γ

32δ

32ε

32στ

32ζ

32η

32θ

32ι

32ια

32ιβ

33α

33β

33γ

33δ

33ε

33στ

33ζ

33η

33θ

33ι

33ια

33ιβ

33ιγ

33ιδ

33ιε

33ιστ

33ιζ

33ιη

33ιθ

33κ

33κα

33κβ

34α

34β

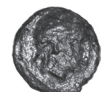
34γ

34δ

34ε

34στ

34ζ

34η

34θ

34ι

34ια

34ιβ

34ιγ

34ιδ

34ιε

34ιστ

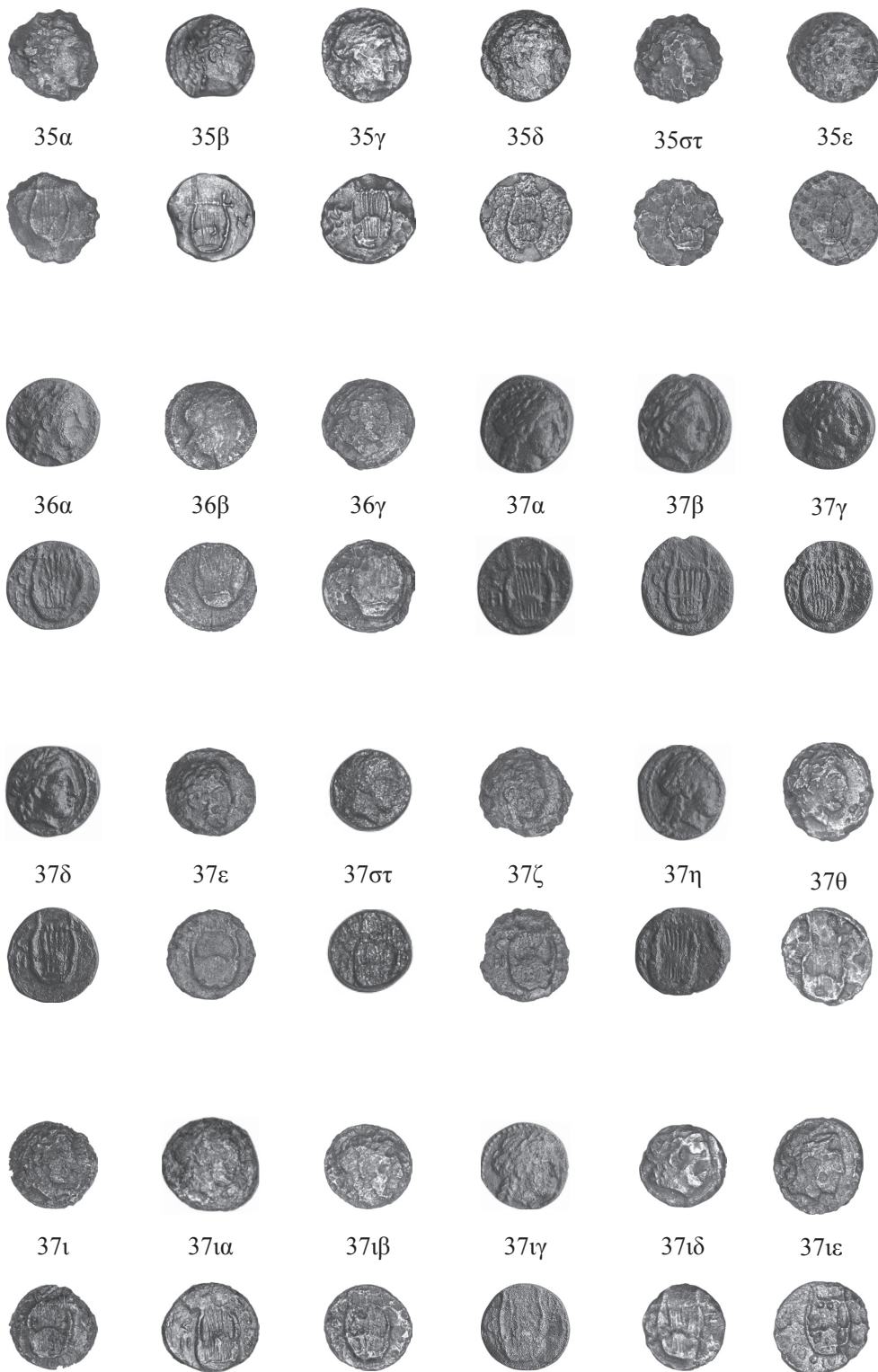

34ιζ

34ιη

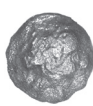

37ιστ

38α

38β

38γ

38δ

38ε

38στ

39α

39β

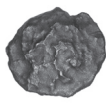
39γ

40α

40β

40γ

41α

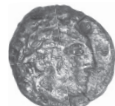
41β

41γ

42α

42β

42γ

43α

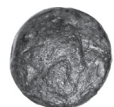
43β

43γ

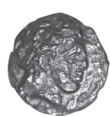

43δ

43ε

43στ

43ζ

43η

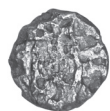
43θ

43ι

44α

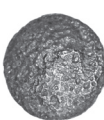
44β

44γ

44δ

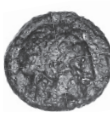
44ε

45α

45β

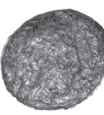
45γ

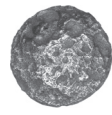
45δ

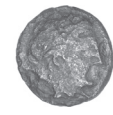
45ε

45στ

45ζ

45η

46θ

46α

46β

46γ

46δ

46ε

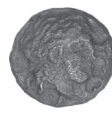
47α

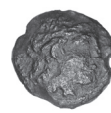
47β

47γ

47δ

47ε

47σ

47ζ

47η

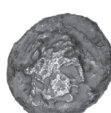
47θ

47ι

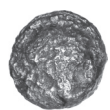
47ια

47ιβ

48α

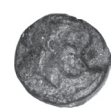
48β

48γ

48δ

48ε

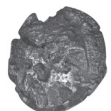
48σ

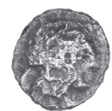
48ζ

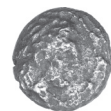
48η

48θ

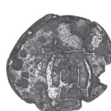
48ι

48ια

48ιβ

49α

49β

50α

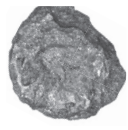
50β

50γ

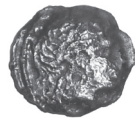
50δ

50ε

50στ

50ζ

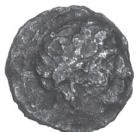
50η

50θ

50ι

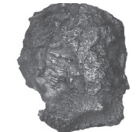
50ια

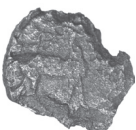
50ιβ

50ιγ

50ιδ

51α

52α

52β

53α

53β

53γ

53δ

53ε

53στ

53ζ

53η

53θ

53ι

53ια

53ιβ

53ιγ

53ιδ

53ιε

53ιστ

53ιζ

53ιη

53ιθ

53κ

53κα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ζώνη, μια από τις σημαντικότερες και ακμαιότερες αποικίες της Σαμοθρακικής Περαίας, βρίσκεται στη στενή παραλιακή λωρίδα που ορίζεται από το όρος Ίσμαρος στα δυτικά, τα Ζωναία όρη στον βορρά και τον ποταμό Έβρο στα ανατολικά. Ο Ηρόδοτος την αναφέρει μεταξύ του ακρωτηρίου Σερρείου στα δυτικά και της Σάλης στα ανατολικά.

Ο αρχαιολογικός χώρος της Ζώνης βρίσκεται 20 χιλιόμετρα δυτικά της Αλεξανδρούπολης. Η αρχαία πόλη εκτεινόταν στις νότιες πλαγιές ενός χαμηλού λόφου, στις παρυφές των Ζωναίων και έφθανε μέχρι την θάλασσα. Περιβαλλόταν από τείχη ενισχυμένα κατά διαστήματα με τετράπλευρους πύργους. Ένα εσωτερικό τείχος χώριζε την πόλη από Β προς Ν σε δύο τμήματα, από τα οποία το δυτικό είχε έκταση 73,3 στρέμματα, ενώ το ανατολικό 49,3 στρέμματα. Οι ανασκαφικές έρευνες που ξεκίνησαν στον χώρο το 1966 και συνεχίζονται έως και σήμερα, έφεραν στο φως πλήθος αρχιτεκτονικών καταλοίπων στο δυτικό τμήμα της πόλης: ιδιωτικές οικίες, εργαστηριακούς χώρους, τμήματα αποχετευτικού δικτύου και φρεάτια για την ύδρευση της πόλης καθώς και δύο ιερά, αφιερωμένα το ένα στον Απόλλωνα και το άλλο στη Δήμητρα. Το νεκροταφείο βρισκόταν έξω από τα δυτικά τείχη, και οι ταφές κάλυπταν ένα ευρύ φάσμα τελετουργικών πρακτικών που αντανακλούν όλη την κοινωνική διαστρωμάτωση των κατοίκων της πόλης.

Κατά τη διάρκεια των ανασκαφών έχουν βρεθεί περίπου 6.800 νομίσματα, τα οποία χρονολογούνται από τις αρχές του 5^{ου} αι. π.Χ. μέχρι τον 6^ο αι. μ.Χ. Από αυτά 1.850 είναι κοπές της Ζώνης. Καθώς ελάχιστα νομίσματα της πόλης αυτής ήταν γνωστά πριν την έναρξη των ερευνών, η εύρεση αυτού του μεγάλου αριθμού νομισμάτων ήταν καθοριστική για την ταύτιση της ανασκαπτόμενης θέσης με την Ζώνη. Η ταύτιση αυτή ενισχύεται περαιτέρω από την ισχνή παρουσία κοπών αυτής της πόλης σε άλλες περιοχές της Θράκης.

Ο μεγάλος αριθμός νομισμάτων Ζώνης που είναι πλέον διαθέσιμος στην έρευνητική κοινότητα, οδήγησε στον διαχωρισμό των νομισματικών ανασκαφικών ευρημάτων και την παρουσίαση μόνο της νομισματοκοπίας της πόλης στην παρούσα μελέτη. Στο πλαίσιο αυτό 1.850 χάλκινα νομίσματα ταξινομούνται σε Εκδόσεις, Τύπους και Ομάδες, και εξετάζονται θέματα εικονογραφίας, επιγραφών, υποδιαίρεσεων, χρονολόγησης και κυκλοφορίας τους. Έχουν αναγνωριστεί τρεις εκδόσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν ομάδες ανάλογα με τον εικονογραφικό τύπο και την υποδιαίρεση. Η θεματογραφία τόσο στην εμπρόσθια, όσο και στην οπίσθια όψη των νομισμάτων, αφορά στον Απόλλωνα (κεφαλή του θεού, στεφάνι δάφνης, λύρα, ελάφι, κλαδί από φύλλα δάφνης, πλήκτρο για έγχορδο μουσικό όργανο) και διακρίνονται τρεις βασικοί εικονογραφικοί τύποι: Α: Κεφαλή Απόλλωνα / Στεφάνι, Β: Κεφαλή Απόλλωνα / Λύρα, Γ: Κεφαλή Απόλλωνα / Ελάφι. Στην οπίσθια όψη η επιγραφή με το εθνικό εμφανίζεται από την πιο ανεπτυγμένη εκδοχή ΖΩΝΑΙΟΝ μέχρι την πιο βραχεία ΖΩ.

Οι εκδόσεις της Ζώνης πρέπει να χρονολογούνται στο β' μισό του 4^{ου} αι. π.Χ., μεταξύ της εδραίωσης του Φιλίππου Β' στη Θράκη τη δεκαετία του 340 π.Χ. και του τέλους του αιώνα. Οι διάφορες ομάδες των τριών τύπων στις τρεις Εκδόσεις φαίνεται πως εάν δεν είναι σύγχρονες, δεν πρέπει να απέχουν χρονικά μεταξύ τους. Η έκδοσή τους, εκτός από την εξασφάλιση κερμάτων μικρής αξίας για την κάλυψη τοπικών αναγκών και μικρής κλίμακας συναλλαγών, σε μια εποχή κατά την οποία το νόμισμα αποτελούσε το σημαντικότερο μέσο συναλλαγής, αποσκοπούσε και στην ανάδειξη της ταυτότητας της πόλης. Πρόκειται για ένα σημαντικό μέσο προβολής, η σπουδαιότητα του οποίου τονίζεται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι η Ζώνη, από τα μέχρι τώρα δεδομένα, φαίνεται ότι ήταν η μόνη πόλη στη Σαμοθρακική Περαία που έκοψε νόμισμα.

SUMMARY

Zone, one of the most important and vigorous colonies of the Samothracian *Peraia*, is located on the narrow coastal strip between Mt Ismaros to the west and the river Evros to the east and was bounded by Mt Zonaia to the north. Herodotus places it between cape Serreion to the west and Sale to the east.

The archaeological site of Zone is situated 20 km west of Alexandroupolis. The ancient city extended along the southern slopes of a low hill, at the foot of Mt Zonaia and all the way down to the sea. It was surrounded by walls that had been reinforced by square towers. An interior wall divided the city along a N to S axis into two sections; the western encompassed 73.3 acres of land while the eastern 49.3 acres. Excavation research, that began in 1966 and continued to the present, brought to light numerous architectural remains in the western section of the city: private houses, workshop areas, sections of sewage system and gutters for the city's water supply as well as two sanctuaries dedicated to Apollo and Demeter respectively. The cemetery was laid outside the western walls and the burials indicate a wide range of ceremonial practices that reflect the entire social strata of the city's residents.

During excavations, 6,800 coins have been found dating from the beginning of the 5th century BC to the 6th century AD; 1,850 of these comprise issues of Zone. Given that very few coins of this city were known before the commencement of research, the discovery of such a great number of coins was decisive in the identification of the excavated site with Zone. This identification is further strengthened by the scant presence of Zone's issues in other areas of Thrace.

The great number of the coins of Zone now available to scholars has resulted in the division of the numismatic excavation finds and the presentation of only the city's coinage in the current study. In this context, 1,850 bronze coins have been classified into Issues, Types and Groups while topics, such as iconography, inscriptions, denominations, chronology and circulation, have been examined. Three issues have been identified that include groups depending on the iconographic type and the denomination. The themes, both on the obverse and the reverse of the coins, refer to Apollo (head of the god, laurel wreath, lyre, deer, branch of laurel leaves and key of string instrument). Three basic iconographic types are discerned, A: head of Apollo / wreath, B: head of Apollo / lyre, C: head of Apollo / deer. The inscription of the ethnic on the reverse ranges from the extended form of ZΩNAION to the abbreviated ZΩ.

The issues of Zone should be dated to the second half of the 4th century BC, between the time of Philip II's predominance in Thrace in the 340s and the end of the century. The various groups of the three types of the three Issues must have been, if not contemporary, close in terms of their chronology. Their production, apart from securing the influx of small-value coins to cover local needs and small-scale transactions at a time when coins were the most significant means of transaction, aimed at promoting the city's identity as well. This was a major tool of publicity, the importance of which is further marked by the fact that Zone, based on the evidence thus far, was apparently the only city in the Samothracian *Peraia* that issued coins.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<i>AD</i>	<i>Αρχαιολογικόν Δελτίον</i>
<i>AEMΘ</i>	<i>Το Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και τη Θράκη</i>
<i>BCH</i>	<i>Bulletin de Correspondance Hellénique</i>
<i>BIAB</i>	<i>Bulletin de l'Institut Archéologique Bulgare</i>
<i>CH</i>	<i>Coin Hoards</i>
<i>NC</i>	<i>The Numismatic Chronicle</i>
<i>ΠΑΕ</i>	<i>Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας</i>
<i>REG</i>	<i>Revue des Études Grecques</i>
<i>RN</i>	<i>Revue Numismatique</i>

Αναγνωστοπούλου 1997

Αναγνωστοπούλου, Ηλ. «Ανασκαφή στο Ληνό νομού Ροδόπης», στο Τριαντάφυλλος – Τερζοπούλου 1997, τόμ. II, σελ. 579–590.

Βαβρίτσας 1969

Βαβρίτσας, Α. Κ. «Ανασκαφή Μεσημβρίας Θράκης», *ΠΑΕ* 1969 [1971], σελ. 59-69.

Βαβρίτσας 1973

Βαβρίτσας, Α. Κ. «Ανασκαφή Μεσημβρίας Θράκης», *ΠΑΕ* 1973 [1975], σελ. 70-82.

Βαβρίτσας 1975

Βαβρίτσας, Α. Κ. «Ανασκαφή Μεσημβρίας Θράκης», *ΠΑΕ* 1975 [1977], σελ. 140-145.

Βαβρίτσας 1976

Βαβρίτσας, Α. Κ. «Ανασκαφή Μεσημβρίας», *ΠΑΕ* 1976 [1978], σελ. 142-145.

Βαβρίτσας 1977

Βαβρίτσας, Α. Κ. «Ανασκαφή Μεσημβρίας», *ΠΑΕ* 1977 [1980], σελ. 136-139.

Βαβρίτσας 1979

Βαβρίτσας, Α. Κ. «Ανασκαφή Μεσημβρίας», *ΠΑΕ* 1979 [1981], σελ. 107-113.

Βαβρίτσας 1980

Βαβρίτσας, Α. Κ. «Ανασκαφή Μεσημβρίας», *ΠΑΕ* 1980 [1982], σελ. 3-7.

Βαβρίτσας 1983

Βαβρίτσας, Α. Κ. «Ανασκαφή Μεσημβρίας», *ΠΑΕ* 1983 [1986], σελ. 20-26.

Bouiouklev 1997

Bouiouklev, Chr. "La culte d'Apollon à Augusta trajana et dans son territoire", στο Τριαντάφυλλος – Τερζοπούλου 1997, τόμ. I, σελ. 213-220.

Brixhe 2015

Brixhe Cl., "Corpus" και "Langue et écriture", στο Τσατσοπούλου – Brixhe κ.ά. 2015, σελ. 211-251 και 282-306.

Carradice – Price 1988

Carradice, I. – Price, M. *Coinage in the Greek World*, London 1988.

Chryssanthaki-Nagle 2004

Chryssanthaki-Nagle, K. "Le monnayage d'Orthagoreia", *RN* 160 (2004), σελ. 49-62.

Chryssanthaki-Nagle 2007

Chryssanthaki-Nagle, K. *L'histoire monétaire d'Abdere en Thrace (Vie s. av. J.-C. IIe s. ap. J.-C.)*, Μελέτηματα 51, Athènes 2007.

Γαλάνη-Κρίκου 1996

Γαλάνη-Κρίκου, Μ. «Προσέγγιση στη νομισματοκοπία της Ζώνης. Η μαρτυρία της ανασκαφής στην αιγαιακή Μεσημβρία-Ζώνη», στο *Χαρακτήρ. Αφιέρωμα στη Μάντω Οικονομίδου*, Αθήνα 1996, σελ. 63-80.

Γαλάνη-Κρίκου 1997

Γαλάνη-Κρίκου, Μ. «Ανασκαφή στη Μεσημβρία-Ζώνη. Ζώνη: τρίτος νομισματικός τύπος», στο Τριαντάφυλλος – Τερζοπούλου 1997, τόμ. II, σελ. 631-641.

Γαλάνη-Κρίκου – Τσέλεκας 2015

Γαλάνη-Κρίκου, Μ. – Τσέλεκας Π. «Τα νομίσματα από το Ιερό του Απόλλωνα», στο Τσατσοπούλου – Brixhe κ.ά. 2015, σελ. 890-941.

Deoudi 2010

Deoudi, M. *Die thrakische Jägerin. Römische Steindenkmäler aus Macedonia und Thracia, Peleus* 51, Wiesbaden 2010.

Gerassimov 1959

Gerassimov, T. "Monnaies de la ville de Zonè sur le littoral de la mer Egée", *BIAB* 22 (1959), σελ. 334-335.

Ηλιοπούλου 2015

Ηλιοπούλου Σ., *Αρχαία Ζώνη IIIa - Το νεκροταφείο-Ταφικά έθιμα και πρακτικές*, Κομοτηνή 2015.

Hill 1922

Hill, G. F. "Zone ad Serrheum", *NC* 5th s. 2 (1922), σελ. 248-250.

Καραμεσίνη-Οικονομίδου 1972

Καραμεσίνη-Οικονομίδου, Μ. «Νομισματική Συλλογή Αθηνών», *ΑΔ* 25 1972 [1979] Χρονικά Β2, σελ. 8-13.

Kraay 1976

Kraay, C. M. *Archaic and Classical Greek Coins*, London 1976.

Loukopolou 2011

Loukopolou, L. "Macedonia in Thrace", στο R. J. Lane Fox (επιμ.), *Brill's Companion to Ancient Macedon, Studies in the Archaeology and History of Macedon, 650 BC–300 AD*, Leiden – Boston 2011, σελ. 467-476.

Λουκοπούλου – Ζουρντζή – Παρισάκη – Ψωμά 2005

Λουκοπούλου, Λ. Δ. – Ζουρντζή, Α. – Παρισάκη, Μ. Γ. – Ψωμά, Σ., *Επιγραφές της Θράκης του Αιγαίου μεταξύ των ποταμών Νέστου και Έβρου (Νομοί Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου)*, Αθήνα 2005.

Μάτσας 2004

Μάτσας Δ., «Η Σαμοθράκη στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου», Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου, Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, (Ρόδος 2002) Αθήνα 2004, σελ. 227-257.

May 1966

May, J. M. F. *The Coinage of Abdera (540–345 B.C.)*, London 1966.

Picard 1987

Picard, O. "L'administration de l'atelier monétaire à Thasos au IVe siècle", *RN* 6e s. 29 (1987), σελ. 7-20.

Picard 1999

Picard, O. "Monnaies et guerre en Grèce classique", *Pallas* 51 (1999), σελ. 205-221.

Psoma 2008

Psoma, S. "An Honorary Degree from Thasos (*JG* XII 8, 267) and the Samothracian *Peraia* During the Hellenistic Period", στο *Thrakika Zetemata I, Μελετήματα* 58, Athènes 2008, σελ. 121-138.

Psoma – Karadima – Terzopoulou 2008

Psoma, S. – Karadima, Chr. – Terzopoulou, D. *The Coins from Maroneia and the Classical City at Molyvoti. A Contribution to the History of Aegean Thrace*, *Μελετήματα* 62, Athens 2008.

Robert 1978

Robert, J. και L. "Bulletin épigraphique", *REG* 91 (1978), σελ. 385-510.

Robert 1979

Robert, J. και L. "Bulletin épigraphique", *REG* 92 (1979), σελ. 413-541.

Robert 1980

Robert, J. και L. "Bulletin épigraphique", *REG* 93 (1980), σελ. 368-485.

Robert 1981

Robert, J. και L. "Bulletin épigraphique", *REG* 94 (1981), σελ. 362-485.

Rutter 2001

Rutter, K.N. *Historia Numorum: Italy*, London 2001.

Schönert-Geiss 1987

Schönert-Geiss, E. *Die Münzprägung von Maroneia*, Berlin 1987.

Schönert-Geiss 1992

Schönert-Geiss, E. "Die Münzstätte Zone in Thrakien", στο H. Nilsson (επ.), *Florilegium Numismaticum. Studia in honorem Ulla Westermark*, Stockholm 1992, σελ. 313-316.

Tekin 2007

Tekin, O. "Excavation Coins from Ainos: A Preliminary Report", στο Αθ. Ιακωβίδου (επ.), *Thrace in the Graeco-Roman World, Proceedings of the 10th International Congress of Thracology, Komotini–Alexandroupolis 18–23 October 2005*, Athens 2007, σελ. 596-601.

Terzian – Van Steen 2003

Terzian, G. – Van Steen, G. "A Hoard of Bronze Coins of Maroneia", *NC* 163 (2003), σελ. 344-347.

Τριαντάφυλλος – Τερζοπούλου 1997

Τριαντάφυλλος, Δ. – Τερζοπούλου, Δ. (επιμ.). *2^ο Διεθνές Συμπόσιο Θρακικών Σπουδών. Αρχαία Θράκη: αρχαϊκοί, κλασικοί, ελληνιστικοί, ρωμαϊκοί χρόνοι, Κομοτηνή 20–27 Σεπτεμβρίου 1992*, τόμ. Ι–ΙΙ, Κομοτηνή 1997.

Τσατσοπούλου 1992

Τσατσοπούλου, Π. «Μεσημβρία–Ζώνη, ανασκαφή 1992», *AEMΘ* 6 (1992) [1995], σελ. 669-675.

Τσατσοπούλου 1996

Τσατσοπούλου, Π. «Μεσημβρία–Ζώνη 1987–1997», *AEMΘ* 10B (1996) [1997], σελ. 917-926.

Τσατσοπούλου 1997

Τσατσοπούλου, Π. «Η ανασκαφική έρευνα στη Μεσημβρία του Αιγαίου την τελευταία δεκαετία», στο Τριαντάφυλλος – Τερζοπούλου 1997, τόμ. ΙΙ, σελ. 614-630.

Τσατσοπούλου-Καλούδη 2001

Τσατσοπούλου-Καλούδη, Π. *Μεσημβρία–Ζώνη*, Αθήνα 2001.

Tsatsopoulou 2007

Tsatsopoulou P., *The Colonies of Samothrace: Topography and Archaeological Research*, Πρακτικά 10^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Θρακολογίας, Κομοτηνή-Αλεξανδρούπολη 18-23 Οκτωβρίου 2005, Αθήνα 2007, σελ. 648-656.

Τσατσοπούλου 2006

Τσατσοπούλου, Π. «Ζώνη 2006», *AEMΘ* 20 (2006) [2008], σελ. 1-7.

Τσατσοπούλου 2009

Τσατσοπούλου, Π. «Μεσημβρία–Ζώνη: Η συμβολή της αρχαιολογικής έρευνας στην αναζήτηση της ταυτότητας των αποικιών της Σαμοθράκης», στο *AEMΘ 20 χρόνια*, Θεσσαλονίκη 2009, σελ. 409-420.

Τσατσοπούλου – Brixhe κ.ά. 2015

Τσατσοπούλου-Καλούδη, Π. – Brixhe, Cl. – Παρδαλίδου, Χ. – Ηλιοπούλου, Σ. – Καλούδης, Κ. – Γαλάνη-Κρίκου, Μ. – Ζουρνατζή, Α. – Τσέλεκας, Π. – Βεροπουλίδου, Ρ. – Νικολαΐδου, Δ., *Αρχαία Ζώνη Ι, Το Ιερό του Απόλλωνα*, Κομοτηνή 2015.

Τσιαφάκη 1998

Τσιαφάκη, Δ. *Η Θράκη στην αττική εικονογραφία του 5^{ου} αι. π.Χ. Προσεγγίσεις στις σχέσεις Αθήνας–Θράκης, Παράρτημα Θρακικής Επετηρίδας 4*, Κομοτηνή 1998.

Varoucha-Christodouloupoulou 1960

Varoucha-Christodouloupoulou, Ir. "Aquisitions du Musée Numismatique d'Athènes", *BCH* 84 (1960), σελ. 485-503.

Το βιβλίο των Μίνας Γαλάνη-Κρίκου, Μαρίνας Τασακλάκη, Παναγιώτη Τσέλεκα, με τίτλο *Αρχαία Ζώνη IVa - Η Νομισματοκοπία της Ζώνης*, παρήχθη, από την εταιρεία Αθηναίς ΟΕ, για λογαριασμό του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού – Εφορείας Αρχαιοτήτων Έβρου και της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, στο πλαίσιο του έργου «Επέκταση περιοχής ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου Ζώνης και της ευρύτερης περιοχής», ΕΣΠΑ 2007–2013, τον Δεκέμβριο του 2015, σε 500 αντίτυπα, σε χαρτί velvet 115 gr.